UČITEĽSKÉ NOVINY

2/2012, 11. október 2012 | Dvojtýždenník o školstve a vzdelávaní | Rozširované bezplatne, Ročník LIX

Dieťa niečo stojí – v USA aj na Slovensku

Hovorí sa, že všetko niečo stojí, aj keď nezvykneme prepočítavať úplne všetko na peniaze. Ale niekde to z času na čas urobia, a môže to byť poučné aj pre nás.

Americkí finančníci z ministerstva pôdohospodárstva roku 2009 v časti svojej výročnej správy o rodinách vyrátali, že americkú rodinu stálo zabezpečenie potrieb dieťaťa (okrem školného) od narodenia do 17 rokov života 222 360 dolárov. Táto suma je o 22 % vyššia, ako bola roku 1960. Vtedy po zohľadnení inflácie vyšla na 182 857 dolárov. Na jednej strane si to môžeme vysvetliť zvýšením životných nákladov, na strane druhej azda aj tým, že pribudli nové materiály, služby a technológie, ktoré dnes patria k životu dieťaťa. Ročné náklady na dieťa sa v súčasnosti odhadujú na 11 650 až 13 530 dolárov v strednej príjmovej skupine rodičov. V trojdetnej rodine sa denné náklady môžu pohybovať až do výšky 90 dolárov. To vyžaduje od rodičov, ktorí chcú mať deti, stále väčšie úsilie zarobiť peniaze na štandardné zabezpečenie chodu domácnosti. V USA sa mnohí sťažujú, že rastú dane, a mnohí ľudia musia robiť nadčasy či mať aj dve a viac zamestnaní. Pôvodne pomerne vysoké náklady na jedlo sa v rodinách znížili vďaka konkurencii firiem, ktoré v tejto oblasti podnikajú. Ako správa konštatuje, mnohé rodiny sú však ochotné priplácať si za stravu, ktorá je označovaná ako zdravá a zdraviu prospešná. Mnohí hovoria, že za dobrú stravu a dobré vzdelanie sa oplatí dobre zaplatiť. Napríklad ročné školné pre dve deti v škole typu Montessori vyjde rodiča v USA na zhruba 18 000 dolárov.

Niektorí rodičia v USA, ale aj na Slovensku v súčasnosti odkladajú narodenie dieťaťa či ďalších detí aj z ekonomických dôvodov, lebo si uvedomujú, že na to musia mať dobré a stabilné ekonomické zázemie. K zmene v pohľade na počet detí v rodine prispela aj hospodárska kríza. V mnohých rodinách sa diskutuje, či by mali mať ďalšie dieťa a kedy, ak sa ekonomika stabilizuje a bude šanca na stabilné pracovné miesto. Zodpovední rodičia jednoducho odmietajú pripraviť svoje deti o štandardne zabezpečené podmienky na život, ak sa na to ekonomicky necítia. Rodiny, kde sa nepozerajú na stav svojej rodinnej ekonomiky a majú viac detí, sú v spoločnosti na okraji záujmu a sú dosť odmietané pre svoju nezodpovednosť. Otázka chudoby či štandardného finančného zabezpečenia života detí má na Slovensku jednu mimoriadne významnú dimenziu. Pri meraní PISA roku 2000 sa zistilo, že práve u nás je spomedzi všetkých krajín výskumu najvyššia závislosť medzi sociálnym zázemím i vzdelaním rodičov a vzdelávacími výsledkami dieťaťa. Čím majú rodičia nižšie vzdelanie a čím sú chudobnejší, tým má dieťa slabšie vzdelávacie výsledky. Ktovie, aká je táto súvzťažnosť v USA. O tom už správa ministerstva pôdohospodárstva nehovorila.

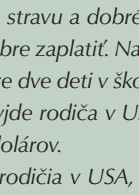

Ľubomír PAJTINKA, šéfredaktor UN

Takto predstavená fyzika zaujala počas Noci výskumníkov aj dievčatá. **Foto Ľuba ZEMANOVÁ**

Aj veda môže byť pre žiakov zábavou

V škole nepatrí fyzika k najobľúbenejším predmetom. Napriek tomu na podujatí Noc výskumníkov, ktoré sa konalo posledný septembrový piatok na viacerých miestach Bratislavy, Banskej Bystrice, Košíc, v Žiline a v hvezdárni v Tatranskej Lomnici, nebolo možné odtrhnúť deti od ukážok rôznych fyzikálnych javov.

„Ale ešte sme nestihli vyskúšať všetko," namietali deti, ktoré príslušníci strážnej služby upozorňovali, že po deviatej večer musia opustiť bratislavské nákupné centrum Avion, pretože areál sa zatvára. Tohtoročný festival vedy Noc výskumníkov 2012 bol väčší ako predchádzajúce ročníky. Podujatia v jednotlivých mestách navštívili tisícky ľudí všetkých vekových kategórií. Organizátori – Slovenská organizácia pre výskumné a vývojové aktivity, Slovenská akadémia vied a portál EurActiv.sk – môžu byť maximálne spokojní. Uznanie im prejavil svojou účasťou aj minister školstva, vedy, výskumu a športu SR Dušan Čaplovič, ktorý sa zúčastnil festivalového podujatia v Starej tržnici v Bratislave.

Nielen deti, ale ľudia všetkých vekových kategórií od rána do večera s údivom sledovali pripravené experimenty z rôznych oblastí vedy a s úprimným záujmom diskutovali so špičkovými slovenskými vedcami. Na ulici by ste ich nespoznali, pretože televízie z nich nerobia celebrity, ale počas Noci výskumníkov mali na tričkách napísané: Som vedec, pýtajte sa. A ľudia sa pýtali. Až do noci.

Viete, ako vyzerá elektrina či cyklokino? Alebo ako si môžete namiešať nápoj šliapaním na bicykli? Vyskúšať si energiu v rôznych formách a presvedčiť sa, že elektrina nielen kope, ale aj slúži a zabáva, si prišli stovky detí, na ktorých bolo vidieť, že chcú o nej vedieť viac.

Rodičia sa zasa pýtali, ako energiu šetriť. Ale dali si spolu so svojimi ratolesťami vysvetliť aj základné pojmy z energetiky. Všetko rukolapne a zábavnou formou. Starších zaujal aj proces výroby elektriny a zelené zdroje energie. V bratislavskej Starej tržnici lákali aj solárne lampy. Osvetlili brány vedeckej šou, ktorá určite presvedčila veľa detí, že prírodovedné predmety sa vyplatí učiť. **(lu)**

Multimediálne vzdelávacie CD – pomôcka pre každého učiteľa

V rámci národného projektu *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov* plní Štátny inštitút odborného vzdelávania aktivitu *Tvorba obsahu, výroba/vydanie a distribúcia multimediálneho vzdelávacieho CD* prípravou troch sérií vzdelávacích CD nosičov. Bližšie o nich sme sa porozprávali s Renátou Majerníkovou, manažérkou projektu.

Pre koho sú vzdelávacie CD určené?

Pre každú cieľovú skupinu. Teda pre základné školy, gymnáziá aj stredné odborné školy.

Čím sa budú jednotlivé série zaoberať?

Budú obsahovať podporné materiály pre učiteľov základných a stredných škôl. Či už na prípravu vyučovacieho procesu, tvorbu školského vzdelávacieho programu, alebo na prácu v konkrétnej oblasti zabezpečenia vzdelávacieho procesu.

Mohli by ste predstaviť prvú sériu s názvom *Využitie metodiky tvorby školských vzdelávacích programov pre základné školy, pre gymnáziá a pre stredné odborné školy*?

Už samotný názov série hovorí o jej obsahu. V každom CD nosiči prvej série je metodika tvorby školského vzdelávacieho programu. Ku každej kapitole metodiky boli vypracované súhrnné komentáre. Zaujímavosťou sú prezentácie učiteľov základných a stredných škôl, ktorí zabezpečovali školenia v tvorbe školských vzdelávacích programov pre ostatných učiteľov na celom Slovensku. Prvá séria nadväzuje na tieto školenia metodikou tvorby školských vzdelávacích programov. Inak povedané, prináša návod, ako postupovať pri tvorbe vlastných školských vzdelávacích programov.

Druhá séria nazvaná *Ako pracovať s chemickými látkami v základných a stredných školách* je venovaná chémii. Čo v nej školy nájdu?

Tejto sérii sa učitelia chémie určite potešia. Nájdu v nej postup, ako prevádzkovať laboratóriá, uchovávať chemické látky, a to v nadväznosti na všeobecne záväzné právne predpisy. Táto pomerne náročná odborná problematika je pritom spracovaná veľmi pútavo a graficky prehľadne.

A čo nájdu príjemcovia v tretej sérii s názvom *Motivačný materiál pre učiteľov*?

Problematiku všeobecného vzdelávania vo vybraných častiach prierezových tém. Pre základné školy sa pripravuje dopravná výchova pre 1. ročník, pre gymnáziá regionálna výchova a pre stredné odborné školy environmentálna výchova.

Monika CHYBOVÁ

Reforma školstva: stav – problémy a perspektívy
Strany 4 – 5

Jednojazyčná EÚ by bola katastrofou

Strana 8

Vzdelanie je kľúčový nástroj prosperity človeka i spoločnosti
Rozhovor s ministrom školstva, vedy, výskumu a športu SR Dušanom Čaplovičom
Strany 9 – 10

Dobré meno škola získa pedagógmi
Reportáž z jubilujúceho skalického gymnázia

Strana 11

Skrytá funkcia memorovania
Strana 15

Učebnice v Spojených štátoch nahrádzajú tablety

Strany 14 – 15

Vývojové tendencie ukazovateľov materských, základných a stredných škôl
Trendová analýza

Strany 25 – 32

SÚŤAŽ

Kto chce navštíviť mincovňu v Kremnici?

Ministerstvo financií Slovenskej republiky vyhlasuje súťaž pre základné školy o najlepší referát na tému **Mincovňa Kremnica**.

Ministerstvo financií Slovenskej republiky

Víťaz získa výlet pre celú triedu do Mincovne v Kremnici, kde sa stretnú s ministrom financií SR Petrom Kažimírom.

Podmienky súťaže:
Referát v rozsahu 1 strany (veľkosť písma 14, typ Arial, riadkovanie 1,5, spolu 250 – 300 znakov) zašlite do 30. novembra 2012 poštou na adresu Ministerstva financií SR, Štefanovičova 5, P. O. BOX 82, 817 82 Bratislava, obálku označte heslom SÚŤAŽ, alebo mailom na sutaz@mfsr.sk.

PREDNÁŠKA

Poslankyňa Európskeho parlamentu v gymnáziu

Na pozvanie Miloša Priškina, žiaka IV. B triedy, prišla 17. septembra do našej školy poslankyňa Európskeho parlamentu Monika Flašíková-Beňová. Študentom priblížila činnosť Európskeho parlamentu, Európskej komisie, Európskej rady, oboznámila ich s činnosťami jednotlivých komisií. Vo svojej prednáške sa zamerala na pozitíva a negatíva členstva Slovenska v Európskej únii. Nasledovala živá diskusia, do ktorej sa zapojili nielen študenti, ale aj pedagógovia. Na všetky otázky dala poslankyňa priamu odpoveď. Na základe takto získaných informácií študenti dostali možnosť nazrieť do činnosti únie.

Annamária KOMÁROVÁ,
Gymnázium H. Seleyho, Komárno

ZDRAVIE DETÍ

Modrý kruh chráni pred cukrovkou

Základné školy sa v tomto roku môžu zúčastniť pilotného edukatívneho projektu o prevencii cukrovky pod názvom Modrý kruh. Jeho cieľom je zapojiť deti do aktívneho hľadania odpovedí na to, akým spôsobom sa chrániť pred civilizačnými ochoreniami, najmä diabetom II. stupňa.
Súčasné spoločenské prostredie a životný štýl prinášajú mnohé zdravotné riziká vo forme civilizačných ochorení. Rastúcu tendenciu ich výskytu sa nedarí zastaviť ani napriek mnohým snahám odborníkov. Preto sa projekt Modrý kruh sústreďuje na základné školy. Práve vo veku detí na základných školách sa formujú životné postoje a vytvárajú základné životné návyky. Preto by aj projekty, ktoré budú školy predkladať v rámci Modrého kruhu, mali byť zamerané na podporu zdravého životného štýlu i na prevenciu cukrovky. Najlepšie práce predstavia školy verejnosti pri príležitosti Svetového dňa diabetu 10. novembra 2012 v bratislavskom centre Avion.
Odborným garantom projektu je Slovenská diabetologická spoločnosť, partnermi sú kancelária Svetovej zdravotníckej organizácie na Slovensku a sekcia sestier SSSAPA pracujúcich v diabetológii. **(ag)**

Minister školstva avizuje potrebu veľkej novely zákona o mládeži

MLÁDEŽ

Minister školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky Dušan Čaplovič sa v Petrohrade zúčastnil na IX. Konferencii Rady Európy ministrov zodpovedných za mládežnícku politiku.
„Táto konferencia sa komplexne venuje aspektom mládežníckej politiky, v rámci ktorých sú mladí ľudia spoluautormi dôležitých rozhodnutí. Jednoducho musia byť súčasťou procesov, ktoré reagujú na potreby, požiadavky a najmä záujem mladej generácie o budúcnosť demokratickej Európy," povedal minister Dušan Čaplovič. Podľa jeho slov je dôležité, aby sa mladí ľudia zapájali do rozhodovania o veciach verejných, pretože ich postoje so sebou prinášajú inovatívny pohľad. „Táto konferencia ma utvrdila v tom, že Slovensko potrebuje veľkú novelu zákona o mládeži, ktorý bude vytvárať priestor na angažovanosť mládeže a bude odpovedať na najnovšie výzvy súčasnosti, rozvoj ľudských, sociálnych a politických práv, podporu ľudských zdrojov a ľudského kapitálu mladej generácie," zdôraznil minister. Zákon musí podľa neho predchádzať národná koncepcia, ktorá zhodnotí doterajšie prístupy a úlohy v spolupráci s mládežou na úrovni obcí, miest, samosprávnych krajov v rámci domáceho i medzinárodného priestoru.
Súčasťou konferencie bolo aj bilaterálne rokovanie s ministerkou Srbskej republiky pre mládež a šport Alisou Marićovou. „Mám rád pracovné stretnutia s dohodnutým priestorom na spoluprácu a konkrétnymi úlohami. Práve preto sme sa dohodli napríklad na vzájomnej podpore v rámci mládežníckych mobilít. S rezortnou kolegyňou sme sa zhodli na potrebe memoranda o porozumení na podporu športu, ktoré začneme pripravovať s tým, aby sme ho mohli spoločne podpísať v prvej polovici budúceho roku, a následne by sme veľmi operatívne pristúpili k jeho priebežnému plneniu," uzatvára minister, ktorý Alisu Marićovú tiež informoval o príprave koncepcie financovania športu a pripravovanom zákone o športe.
Konferencia tiež prijala záväzné dokumenty, ktoré budú východiskom ďalšieho rozvoja a trendov v oblasti mládežníckej politiky v modernom európskom priestore.

Michal KALIŇÁK,
hovorca ministra

Zdravou výživou k zdatnej Európe

SVETOVÝ DEŇ MLIEKA V ŠKOLÁCH

Program distribúcie mlieka v školách úzko súvisí so všeobecným cieľom Európskej únie (EÚ) vytvoriť zdravšiu a fyzicky zdatnejšiu Európu.
Cieľom EÚ je podnietiť deti do konzumácie mliečnych výrobkov, popri mlieku aj jogurtov a syrov, čo im pomôže osvojiť si lepšie stravovacie návyky, zdôrazňuje na svojej webovej stránke Zastúpenie Európskej komisie na Slovensku. Organizácia Spojených národov pre výživu a poľnohospodárstvo (FAO) zaviedla roku 2000 Svetový deň mlieka v školách, ktorý pripadá na poslednú septembrovú stredu, tento rok 26. september.
Cieľom Svetového dňa mlieka v školách je upozorniť na celosvetovej úrovni na pozitíva distribúcie mlieka a výrobkov z neho školákom. Metodický pokyn pre uchádzačov o poskytnutie príspevku z finančných zdrojov EÚ a národných zdrojov na podporu konzumovania mlieka a mliečnych výrobkov pre deti v slovenských predškolských zariadeniach a pre žiakov vo vzdelávacích inštitúciách na školský rok 2012/2013 uverejnila Pôdohospodárska platobná agentúra v auguste tohto roku.
Vlády viacerých krajín zaviedli program mlieka v školách po II. svetovej vojne. V tom čase išlo o podporu výživy obyvateľstva, zlepšenie výchovy v tejto oblasti a v neposlednom rade o rozvoj priemyslu súvisiaceho s výrobou mlieka a mliečnych výrobkov. Najmä európske krajiny nasledovali príklad Francúzska, v ktorom „pohár mlieka v škole" presadil Pierre Mendès France roku 1954. Vtedy stál na čele vlády. Roku 1976 sa na európskej úrovni zvláštnym predpisom zaviedla distribúcia mlieka v školách z výživových, pedagogických a ekonomických dôvodov. Poskytovanie mlieka žiakom sa od roku 1976 podporovalo subvenciami vtedajšej Rady Európy a každého jej členského štátu.

Vlastný európsky program distribúcie mlieka pod názvom *Mlieko v školách* bol nastolený roku 1994. Avšak už na začiatku školského roku 1999 Európska komisia znížila subvencie o 50 percent a úplne ich zrušila roku 2001. Od roku 2007 sa program mliečnych desiat začal opäť reformovať.
Lekári zdôrazňujú, že mlieko obsahuje látky nevyhnutné pre stavbu tela v detskom veku. Je dôležité na energetické zabezpečenie organizmu, je tiež zdrojom minerálnych látok, vitamínov, enzýmov. Navyše obsahuje základné živiny s vysokou využiteľnosťou a esenciálne látky, ktoré si organizmus nevie vyrobiť sám. Pritom v mlieku sa vyskytujú v dostatočnom množstve a vo vyváženom pomere. Okrem bielkovín, mliečneho cukru, vitamínov je významnou zložkou mlieka aj 14 minerálnych látok, spomedzi ktorých sú najdôležitejšie vápnik a fosfor. Oba sú v ľudskej výžive potrebné najmä na tvorbu kostí a zubov. **(ag)**

Ilustračné foto stock.xchng

Medzinárodný veľtrh cvičných firiem

POZVÁNKA

Pozývame vás na jubilejný **15. Medzinárodný veľtrh cvičných firiem**, ktorý sa uskutoční v peknych priestoroch **Národného tenisového centra** na Príkopovej 6 v Bratislave v predvianočnom čase v dňoch 28. – 30. novembra 2012.
Hlavným organizačným a odborným garantom je Slovenské centrum cvičných firiem (SCCF), odbor Štátneho inštitútu odborného vzdelávania, ktorý metodicky a organizačne podporuje odborné vzdelávanie žiakov stredných škôl prostredníctvom simulácie firemného života. Záštitu nad akciou každoročne preberá minister školstva SR. Ďalšími spoluorganizátormi Medzinárodného veľtrhu cvičných firiem (MVCF) sú Ekonomická univerzita v Bratislave a Nadácia na podporu odborného vzdelávania a prípravy.
MVCF je školská akcia, ktorá sa teší veľkému záujmu škôl z celého Slovenska, ale aj zo zahraničia. Je to miesto, kde si žiaci predovšetkým stredných odborných škôl môžu vyskúšať v priamom kontakte so zákazníkom všetko, čo sa v simulovanom prostredí cvičných firiem naučili. Nenahraditeľná je možnosť komunikácie v cudzom jazyku, riešenie obchodných prípadov „v priamom prenose", nadväzovanie obchodných a partnerských vzťahov aj s podporou reálneho partnera. Na veľtrhu vzniká veľa osobných priateľstiev a v neposlednom rade dôležité je poznávanie národných a kultúrnych zvyklostí zúčastnených krajín.
Súčasťou veľtrhu budú aj **súťaže cvičných firiem**, na ktorých sa hodnotí stánok, katalóg, elektronické prezentácie, slogan, logo, najlepší reprezentanti. Vyhodnotíme aj 2. ročník súťaže Najlepší podnikateľský zámer, ktorú vyhlásilo v apríli 2012 Slovenské centrum cvičných firiem spolu s Katedrou pedagogiky Ekonomickej univerzity v Bratislave. Na hodnotení sa podieľa aj Združenie mladých podnikateľov Slovenska a Národná agentúra pre rozvoj malého a stredného podnikania. Víťaz 1. ročníka tejto súťaže z roku 2011, cvičná firma **NSP company, s. r. o.**, z Obchodnej akadémie v Čadci, reprezentoval Slovenskú republiku v čase uzávierky tohto čísla UN (4. – 6. októbra) na 3. ročníku medzinárodnej súťaže EuroSkills 2012 v odborných zručnostiach mladých ľudí v Spa-Francorchamps v Belgicku.
Cvičná firma ako vyučovací predmet patrí k tým formám podnikateľského vzdelávania, ktoré umožňujú užšie prepájať školskú prípravu s hospodárskou praxou a osvojiť si a prípadne zlepšiť podnikateľské, personálne, odborné a sociálne zručnosti.
Bližšie informácie o Medzinárodnom veľtrhu cvičných firiem nájdete na webstránke ŠIOV v sekcii SCCF, kde si môžete pozrieť aj výsledky súťaží a fotogalériu minuloročných podujatí. Verím, že svojou účasťou podporíte túto jedinečnú akciu, na ktorú ste všetci srdečne pozvaní.

Gabriela HORECKÁ,
vedúca Slovenského centra cvičných firiem
horecka@siov.sk; sccf@siov.sk

PEDAGÓGOM

Čo nájdete v októbrovom Quarku:

- Perspektívne skladovanie vodíka
- Prvé bionické oko
- Tmavé galaxie raného vesmíru
- Robot ako živý
- Neznámi členovia rodu *homo*
- Žiabronôžky môžu ožiť
- Najdlhší autobus na svete
- Čína dobýva vesmír
- Singapur – mesto v záhrade
- Golden Gate Bridge oslávi 75 rokov

TELEGRAFICKY

eAktovka – prístup k učebniciam

Na webovej stránke eAktovka je zverejnených 39 zdigitalizovaných učebníc pre základné a stredné školy. Ich počet neustále narastá. Za posledný mesiac pribudlo deväť učebníc a počas tohto školského roka by malo byť zverejnených ďalších 36 titulov. Internetovú stránku doteraz navštívilo 85 658 jedinečných – teda iba raz zaregistrovaných – návštevníkov. Najvyššiu návštevnosť zaznamenali učebnice *Geografia pre 8. ročník*, *Biológia pre 8. ročník* a *Čítanka pre 4. ročník ZŠ*.

Michal KALIŇÁK, hovorca ministra

UČITEĽSKÉ NOVINY
Dvojtýždenník o školstve a vzdelávaní

Vydáva Štátny inštitút odborného vzdelávania.
Adresa vydavateľa: Bellova 54/a,
833 63 Bratislava, IČO: 17314852.

Učiteľské noviny vychádzajú ako súčasť národného projektu *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov*.

Adresa na doručovanie pošty:
Vydavateľstvo Parentes
P. O. Box 17, 902 01 Pezinok
e-mail: uciteliazneba@gmail.com

Šéfredaktor:
PhDr. Ľubomír Pajtinka, PhD.,
tel.: + 421 904 700 570,
e-mail: uciteliazneba@gmail.com

Redakčný tím:
Prof. PhDr. Miron Zelina, DrSc.,
e-mail: zelina@fedu.uniba.sk
Dušan Mikolaj,
e-mail: dusanmikolaj@gmail.com
Mgr. Milan Soukup,
e-mail: mgr.milan.soukup@gmail.com
Ľudovít Pomichal,
e-mail: ludo@pomichal.sk
Mgr. Tomáš Mikolaj,
e-mail: mykolight@gmail.com

Fotoreportér: Ján Súkup,
e-mail: sukup@stonline.sk

Design: Branislav Malík, ARTWORK

Nevyžiadané rukopisy nevraciame.

Redakcia si vyhradzuje právo upraviť titulok príspevku a vykonať v rukopise potrebné štylistické, jazykové a ďalšie úpravy, ako aj rozhodnúť o jeho nezaradení. Redakcia sa nemusí stotožňovať s obsahom príspevkov.

Tlač: Versus, a. s., Moskovská 4, 811 08 Bratislava, prevádzka Pribinova 21, 819 46 Bratislava

Vydávanie Učiteľských novín finančne podporuje Európsky sociálny fond.

Učiteľské noviny sa distribuujú zadarmo.
Zadané do tlače 11. 10. 2012.

EV 2461/08

Živica ponúka unikátnu interaktívnu putovnú výstavu

SVETOVÝ SUPERMARKET

Interaktívna výstava *Svetový supermarket*, obsahujúca aj exponáty v nadživotnej veľkosti, ktoré je možné rozobrať a zvážiť, putuje po Slovensku už celý rok a zažilo si ju 4 100 detí rôznych škôl a ľudí zo širšej verejnosti. Do konca tohto roku ju môžete navštíviť v Zemianskej Olči pri Kolárove, v Žiari nad Hronom, vo Varíne pri Žiline a v Martine. Centrum environmentálnej a etickej výchovy (CEEV) Živica bude požičiavať výstavu aj v roku 2013.

Viete, koľko váži vaše oblečenie a koľko vody je potreba na jeho výrobu? Tušíte, aká je odvrátená strana reklamy a nadnárodných korporácií? To, ale aj omnoho viac sa môžete dozvedieť v rámci interaktívnej výstavy *Svetový supermarket*, ktorú vytvorilo CEEV Živica v rámci medzinárodného projektu *Svet v nákupnom košíku*. Ide o prvú interaktívnu výstavu svojho druhu a určená je najmä študentom vyšších ročníkov základných a stredných škôl. *„Chceli by sme motivovať študentov, aby mali záujem vedieť viac o produktoch dennej spotreby, o dôsledkoch ich výroby na životné prostredie a na ľudí v iných častiach sveta – proste si pripustiť, že nakupovaním sa nevyhnutne prepájame s ľuďmi a krajinami, kde sa produkuje tovar pre náš trh,“* uviedla Katarína Hipšová, jedna z autoriek konceptu výstavy a koordinátorka projektu *Svet v nákupnom košíku*.

O tom, aký dopad má výstava na účastníkov, svedčí výrok učiteľky Kataríny Okoličániovej z SOŠ obchodu a služieb v D. Kubíne, kde bola výstava inštalovaná dva týždne v máji: *„Mám radosť, že takéto niečo sa zrealizovalo nielen pre našich študentov. Plne si uvedomujem nadmerný konzum, ktorý vládne tejto dobe, a utvrdila som sa v tom, že bez veľa vecí sa dá existovať. Určité druhy výrobkov určite nikdy nekúpim.“*

Školy a širšia verejnosť mohli doposiaľ v deviatich rôznych mestách Slovenska netradičným spôsobom zaplatiť za čokoládu a sledovať, kde sa peniaze, pokým prídu k pestovateľovi kakaa, po ceste strácajú na jednej strane v konvenčnom obchode a na strane druhej v spravodlivom obchode (Fair Trade). Ďalej mohli ohmatať mobil v nadživotnej veľkosti, ktorý sa dá nielen otvoriť, ale aj odkrýva svoje hlboké tajomstvá. Mali tiež priestor uvažovať, aké sú možnosti zmeny, či existuje iná, prijateľnejšia cesta pre ľudí a Zem, a nakoniec dostali aj malý darček.

Výstavu dopĺňa a rozvíja metodická príručka globálneho vzdelávania pre učiteľov *Komu patrí Zem* s audiovizuálnym DVD. Tú dostávajú školy a inštitúcie pri zapožičaní výstavy zdarma!

Záujemcovia zo škôl a z inštitúcií zo všetkých kútov Slovenska si môžu požičať výstavu *Svetový supermarket* na rok 2013 už teraz.

Viac informácií môžete získať mailom na adrese hipsova@zivica.sk, resp. na tel. čísle 0917 517 267. **(kh)**

Klasici v komikse

TVORIVOSŤ

Cieľom projektu pod týmto názvom je podporiť tvorivosť detí a mládeže a zároveň rozvíjať ich vzťah k slovenskému kultúrnemu dedičstvu a umeleckým hodnotám. Vznikol pred tromi rokmi v Strednej odbornej škole záhradníckej v Piešťanoch a každý rok sa venuje niektorému slovenskému autorovi, aby sa žiaci a mladí ľudia aktívne oboznámili s jeho životom a tvorbou a aby pretransformovali svoje poznatky, pocity a túžby do im zrozumiteľnej reči, vyjadrenej vo výslednej podobe v na Slovensku nie ešte bežnom komikse.

V štátoch západnej Európy i USA má komiks dlhoročnú tradíciu, a nie je to len „úpadkový“ žáner, ako sa zvykne o ňom hovoriť v našich zemepisných šírkach. Okrem serióznych umelcov, ktorí formou slov dokreslených obrazom oslovujú dospelého čitateľa, existujú aj komiksy pre deti a mládež, do komiksu je adaptovaná dokonca väčšina „veľkých“ diel literatúry, ktoré sú u nás známe ako povinné čítanie.

Tento ročník Klasikov v komikse bol venovaný Jozefovi Cígerovi-Hronskému a zapojili sa doň žiaci z celého Slovenska. Komiksovú podobu vďaka žiakom základných a stredných škôl získali Budkáčik a Dubkáčik, Smelý zajko, Sokoliar Tomáš, Jozef Mak, Šípová ruža, Zlatá myška, ale i esej Krásy Slovenska či životné osudy samotného Hronského. Žiaci pri spracovaní komiksu dokazujú bohaté vedomosti o vybranom diele – musia odlíšiť pásmo rozprávača od pásma postáv, v pásme rozprávača odlíšiť časti vyjadrené obrazom a časti vyjadrené slovom, v pásme postáv priamu reč a monológ.

Ocenené práce boli 20. – 23. septembra vystavené v Spoločenskom centre SLK v Piešťanoch a výsledky boli slávnostne vyhlásené v Hudobnom pavilóne mesta Piešťan. Ďalšie výstavy organizátor pripravuje spolu s Mestskou knižnicou mesta Piešťan v slovenských knižniciach. Zoznam všetkých ocenených nájdete na webstránke školy, tu sú víťazi jednotlivých kategórií:

- od 6 do 10 rokov: Katarína Káziková, ZŠ Márie Medveckej, Tvrdošín-Medvedzie,
- od 11 do 15 rokov: Vivien Dalžufóová, ZŠ, Školská 1, Fiľakovo,
- od 16 do 18 rokov: Mikuláš Vidán, SUŠ Ladislava Bielika, Levice,
- práce vytvorené na počítači: Timotej Janko, Valéria Nosálová, Viktória Legemzová, Miriam Pindrochová, Klaudia Kofirová, Cirkevná spojená škola, Snina.

Anna KAŠOVÁ, (tm)

Málotriedna olympiáda

ŠPORT

Odkaz olympijského hnutia a tohtoročné Letné olympijské hry v Londýne boli inšpiráciou i pre nás organizátorov 1. ročníka Málotriednej olympiády medzi ZŠ Kráľová nad Váhom a ZŠ Topoľnica. Toto športové podujatie sa konalo ako úvodné podujatie Obecných dní obce Kráľovej nad Váhom na miestnom futbalovom ihrisku.

Úvodný príhovor riaditeľky vážskokráľovskej ZŠ Janky Poláčekovej naladil deti aj rodičov na atmosféru športového olympijského zápolenia. Mladí športovci súťažili a reprezentovali svoju školu a obec v štyroch disciplínach – beh na 40 m, skok do diaľky, hod kriketovou loptičkou a preskoky cez švihadlo. Každý súťažiaci dostal medailu, diplom a vecné ceny. Zúčastnené školy do svojich zbierok priložili poháre – ako pripomienku podpory športu a olympijských myšlienok vo svojej práci.

Lívia SZABÓOVÁ

Vysokoškolákov ubúda

ŠTÚDIUM

Študentov na verejných vysokých školách od roku 2007 postupne ubúda. Začiatkom akademického roka 2011/2012 bolo na vysokých školách celkovo 212 030 študentov. Na verejných vysokých školách v dennej aj externej forme štúdia prvého a druhého stupňa nastal medziročný pokles o 5 009 študentov. „Pokles bol zaznamenaný na verejných vysokých školách, zatiaľ čo v súkromných počet študentov medziročne vzrástol o 1 656,“ konštatuje sa vo *Výročnej správe o stave vysokého školstva za rok 2011*.

Pokles študentov je zapríčinený viacerými faktormi. Pravdepodobne najväčší vplyv zohráva demografia a s tým súvisiace možnosti štúdia v okolitých štátoch s podobným demografickým vývojom, píše sa v dokumente. Na verejných školách bolo aj menej doktorandov, medziročne o 232. Naopak, pribudlo vysokoškolákov iného štátneho občianstva, a to aj na verejných, aj na súkromných školách. Podľa výročnej správy najviac študentov (58,6 %) študovalo spoločenské vedy, náuky a služby.

Kým v regionálnom školstve sa diskutovalo o racionalizácii siete škôl a školských zariadení a následne sa k nej aj pristúpilo, v prípade vysokých škôl stále dochádza k zriaďovaniu nových fakúlt či pracovísk, ktorých perspektíva je diskutabilná, uvádza sa vo výročnej správe.

V priebehu roka 2011 riadne skončilo vysokoškolské štúdium na verejných a súkromných vysokých školách 70 061 študentov, čo je pokles o 2 170 študentov. K poklesu došlo tak u absolventov dennej formy (o 1 363), ako aj u externistov (o 807). **(ag)**

ŠPORT

Juniorský majster Veľkej Británie

Kajakár Balázs Lőrincz, študent V. H triedy Gymnázia Hansa Selyeho v Komárne, sa stal juniorským majstrom Veľkej Británie v kajaku jednotlivcov na 200-metrovej trati. Tento talentovaný mladý športovec od augusta študuje v 3. ročníku strednej školy v Edinburghu, kde sa naďalej venuje športu. Keďže naše gymnázium podporuje svojich talentovaných študentov, umožnilo mu študovať podľa individuálneho vzdelávacieho

plánu. Dobré športové základy Balázs získal ešte ako člen Kajak & kanoe klubu v Komárne, kde sa mu venovali tréneri Ladislav Polhammer a Peter Likér. Balázs má všetky predpoklady napredovať a my veríme, že sa od neho dočkáme ďalších skvelých výkonov.

Annamária KOMÁROVÁ

STOROČNICA

Žiakom treba dať možnosť širokého vzdelania

V metropole horného Liptova si v týchto dňoch pripomínajú storočnicu gymnaziálneho vzdelávania. Úsilie niekdajších predstaviteľov radnice a Liptovskej župy, aby miestna mládež mohla doma nadobúdať vyššie vzdelanie, vyústilo roku 1912 do otvorenia gymnázia v priestoroch bývalej garbiarne, ktorej objekt stojí doteraz. Bolo to v časoch tvrdej maďarizácie. Slovenské školy boli minulosťou, na hornom Liptove nefungovala žiadna stredná škola v dnešnom ponímaní. Gymnázium sa roku 1916 presťahovalo do novopostavenej reprezentatívnej budovy.

Súčasný riaditeľ liptovskomikulášskeho Gymnázia Michala Miloslava Hodžu Jozef Škorupa zdôraznil pri príležitosti výročia nezastupiteľný význam gymnaziálneho vzdelávania. „Som presvedčený, že našim deťom treba dávať možnosť čo najširšieho vzdelania, aby mali široké východiská,“ skonštatoval. „Ako jeden z absolventov tohto gymnázia si trúfam povedať, že si udržuje svojho pôvodného ducha, hoci zmenami prešlo prakticky všetko. Vraví sa, že za dvadsať rokov sa zmení osemdesiat percent informácií. Nás kedysi pán profesor na zemepise skúšal tak, že povedal názov mesta a my sme museli vedieť názov fabriky, ktorá sa tam nachádza. Dnes potrebujeme deti učiť zdravej zvedavosti a schopnosti oddeliť v tom, čo vidia okolo seba, zrno od pliev, nájsť a zhodnotiť skutočnú pravdu,“ dodal riaditeľ jubilujúceho gymnázia.

(ag)

ANKETA UN

Čo sa vám zatiaľ v napĺňaní školskej reformy nedarí, čo by sa malo zmeniť, aby vás to posunulo dopredu?

Riaditeľ Reedukačného centra v Trstíne Mgr. Miloš Blaško:

Vo funkcii riaditeľa som od 1. mája 2012. Veľa vecí je iných pri pohľade zblízka. Reedukácia nie je jednoduchý proces, nedá sa urobiť ani robiť mávnutím čarovného prútika. Nikto sa nezmení zo dňa na deň. Je to proces malých víťazstiev, ale aj veľkých prehier. Treba meniť nielen názory a postoje detí, ale aj dospelých okolo nich. Na prvú časť otázky vám momentálne neodpoviem, ale pozývam vás k nám. Príďte niekedy k nám do Trstína, možno o pol roka, možno o rok, a porozprávame sa. Alebo príďte skôr a uvidíte na vlastné oči a návštevu zopakujete. Potom budeme môcť o téme debatovať! Na druhú časť otázky je odpoveď jednoduchá! Zmeniť by sa malo financovanie! Aby sme mali dostatok peňazí na našu prácu! Tiež by sa zišlo aj viac peňazí za našu prácu! Ďakujem vám za položené otázky.

Riaditeľka Strednej odbornej školy polytechnickej v Nitre Ing. Oľga Hodálová:

Firmy, ktoré k nám prichádzajú, potrebujú predovšetkým odborne vzdelaných absolventov, pričom podľa štátnych vzdelávacích programov sme neustále nútení znižovať počet hodín v odbornom vzdelávaní a posilňovať všeobecné vzdelávanie. Negatívnym dôsledkom môže byť vysoký stav všeobecne vzdelaných nezamestnaných a odchod firiem pre nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily.

Pre stredné odborné školy technického zamerania je nevyhnutné, aby štát motivoval firmy podporovať odborné vzdelávanie materiálne i odborne. Takto by mohlo vznikať pre školy dostupné „firemné vzdelávanie“. Pokiaľ by sa moderné technológie mali učiť len teoreticky a na starom strojovom vybavení z čias socializmu, prípadne na „lacných“ učebných pomôckach, nemožno očakávať perfektne pripravených absolventov, schopných zapojiť sa do praxe v sofistikovanej výrobe zahraničnej firmy.

Rovnaký problém majú učitelia odborných predmetov, ktorým je poskytované „kariérne“ vzdelávanie vo všetkom možnom, len nie v odbornej problematike. V mnohých prípadoch zbierajú kredity s cieľom zvýšenia platu len rozvíjaním všeobecných a pedagogických kompetencií, pričom na prehĺbenie odborného vzdelania formou samostatného štúdia – bez možnosti zisku kreditov – už nezostáva kapacita ani motivácia. Ak sa chcú odborne vzdelávať, takéto školenia bývajú finančne nedostupné a zväčša neakreditované.

Na základe manažérskych skúseností z oblasti bankovníctva i priemyselných firiem považujem prerozdelenie mzdových prostriedkov v školstve podľa „dĺžky služobného veku“ za nie celkom spravodlivé a som toho názoru, že na skvalitnenie systému vzdelávania je dôležitá možnosť väčšej diferenciácie podľa kvality pracovného výkonu, individuálnych schopností a prínosu každého zamestnanca. Kreditový systém nie je dostačujúcim meradlom. Uvediem príklad.

Reforma školstva: stav – problémy a perspektívy

MILÉNIUM

Vážení čitatelia, v UN vám na pokračovanie predkladáme analytické štúdie prof. Mirona Zelinu, DrSc., autora mnohých reforiem nášho školstva. Za ostatných 22 rokov spolupracoval takmer so všetkými ministrami školstva, je spoluautorom *Milénia*. Istotne nie so všetkými jeho názormi budete súhlasiť, ale pre pravdu času a histórie, či súčasnosti, je to dokument jedného zo zainteresovaných odborníkov, ktorý pracoval na zmenách školstva v Slovenskej republike. Jeho príspevky sme rozdelili do niekoľkých častí s tým, že neočakávame len jeho monológ, vyjadriť sa môže každý, komu záleží na hodnotení a smerovaní zmien, ktoré sa udiali v minulosti a dejú v súčasnosti. Ako redakcia tým chceme podporiť demokratickú účasť, diskusiu všetkých, ktorým leží na srdci výchova našich detí – našej budúcnosti.

2. časť – Naplnenie pilierov reformy

Stav nášho základného a stredného školstva z hľadiska reformných snáh

Pokúsime sa konfrontovať zámery reformy so súčasným stavom nášho školstva a s jeho perspektívami. Treba si uvedomiť, že *Milénium* bolo schválené vládou SR roku 2001 a parlamentom roku 2002 a bolo koncipované na 10 – 15 rokov, čo je čas, ktorý už pomaly uplynul. Iná je skutočnosť, že *Milénium* sa začalo legislatívne uplatňovať až od školského roku 2008/2009 prijatím zákonov, najmä *zákona o výchove a vzdelávaní* (školský zákon), *zákona o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch* a *zákona o odbornom vzdelávaní a príprave*. Žiaľ, doteraz nebola urobená detailná odborná analýza, čo sa podarilo a nepodarilo realizovať zo zámerov reformy. Napriek tomu je zrejmé, že tieto zákony sa v súčasnosti musia novelizovať aj pod vplyvom školskej politiky Európskej únie, pod vplyvom hospodárskej krízy, aj pod vplyvom nových pedagogických skutočností a politickej orientácie súčasnej vlády. Otázkou je, či je potrebná iná, nová koncepcia, alebo je potrebné len inovovať a realizovať koncepciu z *Milénia*.

Teoretickým základom *Milénia* je koncepcia tvorivo-humanistickej výchovy. Všeobecne, tézovite vyjadrené ide o to, aby škola vychovala:

- múdreho, t. j. nielen vzdelaného, ale aj kvalitne, tvorivo mysliaceho človeka so schopnosťou aplikovať poznanie, vedomosti do praxe života,
- dobrého, aktívneho, humánneho človeka, motivovaného pre dobro, pre pomoc iným, so zdravým sebavedomím, ktorý realizuje svoje práva a povinnosti v živote,
- zdravého človeka, ktorý dokáže zdravo žiť a riadiť seba tak, aby prekonával prekážky a záťaže moderného života.

Tieto tri kľúčové ciele zabezpečia, aby absolventi škôl svojimi potencialitami boli pripravení na život v postmodernej, dynamickej spoločnosti.

V prípade tvorby koncepcie školstva na Slovensku sa realizácia ideálov sústreďovala skôr na vymedzenie základných podmienok, pilierov, ktoré môžu vytvoriť priestor pre modernú edukáciu. Takými sa snažili byť piliere uvedené v programovom dokumente *Milénium*. Je na škodu, že sa celý text *Národného programu výchovy a vzdelávania v SR na najbližších 15 – 20 rokov – projekt MILÉNIUM* nedostal v knižnej podobe do všetkých škôl a školských zariadení. Bol publikovaný Ministerstvom školstva SR vo vydavateľstve IRIS roku 2002, a to v slovenskej a anglickej verzii pod číslom ISBN 80-89018-36-X. Mnohí kritici prebiehajúcich zmien v školstve kritizujú reformu len preto, že nepoznajú jej základné princípy a myšlienky. Na druhej strane odborníci a laici navrhujú zmeny, opatrenia, ktoré sú vyjadrené v *Miléniu*, a objavujú ich ako niečo nové. Záujem o zásady reformy v SR prejavili aj krajiny ako Slovinsko, Chorvátsko, Srbsko, kde autori našej reformy školstva boli pozvaní referovať o jej filozofii a princípoch. Hlavnými autormi projektu boli: V. Rosa, I. Turek, M. Zelina; spoluautormi: L. Szigeti, J. Galbavý, O. Klosterman, R. Bilík, A. Albert, L. Topoľský a P. Macák. Na programe pracovalo 12 expertných skupín pod vedením odborníkov, ktorých sme uviedli v príspevku o histórii reformy školstva v SR v minulom čísle UN.

Milénium, národný program výchovy a vzdelávania v Slovenskej republike na najbližších 15 – 20 rokov, stanovilo dvanásť pilierov reformy školstva. Pozrime sa, ako sa jednotlivé zámery podarilo naplniť, resp. v čom zaostávame, aký je stav, kde sú problémy a aká perspektíva.

Prvý pilier

„Byť vo svete, v Európe, na pulze času, vedy, a pritom ostať sebou.“

Tento pilier deklaruje našu príslušnosť k Európskej únii, deklaruje rešpektovanie práv dieťaťa, ľudských práv ako hodnotové, cieľové mety. Vyjadruje skutočnosť, že reforma školstva sa má riadiť najnovšími výdobytkami vedy, najmä pedagogickej a psychologickej. Na druhej strane zdôrazňuje, že máme ostať sebou, to znamená zachovávať naše národné tradície, byť vlastencami v pravom slova zmysle, nezabúdať na rodinu, národ, kraj, v ktorom vyrastali naši predkovia. Znamená to prihlásiť sa k nášmu kultúrnemu a prírodnému dedičstvu a stavať na histórii slovenského národa a na histórii tu žijúcich národností.

Tento pilier sa realizoval a realizuje nielen naším vstupom do Európskej únie (EÚ), ale aj tým, že sme akceptovali Lisabonskú zmluvu, Maastrichtské komuniké, Helsinské komuniké a ďalšie dokumenty EÚ. Významným krokom bolo zapojenie sa do medzinárodných meraní PISA, PIRLS, TALIS a iných, čo umožňuje porovnávanie s krajinami EÚ aj inými krajinami sveta. Zvýraznili sa kontakty s odborným svetom, naši zástupcovia pracujú v komisiách EÚ, predsedom komisie EÚ pre vzdelávanie a kultúru bol Slovák, rozširuje sa vedecká spolupráca v projektoch cez účasti na konferenciách. Na druhej strane reforma mala podporovať budovanie poznatkového a hodnotového systému žiakov na základe našich kultúrnych tradícií, vlastenectva. Sčasti sa tento zámer realizuje. Oceňujem najmä aktivitu *Pátranie po predkoch*, ktorá umožňuje najmä v školských vzdelávacích programoch poznávanie regionálnych, národných tradícií. Odpoveďou na európske výzvy bolo aj prijatie Stratégie konkurencieschopnosti SR do roku 2010 našou vládou, čo sa premietlo aj do reorganizácie odborného školstva.

Európska únia deklaruje na jednej strane rešpektovanie nezávislosti národných školských systémov a politík, na druhej sa nemožno vyhnúť nepriamym a niektorým priamym zásahom do školskej politiky, pokiaľ chceme ostať v EÚ. Prejavuje sa to v týchto oblastiach:

- prebrali sme označovanie hierarchie vzdelávacích stupňov podľa systému ISCED,
- akceptovali sme účasť na medzinárodných meraniach vzdelávacích výsledkov OECD v podobe štúdií PISA, PIRLS a ďalších monitorovacích aktivitách,
- vláda SR prijala koncepciu inkluzívneho vzdelávania (pozri príspevok v predchádzajúcom čísle), v ktorom sa zaviazala rešpektovať koncepciu inklúzie v školskom systéme,
- prijali sme ďalšie dokumenty, napr. o celoživotnom vzdelávaní, o environmentálnom rozvoji (trvalo udržateľný rozvoj), o práci s menšinami a podobne.

Dokumenty EÚ neustále a z rozličných oblastí (napr. štátne rozpočty) ovplyvňujú aj školskú politiku v Slovenskej republike. Je úlohou súčasnosti a budúcnosti, aby naša vláda neustále sledovala prijímané dokumenty z Európskej únie a reagovala na ne, implementovala ich alebo odmietla. Ich akceptácia nezávisí len od školskej politiky, ale od celkovej politiky štátu.

Merania PISA a PIRLS priniesli informácie o podpriemerných výkonoch našich žiakov v porovnaní s krajinami OECD, ale aj inými krajinami. Táto skutočnosť podnietila, ovplyvnila pedagogickú aj politickú verejnosť zamyslieť sa nad výsledkami a prijať opatrenia na zlepšenie. Konali sa konferencie, píšu sa príspevky, štúdie, ktoré navrhujú stav zlepšiť. Výsledky sa nemôžu prejaviť okamžite, ale pre budúcnosť by bolo vhodné jasne a pragmaticky sumarizovať odporúčania vyplývajú-

ce z riešenia zlého stavu v prírodovednej, matematickej a čitateľskej gramotnosti.

Väčšie problémy vyvoláva európska koncepcia inkluzívneho vzdelávania. Bude potrebné nielen inovovať zákony, ale aj získať viac finančných zdrojov do školstva, pokiaľ chceme dané zámery realizovať, pripraviť učiteľov, prostredie na inklúziu.

Z druhej polovičky prvého piliera vyplýva aj úloha výchovy k vlastenectvu, národnej hrdosti a identite. Ako ukázal výskum v základných a stredných školách (*Vzťah žiakov k súčasnej škole*; ÚIPŠ, 2009) na vzorke 2 560 respondentov, len približne 77 % žiakov je pomerne hrdých alebo hrdých na svoj národ; 10 % žiakov by zo Slovenska najradšej odišlo natrvalo. To sú len niektoré otázky spojené s naplňovaním piliera *byť vo svete a ostať sebou*. Vlastenecká výchova najmä v multikultúrnom svete liberalizácie hodnotových systémov môže zohrať pozitívnu edukačnú úlohu, sú však poznatky, že sa jej málo venujeme.

Perspektívne sa dá predpokladať, že pri centralistických tendenciách v Európe dôjde ešte k väčšiemu prepojeniu Slovenska so školskou politikou Európskej únie; rozšíria sa merania, monitoringy, každoročné správy o stave školstva v Európe nás budú konfrontovať s ostatnými štátmi, čo vyvoláva tlak na zmeny školskej politiky na Slovensku. Jedným zo závažných trendov do budúcnosti je projektovanie spoločných kurikúl v určitých predmetoch a typoch škôl.

Druhý pilier

„Zaviesť do praxe tvorivo-humanistickú výchovu.“

Tento pilier vyjadruje v hesle tvorivo-humanistická výchova dve kľúčové, systémové koncepcie: prvou je tvorivosť ako symbol pre komplexný (celostný, holistický) rozvoj myslenia, poznávania, učenia sa a vzdelávania. Skôr ako Slovensko bolo účastníkom medzinárodných meraní PISA a PIRLS, sme v *Miléniu* uviedli, že základom je rozvoj všetkých poznávacích úrovní myslenia a poznávania, teda od vnímania cez pamäť, porozumenie, logické myslenie (analýza, syntéza, dedukcia, indukcia a i.), kritické (hodnotiace) myslenie až k tvorivosti – ide o koncepcie kognitívneho rozvoja žiaka od B. S. Blooma a L. Andersona a kol. Testy PISA a PIRLS sú koncipované práve na rozvoj najvyšších kognitívnych spôsobilostí žiaka a aj z dôvodu, že sme tieto spôsobilosti (kompetencie) nedostatočne rozvíjali, naši žiaci nemali v uvedených meraniach dobré výsledky. Kognitívny rozvoj žiaka znamená nové zameranie – paradigmu: popri osvojovaní si vedomostí žiakov je potrebné tak metodicky organizovať a viesť vzdelávanie, vyučovací proces, aby sa rozvíjali aj všetky poznávacie funkcie: vnímanie, pamäť, porozumenie, aplikácie, syntetické myslenie, kritické a tvorivé myslenie. Takýto komplexný rozvoj poznávacích funkcií žiaka je možné dosiahnuť inovovanými formami a metódami vzdelávania, napr. globálnym vyučovaním, heuristickým vyučovaním, konštruktivistickými postupmi a pod.

Pojem „humanistická“ výchova vyjadruje zdôraznenie výchovy popri vzdelávaní. Čím ďalej viac sa ukazuje, že výchova bude väčším problémom pedagogiky ako vzdelávanie. „Sme vzdelaní, ale zlí,“ povedal zakladateľ humanistickej psychológie a edukácie C. Rogers.

V § 3 zákona o výchove a vzdelávaní z roku 2008 pod písmenami m/ a n/ sú uvedené základné oblasti, ktoré by sa mali rozvíjať z pohľadu dôrazu na humanistickú výchovu. Sú to najmä oblasti citovej (emocionálnej) výchovy, motivácie a aktivizácie, socializácie a komunikácie, etickej, hodnotovej, autoregulačnej výchovy, výchovy k disciplíne a zodpovednosti. Ide o zásadnú koncepčnú, systémovú paradigmu, ktorá hovorí, že je potrebné koncipovať výchovný proces nielen s dôrazom na učivo, výkony žiakov, ale aj na prežívanie, mimopoznávacie zložky osobnosti žiaka. Humanistický prístup k žiakom, ktorý kladie dôraz na prežívanie, motiváciu a hodnotovú výchovu, realizujú mnohé školy, niektoré to majú v školských programoch, a výrazné zastúpenie tejto zložky je v alternatívnych, experimentálnych školách. Snažia sa budovať u žiakov a študentov samostatnosť a zodpovednosť, pozitívne riešiť konflikty, stresy, tvoriť produktívne medziľudské vzťahy.

V súčasnosti sa objavuje akútna potreba riešiť správanie sa žiakov v škole, ako aj vzťah rodičov k škole, učiteľom. Konkrétne tu ide často o agresívne prejavy žiakov i rodičov, tiež o nárast rozličných foriem závislosti od drog či od internetu, o nezáujem o školu a vzdelávanie, o znižovanie autority učiteľa. Až 23 % žiakov sa nerado učí; 24 % žiakov nemá rado učiteľov alebo sú im ľahostajní. Stúpa počet žiakov s poruchami pozornosti a s hyperaktivitou, s vývinovými poruchami učenia. Rovnako naliehavý je problém s výchovou žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia. Reforma predpokladala tieto problémy, preto sa do koncepcie dostala „humanistická“ výchova, ktorá sa z pohľadu celosvetovej pedagogiky javí ako najlepšia cesta prevencie a riešenia problémov v správaní žiakov, študentov.

Čo sa dosiahlo a čo by sa malo v tejto oblasti zmeniť?

Vyšlo niekoľko publikácií o tvorivo-humanistickom prístupe k edukácii (B. Kosová, Š. Švec, J. Dargová, M. Zelinová, M. Portík, E. Petlák, M. Blaško, M. Mešková, A. Štesko, M. Bohonyová, Š. Feškoá a iní). Mnohé školy úspešne realizujú tento prístup, ktorý nie vždy explicitne označujú týmito pojmami.

Žiaľ, vzdelávanie pedagogických a odborných zamestnancov v tejto oblasti (inovácie vo vzdelávaní a výchove) sa nedeje systematicky, na veľkých vzorkách a dostatočne kvalitne. Tento problém je aj problémom prípravy pedagogických zamestnancov na vysokých školách. Zaviesť do praxe nové vzdelávacie a výchovné postupy si vyžaduje premyslenú koncepciu vzdelávania vo všetkých typoch škôl a školských zariadení, prípravu kvalifikovaných lektorov, učebných materiálov, pomôcok. Je to dlhodobý proces, ale zákon o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch vytvoril legislatívny rámec kvalifikačných a kariérnych postupov pedagógov a odborných zamestnancov, i keď sú tu potrebné určité korekcie v prideľovaní kreditov a honorovaní absolventov celoživotného vzdelávania. Inšpiratívnym modelom prípravy pedagógov na vysokých školách aj v celoživotnom vzdelávaní môže byť napr. nemecký model vysokoškolskej prípravy učiteľov a ich celoživotného vzdelávania, s korekciami vzhľadom na naše investície do školstva. Vypracovali sa rozličné preventívne programy proti asociálnym prejavom žiakov, žiaľ, v praxi sa nerealizujú dostatočne. Tvorivo-humanistická výchova predpokladá väčšiu orientáciu na konkrétneho žiaka, prácu s ním nielen vo vzdelávacej oblasti, ale aj v jeho osobnostnom prežívaní, motivácii. Prekážkou implementácie humanistickej a personálnej výchovy okrem prípravy odborníkov na túto prácu môže byť aj náročnosť tejto práce a jej nízke spoločenské a finančné ohodnotenie. Do tejto kapitoly reformy školstva patrí z pohľadu výchovy aj výchova mimoškolská a výchova vo voľnom čase. Eviduje sa snaha niektorých regionálnych zriaďovateľov likvidovať alebo nefinancovať mimoškolské výchovné zariadenia, čo je v protiklade s reformnými snahami. Systém tvorivo-humanistickej výchovy je široká koncepcia, ktorá nebráni v oblasti postupov voliť rozličné prístupy, ktoré sú v intenciách tejto filozofie. Určitým protikladom tvorivo-humanistickej výchovy je direktívne riadenie žiaka (obsahom, metódami, tvorením vzťahov), sústredenie sa najmä na výkony a pamäť žiaka, na obsah, a nie na vzťahy a motiváciu do učenia a myslenia, k dobru a poznávaniu.

Perspektívne možno predpokladať, že v našich školách sa budú realizovať rozličné koncepčné prístupy k výchove a vzdelávaniu, čím sa zvýši konkurencia, ale aj stav poznania a možnosti účinnosti rozličných prístupov. Potešujúce je, že rastie počet alternatívnych škôl (Montessori, Dalton, Waldorf, školy s integrovaným tematickým vyučovaním, školy fantázie a iné). Rovnako sme konfrontovaní so školami, do ktorých chodia deti prisťahovalcov z rozličných krajín a v ktorých sú vyučovacie jazyky aj iné ako slovenčina. Školský zákon z roku 2008 umožňuje realizovať experimentálne prístupy, čím sa otvára priestor tvorivosti pedagógov. Koncepcia tvorivo-humanistickej výchovy je otvorený systém a prijatie európskej koncepcie inkluzívnej školy podporuje jej zameranie na osobnosť žiaka, na vytváranie prostredia, kultúry školy pre každého žiaka v hlavnom prúde, aj pre žiaka zo znevýhodneného prostredia, aj pre žiaka so znevýhodnením. V budúcnosti sa dá očakávať výraznejší aj konfrontačný prístup k rozličným teóriám, koncepciám, ktoré sa vypracujú. Na Slovensku stále chýba odborná diskusia o účinnosti a možnostiach realizácie nových teórií, nových prúdov a smerov v pedagogike. Nepodarilo sa vytvoriť Pedagogický ústav v Slovenskej akadémii vied, i keď sa urobil prvý krok v etablovaní podobného pracoviska na rozpracovanie teoretických pedagogických koncepcií (B. Pupala a spol.).

Prof. PhDr. Miron ZELINA, DrSc., Dr. h. c.
mironzelina@yahoo.com

Ilustračné foto stock.xchng

ANKETA UN

Výnimočne sa stáva, že škola získa špičkového odborníka-pedagóga priamo z praxe alebo ako „čerstvého“ absolventa vysokej školy. V takomto prípade však fixný tabuľkový systém hodnotenia, založený na oceňovaní podľa počtu odpracovaných rokov, neumožňuje (pokiaľ škola nemá prebytok mzdových prostriedkov) jeho dostatočné finančné ohodnotenie. Naopak, daný tabuľkový systém garantuje i menej schopným a výkonným pedagógom, avšak s dlhodobejšou praxou, určitú výšku platu a jeho pravidelné zvyšovanie bez toho, aby ďalej pracovali na vlastnom rozvoji, držali krok s vývojom daného odboru alebo sa iným spôsobom angažovali v prospech školy.

Za najvypuklejší problém považujem dlhodobo poddimenzované financovanie stredných odborných škôl, predovšetkým v oblasti normatívu na energie a prevádzku, ktorý často nepostačuje ani na zabezpečenie základnej údržby budov, priestorov dielní a strojov či povinných, finančne nákladných revízií všetkých zariadení.

Čo by nás ešte posunulo dopredu?

- V zmysle platnej legislatívy je normatívne financovanie asistentov pedagóga možné len pre základné školy. Významný počet integrovaných žiakov však pokračuje v štúdiu aj na stredných školách, konkrétne u nás študuje 30 integrovaných žiakov, a pomoc asistenta pedagóga je tu niekedy ešte naliehavejšia.
- Štúdium na našej škole si vyberajú technicky orientovaní žiaci, dosahujúci najlepšie výsledky práve v odborných zložkách. Najväčším problémom sú pre nich cudzie jazyky, ku ktorým zväčša nemajú vzťah. Pri cudzích jazykoch vidíme priestor skôr na posilnenie jedného cudzieho jazyka a jeho aplikácie na odbor ako na zavádzanie druhého cudzieho jazyka. Ako stredná odborná škola technického zamerania by sme pred zavedením druhého cudzieho jazyka uprednostnili posilnenie prírodovedných predmetov a najmä matematiky.
- Za predpoklad úspešnosti ďalších reformných krokov pokladáme aj kvalitnú analýzu a vyhodnotenie doterajších výstupov reformy.

Riaditeľ plnoorganizovanej Základnej školy v Radošovciach Mgr. Ľubomír Zelenka:

Predovšetkým zdôrazňujem, že každú reformu pred jej uvedením do života treba dobre pripraviť, čo okrem iného zahŕňa aj prípravu učebníc či diskusiu s ľuďmi, ktorých sa reforma týka. V prípade súčasnej reformy to tak vôbec nebolo.

Začala sa bez učebníc, nehovoriac o chaose, ktorý nastal pri tvorbe školských vzdelávacích programov, obsahujúcich príliš veľa administratívnych zbytočností. Niektoré učebnice chýbajú aj piaty rok po spustení reformy. Slovenský učiteľ je dostatočne tvorivý, aby si poradil aj s touto skutočnosťou. Ale skúste bez kvalitných učebníc učiť cudzí jazyk, ktorého význam sa v dnešnej dobe zvlášť zdôrazňuje. Keďže ministerstvo školstva neuvoľnilo finančné prostriedky na učebnice anglického a nemeckého jazyka, musia si žiaci učebnice hradiť sami.

Učebnice *Projekt Deutch* až na 4. diel sú nevhodné, chýbajú v nich cvičenia na precvičovanie slovnej zásoby, cvičenia na precvičovanie gramatiky úplne absentujú. Učitelia sa tešili na sľubo-

(pokračovanie ankety na strane 7)

Žiaľ, nedokážeme vyhovieť záujemcom o našich absolventov

ROZHOVOR

Stredná odborná škola na Bzinskej ul. v Novom Meste nad Váhom má za sebou viac ako 60-ročnú históriu. Je neodmysliteľnou súčasťou priemyselného regiónu, akým novomestský okres je. V školskom roku 2012/2013 sa v škole vyučuje odbor elektrotechnika, špecializácia automatizácia a priemyselná informatika a informačné technológie a počítačové siete. V odbore strojárstvo sa študenti môžu špecializovať na grafické systémy, programovanie NC strojov a robotov alebo technické a informatické služby v strojárstve. Odbornosť možno získať aj v odvetviach strojný mechanik či elektromechanik so zameraním na silnoprúdovú techniku. Škola roky vychováva odborných zamestnancov pre všetky firmy v okolí. Aká je jej pozícia dnes? Ako sa vyrovnáva s ťažkosťami, s ktorými v posledných rokoch zápasí stredné odborné školstvo? O problémoch a plánoch sme sa porozprávali s riaditeľom školy Mgr. Petrom Rebrom.

Aký je záujem o vašich absolventov?
V poslednom období veľmi veľký. Zamestnávatelia v okrese Nové Mesto nad Váhom so strojárskym a s elektrotechnickým (automobilovým) zameraním zaznamenávajú v tomto období veľký nedostatok kvalifikovaných zamestnancov. Nemáme však dostatok žiakov, aby sme pokryli záujem všetkých. Momentálne je najväčší dopyt po programovaní a obsluhe CNC strojov. Takmer každý zamestnávateľ, ktorý poskytuje odborný výcvik žiakom našej školy, si ich z veľkej časti vychováva pre vlastné potreby a uvažuje s ich trvalým zamestnaním hneď po ukončení strednej školy. Nezamestná len absolventov, ktorí pokračujú v štúdiu na vysokej škole alebo o tento druh zamestnania nejavia žiadny záujem. Napriek možnosti zamestnať sa v mieste bydliska niektorí odchádzajú za prácou celkom iného charakteru do zahraničia.

V čom vám pomohli a v čom ublížili doterajšie reformy v školstve?
Reformy v školstve odborným školám skôr ublížili, ako pomohli. Zrušili sa prijímacie skúšky. Gymnáziá a obchodné akadémie prijímajú žiakov aj so zlým priemerom známok (horším ako 2,00). Nekontrolovaný vznik súkromných a cirkevných škôl spôsobuje veľký pokles žiakov a taktiež zrušenie technickej výchovy na základných školách. Zamestnávatelia dostatočne neinformujú zriaďovateľov škôl o svojich potrebách. To spôsobuje otváranie odborov, ktoré nemajú v regióne uplatnenie.

Kde sa podľa vás začala kríza odborného školstva? Aké sú jej dôsledky v praxi?
Na to som odpovedal v predošlej otázke. Môžem ešte dodať, že krízu v odbornom školstve spôsobili aj zamestnávatelia, ktorí vo veľkej miere zamestnávali aj nekvalifikovaných zamestnancov.

Ako sa vám javí prístup pedagógov základných škôl k orientácii svojich žiakov na stredné odborné školy?
Na základných školách zrušili technickú výchovu, čo vo veľkej miere zapríčinilo nepripravenosť žiakov na predmety technického zamerania. Je na škodu, že základné školy nemajú aj takých učiteľov, čo by technickú výučbu vyučovali kvalifikovane. Výchovní poradcovia takmer na každej škole vykonávajú aj funkciu kariérových poradcov napriek tomu, že nemajú dostatočné vedomosti o technických zameraniach, a tak nemôžu v dostatočnej miere preniesť tieto poznatky na žiakov. Dnešná mládež nie je manuálne zručná v dôsledku veľkého rozvoja IT v spoločnosti.

Aké riešenia navrhujete?
Bolo by vhodné, aby zriaďovateľ vedel o potrebách zamestnávateľov v regióne a jednotlivé študijné odbory vhodne reguloval a prispôsoboval trhu – teda aj v školstve treba do istej miery plánovať. Na základných školách treba vytvoriť pozíciu rozhľadeného kariérového poradcu, napríklad jedného v okrese alebo na každej škole, ktorý by spolupracoval so strednými odbornými školami, ale aj s potenciálnymi zamestnávateľmi v okrese.

Ako pri praktickej výučbe spolupracujete práve s potenciálnymi zamestnávateľmi vašich absolventov?
Náš okres je priemyselný, s veľkým množstvom väčších či menších zahraničných, ale aj domácich firiem zameraných na oblasť strojárstva a elektrotechniky. Už dávnejšie, ale intenzívne najmä v tomto období pociťujeme veľký záujem zamestnávateľov o žiakov s odborným vzdelaním. Rastie ich záujem vychovať si budúcich zamestnancov podľa vlastných predstáv. Spolupracujeme so zástupcami zamestnávateľov, s hospodárskymi komorami a ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny. Zamestnávatelia stále častejšie nepredkladajú požiadavky na kvalifikovanú pracovnú silu len úradu práce, ale aj našej škole. Dlhodobo spolupracujeme s veľkým množstvom firiem v okrese v rámci umiestňovania žiakov na odborný výcvik alebo odbornú prax a v poslednom období prejavili viaceré firmy záujem aj o iné formy spolupráce s našou školou, ako napríklad exkurzie, prednášky, pracovné stretnutia, nábory žiakov základných škôl, dni otvorených dverí, sponzorstvo odborných súťaží, propagácia školy v médiách, denníkoch a pod.

Ako vyzerá spolupráca v praxi?
U nás je neoddeliteľnou súčasťou odborného výcviku pre žiakov končiaceho ročníka a odbornej praxe žiakov druhého a tretieho ročníka strojárskeho a elektrotechnického zamerania. Nadobúdajú počas nej zručnosti, samostatnosť a zodpovednosť v takmer dvadsiatich firmách. V posledných rokoch však firmy nemôžeme uspokojiť a zabezpečiť pre všetkých zamestnávateľov dostatočný počet žiakov na odborný výcvik alebo odbornú prax. Dôvodom je pokles záujmu žiakov základných škôl o technické odbory a následne nedostatočný počet žiakov prijatých na školu.

Sú niektorí pedagógovia bývalými žiakmi vašej školy?
Môžem povedať, že práve niekdajší žiaci veľmi dobre budujú tradíciu školy. Na škole pôsobia vo funkciách zástupcov riaditeľa Ing. Fedor Novomeský a Ing. Viera Školudová a ako pedagógovia Ing. Jana Slávikoová, Ing. Marta Murgašová, Ing. Anna Tupá, Ing. Anna Streitzigová a Bc. Miroslav Gavor. Spätnú väzbu pociťujeme aj od iných niekdajších študentov, ktorí sa k nám hlásia a v živote niečo dosiahli. Spomeniem len osobnosti, ako Ing. Ján Kišš, primátor mesta Starej Turej, Ing. Jozef Trstenský, primátor Nového Mesta nad Váhom, Ing. Milan Cagala, CSc., bývalý minister hospodárstva a poslanec Národnej rady SR, spisovateľky Ing. Anna Černochová a Ing. Martina Monošová.

Na rozdiel od susedných štátov musíme u nás konštatovať veľmi nízku úroveň národného a historického povedomia a zdravého patriotizmu. Uvažujete o zvýšení úrovne regionálnej výchovy?
Aj my pociťujeme u žiakov nízku úroveň národného a historického povedomia a zdravého patriotizmu, avšak regionálnu výchovu toho času nemáme kam v učebných plánoch zaradiť, pretože aj žiaci s nižším vzdelaním majú veľký počet hodín cudzích jazykov.

Akú spoluprácu máte so zahraničnými školami?
So zahraničnými školami spolupracujeme vo veľkej miere formou cezhraničných telemostov priamo na niektorých vyučovacích hodinách a v rámci projektov Európskej únie (Comenius, Leonardo da Vinci, Euroscola), v rámci e-Twinningu (zameranie na elektronickú komunikáciu so strednými školami z krajín EÚ, využívanie IKT vo vyučovaní, inovatívne formy a metódy výučby). O úspešnej spolupráci v poslednom období svedčia aj ocenenia, napríklad certifikát Európsky učiteľ jazykov roka 2011 pre učiteľku našej školy PaedDr. Evu Luptákovú alebo certifikát Európska značka pre jazyky 2012, udeľovaný národnou porotou iniciatívy Európskej komisie pre inovačné jazykové projekty, pre náš projekt v programe Comenius Cooler World.

Ako využívate eurofondy?
Snažíme sa ich získať pri každej príležitosti, o čom svedčia prijaté projekty. Napríklad spomínaný projekt venovaný propagácii trvalo udržateľného rozvoja medzi mladými ľuďmi Comenius Cooler World (2010 až 2012), národný projekt realizovaný v spolupráci s Národným ústavom certifikovaných meraní vzdelávania *Hodnotenie kvality vzdelávania* (2010 až 2013), národný projekt *Modernizácia vzdelávacieho procesu na ZŠ a SŠ* (2009 až 2013), v rámci ktorého sme školiacim centrom. Projektom *Kontinuálne vzdelávanie* sme získali učebňu na vzdelávanie učiteľov ZŠ a SŠ, realizujeme projekty v programe Leonardo da Vinci – Partnerstvá (2012 až 2014) a Mobilita (2012), a na roky 2013 až 2015 pripravujeme projekt v programe Comenius.

Peter VALO
Foto archív SOŠ

Na Strednej odbornej škole (SOŠ) na Bzinskej ul. v Novom Meste nad Váhom študuje takmer 400 študentov vzdelávaných v 16 triedach. Svojím vybavením umožňuje tiež športové vyžitie občanov okresu Nové Mesto nad Váhom, poskytuje priestor aj na kultúrne a spoločenské akcie či konferencie a tiež multimediálne učebne na vzdelávanie žiakov a dospelých.

Ciele výchovno-vzdelávacieho procesu SOŠ v Novom Meste nad Váhom:
- pripravovať kvalifikovaných odborníkov v spektre strojárskeho a elektrotechnického priemyslu, rešpektujúc sociálno-ekonomické potreby a špecifiká okresu Nové Mesto nad Váhom, ale aj širšieho regiónu, neustále pružne reagovať na meniace sa potreby trhu práce vo vzdelávaní miestnej komunity;
- rozvíjať kľúčové kompetencie žiakov v tvorivo-humanistickej výučbe;
- skvalitňovať proces výučby, úroveň a ponuku mimoškolských aktivít;
- rozvíjať environmentálne myslenie žiakov, dosiahnuť ich osobnostný rast vzdelávaním s kultúrnou, ľudskou a občianskou dimenziou, učiť ich poznávať a rešpektovať historické i súčasné sociálno-ekonomické, kultúrne a politické procesy v Európe, ako aj podporovať spoločné európske hodnoty.

Aké percento vašich žiakov pokračuje v štúdiu na vysokých školách?
Na našej škole študujú klasickí „priemyslováci“, ktorí takmer všetci po skončení strednej školy pokračujú v štúdiu na vysokej škole, ale hlásia sa na ne i žiaci študijných odborov aj s výučným listom – je to sedemdesiatpäť percent končiacich žiakov. Žiaci, ktorí pokračujú v štúdiu na vysokej škole externe, sú zamestnávaní u našich zmluvných zamestnávateľov, ktorí im vychádzajú v ústrety pri štúdiu.

Máte v pedagogickom zbore dostatok učiteľov alebo pociťujete fluktuáciu?
V pedagogickom zbore máme dostatočný počet kvalifikovaných učiteľov, viac prepúšťame, ako prijímame. Problém však vidíme v prijímaní kvalifikovaných majstrov odborného výcviku. Viacerí, čo prejavujú záujem o prácu, majú často odborné predpoklady aj doplňujúce pedagogické štúdium, ale nespĺňajú požiadavky II. kvalifikačného stupňa podľa najnovšieho zákona o pedagogických zamestnancoch. Prijať odborníka do praxe s dodržaním legislatívy je pri učiteľských platoch takmer nemožné.

Percento absolventov SOŠ v Novom Meste nad Váhom zapísaných na úrade práce

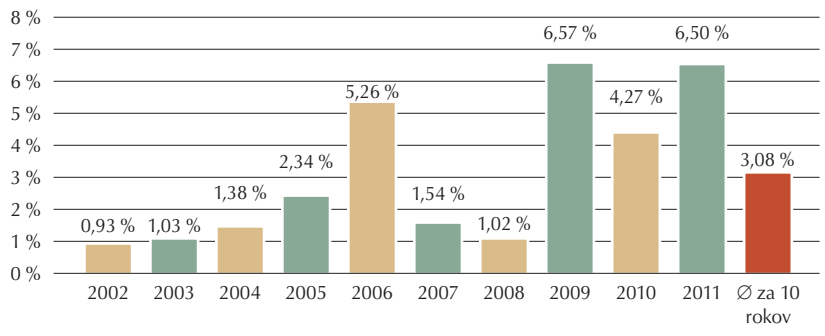

Cesta ku kvalite vedie cez objektívne hodnotenie a sebahodnotenie

INŠPEKCIA

Život škôl sa priamo či nepriamo dotýka väčšiny občanov, preto je stredobodom záujmu aj činnosť školskej inšpekcie, a to tak zo strany pedagogických zamestnancov, ako aj ostatnej verejnosti.

Škola a inšpektor jednoducho patria k sebe. Kto môže v školách učiť, to vie aj širšia verejnosť, menej známe však je, že pre školských inšpektorov zákon stanovuje splnenie omnoho náročnejších kritérií. Napriek tomu bola Štátna školská inšpekcia v poslednom čase podrobená pomerne ostrej kritike, pričom jej hodnotenie často vychádzalo z neúplných informácií či neznalosti problematiky. Pozrime sa na niektoré oblasti.

Nespokojnosť s konaním a nekonaním

Štátna školská inšpekcia ako orgán štátnej správy v školstve plní funkciu kontroly štátu nad úrovňou pedagogického riadenia, nad úrovňou výchovy a vzdelávania a materiálno-technických podmienok vrátane praktického vyučovania v školách a školských zariadeniach. V tejto oblasti zároveň vybavuje sťažnosti a petície. Vo svojej činnosti je nezávislá, riadi sa však zákonmi a inými všeobecne záväznými právnymi predpismi. Zákonom stanovená kontrolná kompetencia školskej inšpekcie znamená,

„Je nesporné, že objektívne a neskreslené externé hodnotenie škôl vyžaduje nezávislosť vo výkone hodnotenia.“

že nemôže konať v žiadnej inej oblasti než v tej, ktorú jej vymedzuje zákon. Z uvedených dôvodov nemôže kontrolovať napr. pracovnoprávne spory zamestnanca so zamestnávateľom, priestupky, trestné činy a pod. To ťažko chápe napr. občan, ktorý sa od školskej inšpekcie dožaduje náhrady škody, rozvedený rodič, ktorý nechce, aby bývalý partner dostával od školy informácie o svojom dieťati, alebo učiteľ, ktorý po tridsaťročnej namáhavej práci dostal výpoveď pre nadbytočnosť. A pokiaľ som spomenul sťažnosti, niektorým občanom, či už ide o rodičov, alebo učiteľov, treba trpezlivo vysvetľovať, že zákon o sťažnostiach nie je prostriedkom na pomstu, ale nástrojom na odstraňovanie nedostatkov. A ešte jedna vec. Pri sťažnosti stoja proti sebe dve strany. Nech by výsledok prešetrenia bol akýkoľvek, jedna strana je nespokojná. A tá asi nebude školskú inšpekciu chváliť...

Môže školská inšpekcia za byrokraciu v školách?

Nepravdu o školskej inšpekcii ako pôvodcovi byrokracie opakujú z neznalosti či z pohodlnosti viacerí vedúci pedagogickí zamestnanci. Školská inšpekcia však nemá oprávnenie (a ani záujem) vymýšľať žiadne nové tlačivá, výkazy či pedagogickú dokumentáciu. Taktiež nikomu nenariaďuje vypracúvať materiály, ktorých existencia nemá oporu v zákone. A pokiaľ má niekto výhrady k zákonom, to už nie je parketa školskej inšpekcie. Treba si však uvedomiť, že na kontrolu maturitnej skúšky (na ktorej nebol prítomný školský inšpektor), prípadne plnenia učebných osnov je naozaj potrebná aj kontrola pe-

Hlavný školský inšpektor Mgr. Jozef Javorek.

dagogickej dokumentácie. A že niektorí učitelia píšu do pedagogickej dokumentácie nepravdivé údaje? To nie je mínus pre školských inšpektorov, ale omnoho hlbší a vážnejší problém. Hárky monitoru vyplnené žiakmi v čase, keď nemali byť ešte ani rozdané, sú veľavravné...

Treba školskú inšpekciu zrušiť či posilniť?

Snahy o zrušenie školskej inšpekcie sa ukázali ako predčasné a neopodstatnené. Z existencie nezávislej Štátnej školskej inšpekcie s celoslovenskou pôsobnosťou totiž vyplývajú mnohé pozitíva – napr. jednotný postup školských inšpektorov pri inšpekčnej činnosti, jednotný výklad právnych predpisov, spracúvanie inšpekčných výstupov podľa spoločných kritérií a využívanie analýz pri návrhoch na úpravu právnych predpisov. Pozitívom je tiež operatívne odstraňovanie nedostatkov pri prešetrovaní a vybavovaní sťažností a realizácia odborného spracovania problematiky sťažností pre celé Slovensko za relatívne dlhšie obdobie, ktoré sa v Slovenskej republike uskutočnilo prvýkrát práve po-

„Cieľom je inovatívny pohľad na overovanie kvality škôl v duchu európskych trendov.“

čas existencie Štátnej školskej inšpekcie. A ešte jedna vec. Pokiaľ takmer vôbec neplní svoju funkciu spoločenskej kontroly školská samospráva, musí kontrolu zabezpečovať štát. Okrem iného aj preto, že vzdelávanie financuje. Napokon, postaveniu školskej inšpekcie sa venuje aj programové vyhlásenie vlády, ktoré deklaruje posilnenie jej kompetencií, väčšiu nezávislosť a vytvorenie lepších podmienok na jej činnosť.

Zámery do budúcnosti

Prioritou bude zaviesť do praxe model *Externé hodnotenie kvality školy podporujúce sebahodnotiace procesy a rozvoj školy*. Cieľom je inovatívny pohľad na overovanie kvality škôl v duchu európskych trendov v oblasti interného a externého hodnotenia, ktoré prinesie školám a ich partnerom spätnú väzbu o ich kvalite. Ďalším krokom bude v spolupráci s ministerstvom jednoznačne určiť priority kontrolnej činnosti. Z tohto dôvodu hlavný školský inšpektor a minister školstva, vedy, výskumu a športu SR spoločne prerokujú plán inšpekčnej činnosti na najbližší školský rok. Spätnou väzbou pre školy, zriaďovateľov, inštitúcie štátnej správy, mimovládne organizácie a širokú pedagogickú i laickú verejnosť bude správa o stave výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach vychádzajúca z výsledkov inšpekčnej činnosti.

Programové vyhlásenie vlády na roky 2012 – 2016 kladie zvýšený dôraz na vzdelanie, vedu a výskum, najmä z hľadiska zlepšenia kvality. Štátna školská inšpekcia inšpekčnými zisteniami, analýzami zisteného stavu a odporúčaniami podporí koncepčné zámery Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR a bude spolupracovať pri odstránení zbytočnej byrokracie, pri uskutočnení zmien v systéme a obsahu vzdelávania, zabezpečení monitorovania a hodnotenia kvality výchovy a vzdelávania. Bude spolupracovať pri úprave systému predškolskej výchovy a vzdelávania, zabezpečení prístupu ku kvalitnej výchove a vzdelávaniu pre marginalizované skupiny detí. Cielene zameria výkon inšpekčnej činnosti na tzv. „rizikové školy“, t. j. školy, v ktorých sa zistili nedostatky, resp. vykazujú slabé výsledky, s cieľom identifikovať stav, hľadať príčiny a nachádzať možnosti na zlepšenie ich činnosti. Bude poskytovať poradenský servis školám a školským zariadeniam zovšeobecňovaním skúseností a poznatkov z inšpekčnej činnosti na pracovných poradách, vzdelávacích podujatiach riadiacich a ďalších pedagogických zamestnancov. Naďalej bude participovať na celoštátnych monitorovacích a rozvojových projektoch v oblasti výchovy a vzdelávania. Úlohou Štátnej školskej inšpekcie bude hodnotenie pozitívnych aj negatívnych stránok sledovaných oblastí s cieľom odstrániť zistené nedostatky, motivovať školy k lepším výkonom, a tým zvýšiť kvalitu výchovno-vzdelávacieho procesu. Bude akýmsi „kritickým priateľom“ škôl a školských zariadení.

Otvorenosť spolupráci doma i v zahraničí

Jedným z dôležitých krokov bude pokus zorganizovať odborné stretnutie so zriaďovateľmi cirkevných a súkromných škôl a školských zariadení s cieľom odstrániť nedôveru, ktorá v súčasnosti panuje z ich strany voči inšpekcii. Neštátne školy si musia byť isté, že školská inšpekcia pri inšpekčnom výkone postupuje vo všetkých druhoch a typoch škôl a školských zariadení rovnako objektívne a spravodlivo.

Ďalším krokom bude aktívna medzinárodná spolupráca. Budeme pokračovať v činnosti v medzinárodnom profesijnom združení školských inšpektorátov SICI (Standing International Conference of Inspectorates). Výmena skúseností na pôde tejto organizácie je jedinečnou príležitosťou trvalého profesionálneho rastu jednotlivcov v oblasti inšpekčnej činnosti, pričom vo vzájomnej interakcii sa zvyšuje kredit národných inšpektorátov i kredit našej krajiny. V rámci medzinárodnej spolupráce prehĺbi Štátna školská inšpekcia i spoluprácu so susednými krajinami – popri dobre sa rozvíjajúcej spolupráci s Českou školskou inšpekciou bude rozširovať súčinnosť aj s poľskými, maďarskými, ukrajinskými a rakúskymi školskými inšpektorátmi.

Je nesporné, že objektívne a neskreslené externé hodnotenie škôl vyžaduje nezávislosť vo výkone hodnotenia a zavedenie moderných metód. Na to je potrebná spolupráca s vysokými školami, s vedeckými pracoviskami a ďalšími špecializovanými pracoviskami. Aby však Štátna školská inšpekcia mohla plniť svoje úlohy, bude nevyhnutné skvalitniť materiálno-technické, personálne a finančné podmienky, ako to napokon deklaruje aj programové vyhlásenie vlády.

Mgr. Jozef JAVOREK,
hlavný školský inšpektor
Ilustračné foto Ľuba ZEMANOVÁ

ANKETA UN

(dokončenie ankety zo strany 5)

vanú učebnicu *Planet*, pokračovanie *Planetina* z I. stupňa, ale opäť to stroskotalo na financiách.

Časová dotácia jednej alebo dvoch hodín týždenne pre druhý cudzí jazyk je absolútne nedostatočná.

Problém kvalitných učebníc sa týka aj materinského jazyka či matematiky.

Slovenské školstvo je už roky finančne poddimenzované. Ak sa situácia nezmení, skôr či neskôr sa to prejaví na jeho klesajúcej kvalite.

(ZŠ Radošovce má 299 žiakov a 21 pedagógov.)

Riaditeľ Strednej odbornej školy v Starej Turej Ing. Milan Duroška:

Naša odborná technická škola má našťastie minimálnu nezamestnanosť absolventov. Napriek tomu rodičia „slobodne“ dávajú deti na školy, ktoré z nich produkujú väčšinou nezamestnaných, a nám (ako ani mnohým iným odborným školám) sa nepodarilo zastaviť pokles počtu žiakov najmä technických odborov. Rodičia chcú mať z detí právnikov, manažérov, novinárov, ktorých spoločnosť už toľko nepotrebuje. A, žiaľ, málokto chce mať z detí zámočníkov, obrábačov kovov, elektrotechnikov, ktorí by sa výborne uplatnili na trhu práce.

Hoci prax aj zamestnávatelia žiadajú viac absolventov technických škôl so znalosťou nových technológií, je takmer nemožné v nastavenom systéme financovania tieto nové technológie zabezpečiť, ak škola nerobí administratívne a časovo náročné projekty. Alebo ak nemá nadštandardnú spoluprácu s firmami, čo je v podmienkach krízy nie vždy možné (nám sa to našťastie aspoň sčasti darí).

Za kontraproduktívne považujeme tiež „naháňanie“ kreditov, ktoré často vôbec neplnia svoj účel a slúžia len na zvýšenie platu zamestnanca, prípadne ako zárobková činnosť pre niektoré firmy, ktoré poskytujú takéto vzdelávanie. Takto minuté peniaze by boli určite lepšie investované, keby sa použili na vybavenie škôl.

Pociťujeme úplnú absenciu akreditovaného vzdelávania v odbornej technickej oblasti. Napríklad učitelia elektrotechniky musia absolvovať odbornú spôsobilosť v elektrotechnike, študovať stále nové poznatky rýchlo sa rozvíjajúcej praxe v strojárstve (CNC programovanie a pod.), v informačných technológiách a elektrotechnike/elektronike, ale kredity za to nedostanú. Možnosti riaditeľa školy v tejto oblasti sú tiež veľmi diskutabilné a obmedzené.

Škola určite sama nevie vyriešiť otázku obrovskej administratívnej náročnosti pri všetkých svojich činnostiach (plánovacích, riadiacich i vyhodnocovacích), a to tak pedagogických pri zabezpečení prijímania žiakov, ukončovania štúdia, vypracovaní vzdelávacích programov, celoživotnom vzdelávaní a uplatňovaní kreditného systému, hodnotení pedagogických zamestnancov, ako i nepedagogických – prevádzkových – činnostiach požadovaných nadriadenými orgánmi.

Všetci veľmi dobre vieme, že kvalitu vzdelávania úplne kazí i normatívny systém financovania na žiaka, keď sa školy „bijú“ o žiakov (lebo všetci potrebujú na platy a prevádzku) a tiež často sú nútené znižovať náročnosť na žiakov, skresľovať ich hodnotenie, čo vedie k demoralizácii celej mladej generácie.

Foto Milan SOUKUP

Kreativita a podnikanie – kľúč k úspechu v meniacom sa svete

POĽSKO

V Poľsku sa 21. septembra uskutočnila konferencia na tému *Tvorivosť a podnikanie* so zameraním na vzdelávanie. Podujatie zorganizovalo Poľské združenie tvorivosti a Britská rada. Bola to výborná príležitosť diskutovať o význame týchto slov v dnešnom svete vzdelávania.

MINISTERSTWO EDUKACJI NARODOWEJ

Tvorivosť je základom rozvoja vedy, techniky, vedie k zmenám v sociálnych a ekonomických procesoch. Spoločnosť, ktorá chce byť súčasťou rozvinutého sveta, ktorá chce udržať krok so zmenami v technológiách, ale aj v kultúre a vo vzdelávaní v globalizovanom svete, musí podporovať rozvoj inovačných postojov. To isté platí aj pre podnikanie. Priemerne pracujúci človek zmení počas života svoju pracovnú pozíciu v priemere 7-krát. Svet je v neustálom pohybe a vzdelávacie inštitúcie musia tento trend premietnuť do obsahu svojej činnosti. Tento trend je súčasťou politík Európskej únie.

Začiatok školského roka bol poznamenaný významným podujatím - VII. zjazdom národnej asociácie riaditeľov škôl za účasti ministerky školstva Krystyny Szumilasovej. Zjazd sa konal na Univerzite M. Kopernika v Toruni. Ústrednou témou bolo efektívne riadenie školy. Zúčastnilo sa ho približne tisíc riaditeľov škôl a školských zariadení, ale aj riadiaci pracovníci z centrálnych a regionálnych inštitúcií. Ministerka školstva definovala najdôležitejšie úlohy v poľskom školstve v tomto roku:

- riešenie problémov povinnej školskej dochádzky,
- reforma učebných osnov na stredných školách,
- otázky bezpečnosti na školách.

Poľská ministerka školstva Krystyna Szumilas.

Na konferencii sa tiež diskutovalo o budúcom štatúte Charty učiteľa a riaditeľa školy. Diskutovalo sa o štatúte učiteľov, dĺžke ich práce, prijímaní do školských služieb a prepúšťaní z nich, požiadavkách na učiteľa, o digitalizácii vzdelávania, vzdelávacej politike, úlohách školy, podpore a rozvoji vzdelávania učiteľov a nástrojoch riadenia.

V Poľsku je tento kongres už tradične najväčším stretnutím pedagógov v krajine.

Šach v škole

Dvadsiateho štvrtého septembra sa stretla ministerka športu a cestovného ruchu Poľska Joanna Mucha a štátny tajomník ministerstva školstva Mirosław Sielatycki s ruským šachistom Garrim Kasparovom. Diskutovali o možnosti popularizácie tejto hry v poľských školách.

Roku 2012 bolo prijaté uznesenie Európskeho parlamentu o zavádzaní šachu do vzdelávacích systémov krajín EÚ. Zdôrazňuje sa, že šach prispieva k dosiahnutiu sociálnej súdržnosti, ale aj zníženiu kriminality a dokonca aj zníženiu rôznych druhov závislostí. Okrem toho má šach aj významnú výchovno-vzdelávaciu funkciu, lebo má pridanú hodnotu pre vyučovanie matematiky, rozvíja analytické myslenie, fantáziu, kreativitu a rovnako učí logickému mysleniu a rozhodovaniu.

Garri Kasparov hovoril o skúsenostiach s výučbou šachu v Estónsku, Gruzínsku, Arménsku, vo Francúzsku, v niektorých spolkových krajinách v Nemecku a v niektorých štátoch USA. Poukázal na rad štúdií, ktoré potvrdzujú, že šach je veľkým potenciálom pre rozvoj myslenia detí a mládeže. Ruský šachový virtuóz upozornil, že šach zlepšuje koncentráciu, pamäť, učí trpezlivosti a vytrvalosti.

Problémom v Poľsku je, ako vytvoriť systém vzdelávania učiteľov a školiteľov, ktorí by sa venovali vzdelávaniu odborníkov pre túto oblasť, ktorá je osobitne finančne podporovaná. Vytvorila sa pracovná skupina, ktorá preskúma možnosti vytvorenia pilotného programu na výučbu šachu vo vybraných školách. Hlavným zdrojom financovania je Európsky sociálny fond, v rámci neho sa možno uchádzať o podporu pilotného programu pre školy vo vybranom regióne.

Posilnia národnú identitu

Poľská ministerka školstva Krystyna Szumilas podpísala 27. augusta nariadenie o novom kurikule predškolského a všeobecného vzdelávania pre jednotlivé typy škôl. Účinnosť nadobudlo 1. septembra 2012. V kurikule sa vytvára vo všeobecnom vzdelávaní najmä na stredných školách priestor na väčšiu diskusiu o najdôležitejších otázkach poľskej histórie, čo má posilniť u študentov pocit národnej a štátnej identity.

V Poľsku sa na všetkých typoch stredných škôl vyučuje dejepis v každom ročníku dve hodiny týždenne. **(red)**

Desať najstarších spoločností na svete

REMESLÁ SA CENIA

K najvýznamnejším prvkom stability a úspechu firiem patrí dĺžka ich pôsobenia na trhu. Ak by sme chceli nájsť najdôveryhodnejšie firmy sveta podľa tohto kritéria, mali by sme hľadať v oblasti vinohradníctva, zlatníctva, hotelierstva a lodiarstva.

Mekkou rodinných firiem je zrejme Taliansko. Šesť z najstarších firiem sveta z desiatich má totiž sídlo práve na juhu Európy. Najstaršia spoločnosť však funguje v Japonsku a má takmer 1 300 rokov. Väčšinou ide o rodinné firmy, ktoré sú dôkazom, že remeslo má naozaj zlaté dno a pretrvá veky. A sú tiež dôkazom, že i dnes možno s remeslami uspieť na trhu práce. História to potvrdzuje.

(lupa), ilustračné foto ho-shi.co.jp

Zoznam najstarších spoločností sveta

Spoločnosť	Odvetvie	Rok založenia
Hoshi Onsen (Japonsko)	hotelierstvo	718
Château de Goulaine (Francúzsko)	vinárstvo	1000
Pontificia Fonderia Marinelli (Taliansko)	zvonárstvo	cca 1000
Barone Ricasoli (Taliansko)	vinárstvo/olejárstvo	1141
Barovier & Toso (Taliansko)	sklárstvo	1295
Hotel Haus (Nemecko)	hotelierstvo	1304
Richard de Bas (Francúzsko)	knihárstvo	1326
Torrini (Taliansko)	zlatníctvo	1369
Marchesi Antinori (Taliansko)	vinárstvo	1385
Camuffo (Taliansko)	lodiarstvo	1438

Zdroj: Family Business

Jednojazyčná EÚ by bola katastrofou

EURÓPSKY DEŇ JAZYKOV

Miguel Angel Martínez nemohol reagovať na otázku o tom, či by sa angličtina mala stať európskou *lingua franca*, jasnejšie. „Urobil by som všetko, čo je v mojich silách, aby som zabránil niečomu, čo považujem za katastrofu," povedal podpredseda Európskeho parlamentu zodpovedný za viacjazyčnosť. Neboli to iba prázdne reči. Počas diskusie na parlamentnej stránke na Facebooku pri príležitosti Európskeho dňa jazykov odpovedal na všetky otázky v jazyku, v akom boli položené.

Od roku 2001 si Európsky deň jazykov každoročne pripomíname 26. septembra. Jeho cieľom je oslavovať jazykovú rozmanitosť Európy a povzbudzovať ľudí do štúdia jazykov. Španielskemu sociálnodemokratickému europoslancovi poskytol tento deň vynikajúcu príležitosť diskutovať o výhodách a výzvach viacjazyčnosti v Európskej únii (EÚ) s priaznivcami Európskeho parlamentu (EP) na Facebooku.

Samotný parlament pracuje vo všetkých 23 oficiálnych jazykoch únie, a vyvinul preto vysoko efektívny systém tlmočenia, prekladov a jazykového overovania právnych textov.

Na položené otázky odpovedal podpredseda EP v angličtine, vo francúzštine, v španielčine a nemčine. Mrzelo ho však, že nedostal viac otázok aj v iných jazykoch.

Niekoľko účastníkov četu sa zaujímalo, či by nebolo lepšie mať v EÚ iba jeden oficiálny jazyk. Martínez s týmito úvahami nesúhlasil. „Nie som zástancom toho, aby sme mali iba jeden oficiálny jazyk, a to z veľmi jednoduchého dôvodu – nie všetci naši občania ovládajú jeden spoločný jazyk. Preto pevne verím, že musíme pracovať vo všetkých jazykoch, ktoré sú spoločné určitej skupine občanov, a využiť všetky dostupné prostriedky, aby sme im umožnili komunikovať v ich vlastnom jazyku," vyhlásil. „Skutočnosť, že máme mnoho rôznych jazykov, by sme nemali vnímať ako problém, ale ako veľké privilégium," zdôraznil.

V snahe uspokojiť čo najviac účastníkov Miguel Angel Martínez odpovede diktoval svojmu asistentovi. Za niečo viac než 45 minút sa mu podarilo zo seba dostať neuveriteľných 1 200 slov.

Martínez pripomenul i výhody učenia sa jazykov, najmä pre mladých ľudí. „Generácia mladých nájde pravdepodobne lepšie pracovné príležitosti..., ak budú schopní komunikovať v niekoľkých jazykoch. Tým pádom bude pre nich jednoduchšie presťahovať sa na rôzne miesta, kde budú môcť uplatniť svoje profesijné skúsenosti a znalosti. Preto nás ešte čaká množstvo práce, napríklad na programe Erasmus," pripomenul.

Zdroj: www.europskyparlament.sk
Ilustračné foto stock.xchng

Vzdelanie je kľúčový nástroj prosperity človeka i spoločnosti

Rozhovor s ministrom školstva, vedy, výskumu a športu SR Dušanom Čaplovičom.

Kto trochu pozná prácu ministerstva, vie, že byť ministrom školstva je mimoriadne náročná a zložitá pozícia. Téme školstva sa odborne venujete už dlhý čas. Nezmenila sa po nástupe do funkcie vaša ambícia dosiahnuť výrazný obrat v kvalite a úrovni slovenského školstva?
Pri nástupe na tento post ma sprevádzalo odhodlanie modernizovať školstvo, čo vnímam ako politickú, ľudskú aj odbornú výzvu. Pri pohľade na ostatných viac ako dvadsať rokov a pri objektívnom hodnotení dnešnej situácie musím konštatovať, že tak učiteľský stav, ako aj základné, stredné i vysoké školstvo, veda i výskum a napokon i samotný šport a mládež boli vystavení niekoľkým neuváženým experimentom, ktoré spôsobili terajší stav. Aj preto nehovorím o reformách, lebo tento pojem, nielen v školstve, získal bezcenný význam, predstavujúci neuvážené experimenty k horšiemu. Hovorím o modernizácii, a to cestou postupných krokov, ktoré vrátia učiteľom adekvátne spoločenské postavenie, vytvoria vzdelávací komfort a stretnú sa so spokojnosť žiakov a študentov, ako aj ich rodičov. Ambíciu i ciele mám, len v tomto zväčša konzervatívnom a v minulosti ťažko skúšanom prostredí nie vždy nachádzam pochopenie.

Ako vnímate vzdelanie a výchovu vy a aký je váš pohľad na význam vzdelávania a výchovy a ich súčasný stav na Slovensku?
Vzdelanie a výchova sa začína v rodinách, v školskom prostredí sa formuje pozitívny vzťah k vzdelávaniu, získavaniu vedomostí a zručností a k tomu, aby sme boli spoločnosťou vzdelaných jednotlivcov, ktorí svojimi rozhodnutiami, prácou a postojmi po opustení školských lavíc budú zveľaďovať našu spoločnosť. A nadovšetko budú mať prácu, a nie bolesť v duši z prostredia bez práce alebo z nekvalifikovanej práce. Dôležitý je vzájomne vyvážený vzdelanostný trojuholník učiteľ – žiak – rodič, s rovnakými právami a povinnosťami či zodpovednosťou. Kto dnes nechápe význam vzdelanosti pre budúcnosť nášho štátu, zakladá budúcnosť len pre rozvojovú krajinu, biedu a nezamestnanosť, akýsi štát štvrtej kategórie.

Ako si spomínate na svoje školské roky vy? Akých ste mali učiteľov? Zostali ešte niektorí vo vašich spomienkach?
Bol som žiak, ktorý vyhľadával aj menej obľúbené predmety. Tak ako aj terajší žiaci, veľmi som sa tešil na prázdniny a víkendové radovánky s kamarátmi, no na rozdiel od dnešných čias, vtedy sme učiteľa považovali za obrovskú osobnosť, ktorej sme preukazovali rešpekt a úctu. Neviem si predstaviť, keby som sa doma sťažoval rodičom na svojho učiteľa zato, že ma pokarhal či potrestal. To by ma hneď čakal ďalší trest, lebo aj rodičia vnímali silný spoločenský status pedagógov, spolupracovali s učiteľom, rešpektovali ho a nedávali na moje výhovorky. Veľa sme športovali, súťažili, vážili sme si aj manuálnu prácu, chodili na brigády, boli sme bečári, vymýšľali i tak trochu potrápili rodičov a učiteľov. Avšak za všetko, čo nosím v sebe, ďakujem rodičom a učiteľom, i keď som sa niekedy za známky na nich hneval...

S akými ambíciami ste prevzali post ministra?
Už som naznačil, že mojou ambíciou nie sú experimenty ani tzv. reformy, ktoré sú vzdialené od potrieb nášho školstva. Podporujem premyslené riešenia všeobecne známych problémov, počúvam väčšinový hlas skúsených učiteľov. Preto hovorím o modernizácii, ktorú vnímam ako pozitívne zmeny k lepšiemu. Chcem vrátiť nášmu školstvu to, čo bolo v minulosti dobré,

a to zlé utlmovať a odstraňovať. Školstvo potrebuje kontinuitu, pokojný a otvorený dialóg, empatiu a nachádzanie všeobecnej zhody, nie kvôli egoistickým záujmom jednotlivcov, ale tímovej práci. Viem, že nevyhoviem všetkým, ale cieľ mám jeden – otvorená, spoločná škola, rovnosť práv a povinností pre štátne, verejné, cirkevné a súkromné školy, aj čo sa týka hodnotenia kvality.

Ktoré oblasti sa vám javia ako najproblémovejšie?
Školstvo treba vnímať komplexne ako vzdelávací systém a pritom veľmi detailne a citlivo pristupovať k jeho modelom v oblasti základného, stredného, vysokoškolského i celoživotného vzdelávania. Nebudem hovoriť o problémových oblastiach, tých je neúrekom, ale osobitnú pozornosť chcem venovať základným školám s väzbou na predškolskú výchovu a vzdelávanie, najmä prvému stupňu základných škôl, podpore prírodovedných predmetov a technickej výchovy, tvorivosti, duchovnému a telesnému rozvoju so šancou pre každého. Nezabúdam ani na odborné školstvo a celoživotné vzdelávanie, teda oblasti, ktoré sú prioritné aj z pohľadu Európskej únie. Tým som v podstate odpovedal aj na vašu otázku.

Slovenské školstvo je v medzinárodných meraniach v priemere až podpriemere zúčastnených krajín. Máte vysvetlenie pre tento stav?
Toto vysvedčenie nám napísali minulé neuvážené reformy a veľmi demotivujúce experimenty. Z minulosti sa musíme ponaučiť, ale pritom by sme mali veľmi jasne pozerať do budúcna a hľadať odpoveď na otázku, aké školstvo potrebuje naša spoločnosť. Kvalita vzdelávania sa odráža od prostredia, ktorého súčasťou je aj finančná podpora, a tá za dvadsať rokov od vzniku štátu bola v porovnaní so susednými štátmi a štátmi Európskej únie podpriemerná.

„Situácia v školstve dlhodobo, cez dve desaťročia, nie je dobrá, a preto chápem túžbu učiteľov meniť veci. Na problémy v školstve mám veľmi podobné pohľady ako školskí odborári.“

Prednedávnom ste sa vyjadrili, že školstvo nemôže byť ľavé a pravé, ale len dobré a zlé. Aké je podľa vášho názoru naše súčasné školstvo? Dajú sa identifikovať chyby, ktoré nás k takémuto stavu priviedli?
Chýb v našom školstve je omnoho viac, ako som vnímal, keď som bol predsedom školského výboru národnej rady. Poznávam ich po stretnutiach s pedagógmi a odbornými zamestnancami našich škôl. Ich odstránenie je nad rámec jedného volebného obdobia. Konkrétne napríklad platové ohodnotenie pedagogických, odborných a nepedagogických zamestnancov, sociálne programy pre učiteľov, nedostatok učebníc, čo spôsobila ostatná nepremyslená reforma... Žiaľ, nové učebnice sú horšie ako predchádzajúce a doteraz neviem pochopiť, prečo sa mali meniť napríklad učebnice matematiky, fyziky či chémie, možnože len kvôli biznisu. Ďalej je to naháňanie učiteľov za kreditmi, nerešpektovanie demografického vývoja, neustále znižovanie počtu žiakov na jedného učiteľa, udržiavanie škôl s malým počtom žiakov v triedach i školách, samozrejme, aj voľné kapacity stredných škôl. Čoraz väčšie problémy sa objavujú v oblasti vysokého školstva, je obrovský nepomer medzi štúdiom odborov, ktoré ponúkajú stredné a vysoké školy, a tým, čo potrebujú zamestnávatelia a naša spoločnosť. Problémy sa dajú jasne pomenovať a mojou úlohou sú ich riešenia, s odvahou presadiť ich proti záujmom tých, čo myslia len na seba, vlastný biznis a majú radi mútne vody, v ktorých je možné podvádzať, oklamať žiaka, študenta a rodičov.

Široká pedagogická verejnosť bola v dobrom šokovaná vaším razantným nástupom do funkcie a návrhmi krokov, ktoré by mali prispieť k zásadnému zlepšeniu stavu nášho školstva. Máte pripravené aj ďalšie riešenia, ktoré budú mať ambíciu dosiahnuť poriadok a dobré nastavenie fungovania školstva?
Po nástupe na post ministra som chcel vytvoriť spoločenskú diskusiu o stave nášho školstva, ktorá tu niekoľko rokov chýbala, akoby školstvo ani neexistovalo. Aj preto ponúkam témy a agendu, ktorá je súhrnom krokov a opatrení, ktoré si žiadajú odbornú diskusiu plnú vecných argumentov. V rezorte pracujeme s mnohými riešeniami, časť z nich je už v parlamente alebo vo vláde a ďalšie budú postupne – po diskusiách so zástupcami škôl a školských asociácií, zamestnávateľských zväzov a odborárov – priebežne dolaďované. Na to budú slúžiť poradné orgány ministra, ktoré nepracovali, vrátane kurikulárnej rady a novej školskej štvorpartity. Pripravuje sa vyhodnotenie *Milénia*, koncepcie vysokých škôl v rokoch 2000 až 2010, celoživotného vzdelávania a, samozrejme, nové koncepcie do roku 2020 vrátane novej koncepcie športu a mládeže. A od toho sa budú odvíjať ďalšie legislatívne zmeny. To tu chýbalo, nič sa neurobilo, ministerstvo v rokoch 2010 až 2012 spalo. Poriadok, efektivita, transparentnosť, kvalita, to je súčasť našej modernizácie.

Je o vás známe, že nemáte problém zastaviť sa na hociktorej škole, okolo ktorej prechádzate, a pozhovárať sa s učiteľmi či riaditeľom o tom, čo ho trápi a ktoré sú jeho najväčšie problémy. S akými reakciami ste sa pri návštevách škôl stretli?
Samozrejme, najradšej chodím na návštevy škôl neohlásene. Nemám rád strojené a vopred pripravené stretnutia za účasti zriaďovateľa. Radšej uvítam spontánnosť a úprimnosť prvého momentu. Práve vďaka tomu sa učitelia otvoria úprimným diskusiám a realitu opíšu presne takú, aká je. Neboja sa byť úprimní, aj na moju adresu, rád ich počúvam a mnohé ich názory tnú do živého a sú veľmi inšpiratívne. To je moje laboratórium poznania. Medzi najčastejšie problémy učitelia radia nedostatok a nedobrý obsah vydaných „reformných“ učebníc či pracovných zošitov, problémy s platnosťou kreditov, rozbité učebné plány a vzdelávacie programy, vyučovanie jednotlivých predmetov v ročníkoch či byrokraciu.

Zažili ste aj vtipné momenty alebo je to stále len o vážnych veciach?
Pri neohlásených návštevách ma pred budovou školy nečaká riaditeľ so zástupcami rady školy, ale prvým kontaktom je školník. Jeho výraz tváre a prvé otázky ma utvrdzujú v tom, že každý, kto pracuje v školstve, a je úplne jedno, na akej pozícii, vníma túto prácu ako svoje poslanie. V zborovni sa aj zasmejeme, ale zväčša sú to vážne rozhovory.

Čo vás zatiaľ vo vašej práci najviac prekvapilo či zaskočilo?
Vedel som, že v čerpaní eurofondov sú v školstve veľké problémy, no nepočítal som, že až

(pokračovanie rozhovoru na strane 10)

Rozhovor s ministrom školstva, vedy, výskumu a športu SR

DUŠAN ČAPLOVIČ

Vzdelanie je kľúčový nástroj...

(dokončenie rozhovoru zo strany 9)

také, s akými som sa stretol. Potom je to problematika informatizácie a digitalizácie v rezorte a v priamo riadených organizáciách, to vyžaduje pevné nervy a pokoj. A nepridávajú mi ani verejné obstarávania, tam som vždy v strehu.

Ako archeológ ste prišli s výzvou na posilnenie vzdelávania v oblasti prírodných vied a najmä matematiky. Nevyčítajú vám to dejepisári?

Pomôžem si citátom: „Matematika je jazyk, ktorým hovoria všetky presné vedy.“ Aj v tomto duchu považujem matematiku a ďalšie prírodovedné predmety za dôležité vo vzťahu ku každému povolaniu, lebo žiakom dávajú základy systematického myslenia, ktoré potrebuje každý absolvent, aby mohol byť úspešný v odbore, ktorý študoval. Na margo potreby či nepotrebnosti výučby matematiky nebudem hovoriť iba o tom, že investori a zamestnávatelia pre svoje fabriky žiadajú ľudí technického zamerania, ale zdôrazním, že často sme svedkami toho, ako ľudia pod tlakom exekútorov musia opúšťať svoje domovy len preto, lebo si nedokázali zrátať úroky a dopady úverového zaťaženia pôžičiek od rôznych nebankových subjektov. A toto je ďalší problém, ktorý hovorí o dôležitosti matematickej gramotnosti pre osobný život každého z nás. Napokon, archeológia nie je čisto historická veda, prírodné vedy sú jej trvalou súčasťou. Zatiaľ som sa nestretol s kritikou zo strany učiteľov dejepisu. Paradoxom je, že bývalí ministri – informatik, matematik, stavebný inžinier a ekonóm – ignorovali rozvoj prírodných vied, a ja z oblasti spoločenskovedného prostredia im chcem vrátiť ich dôležitosť.

Matematika a prírodné vedy získavajú na význame v prevažnej väčšine vyspelých krajín sveta. Spája sa to najmä s posilnením logického myslenia, tvorivosti, kreativity a technického pokroku. Čo však bude svet robiť, aby sa nestratila ľudská a humánna dimenzia sveta?

Nemyslím si, že povinnou maturitou z matematiky, o ktorej nielen uvažujem, alebo podporou iného prírodovedného predmetu by sme išli proti humanizácii sveta. Dnes technické a prírodné vedy potrebujú humanizáciu a spoločenské vedy najmä matematiku, logiku a informatiku.

Za prvé mesiace na poste ministra intenzívne navštevujete svojich kolegov v zahraničí. Ktorý školský systém je vám najbližší?

Už niekoľkokrát som ako príklad efektívneho a úspešného školstva uviedol Fínsko. Len jeden príklad, ktorý je na Slovensku minulými „reformami“ rozhasený: integrovaná spoločná základná škola od 7 do 16 rokov, jej súčasťou sú výborní, priemerní a podpriemerní žiaci. Základná škola je jednoducho základná, od nej sa odvíja kvalita stredných a vysokých škôl. Moja nedávna návšteva Prahy a rokovanie s rezortným kolegom Petrom Fialom ma presvedčili o tom, že Česká republika má mnoho rovnakých problémov, s akými sa pasujeme na Slovensku. S pánom ministrom Fialom sme sa zhodli na potrebe modernizácie celého modelu školstva, napríklad aj podporou odborného školstva či spomínanou maturitou z matematiky. To znamená, že z každej krajiny by sme sa mali inšpirovať, či už pri riešení problémov, alebo pri predchádzaní ich vzniku.

Kde vo svete sa robí podľa vás v súčasnosti najlepšia školská politika?

Rád by som, ale nepovažujem za správne, aby som prstom ukázal na viacero štátov. Podľa mňa sa kvalitná školská politika robí tam, kde je vo výchove a vzdelávaní dlhoročná kontinuita, a to potrebuje aj naše školstvo. Najmä v severských štátoch Európy, odvíja sa to aj od financií, odborné školstvo predovšetkým v Nemecku, Rakúsku a vo Švajčiarsku v duálnom systéme. To inšpiruje a dodáva silu i potrebnú odvahu.

Slovenský školský systém je dlhodobo asi najslabšie financovaným školským systémom v Európe. Napriek tomu je jedným z najefektívnejších. Vo vašich vyjadreniach sú myšlienky, ktoré deklarujú zmenu situácie v oblasti financovania. Ako sa bude treba popasovať s týmto problémom v čase hospodárskej krízy?

Vývoj verejných financií na Slovensku je limitovaný možnosťami štátneho rozpočtu a ten musí v prvom rade rešpektovať kritériá Európskej únie vo vzťahu k vývoju deficitu. Ak ho nedokážeme konsolidáciou udržať pod tri percentá, prepadneme sa do druhej alebo tretej ligy európskych štátov a ešte horšie sa nám bude gazdovať na poli domácej ekonomiky a národného hospodárstva, s katastrofálnym dopadom aj na školstvo, výskum a vývoj. A to, verím, nechceme. Preto musíme prijímať opatrenia, ktorými zachováme deficit pod stanovenou úrovňou a pritom naštartujeme domáci rast. Aj nedávny otvorený list učiteliek z Dobšinej ma presvedčil, že učitelia vnímajú globálne problémy spôsobené krízou, a pritom nerezignovali na to, že školstvo môže byť lepšie. Bez ich pričinenia a chuti meniť veci to nepôjde. Preto sa teším ich postojom a snahe pracovať aj v momente, keď situácia dlhodobo nie je ideálna. Učiteľstvo nepovažujú za zamestnanie, ale za poslanie. To však neznamená, že nebojujem za ich platy, ktoré sú súčasťou a odrazom ich spoločenského statusu a zvýšenie si iste zaslúžia. Majú mať nielen povinnosti, ale aj práva, a rodičia i žiaci nielen práva, ale aj povinnosti a zodpovednosť, spoluzodpovednosť.

> „Dôležitý je vzájomne vyvážený vzdelanostný trojuholník učiteľ – žiak – rodič, s rovnakými právami a povinnosťami či zodpovednosťou.“

Minister Dušan Čaplovič na navšteve v zrekonštruovanej senickej Základnej škole na Sadovej ulici. ***Foto Barbora MIHÁLIKOVÁ***

Ukazuje sa, že do práce školy a učiteľa vážne zasahuje bulvarizácia života spoločnosti, nevyberané programy televízií. Jestvuje nástroj, ako postaviť hrádzu tejto hrozbe?

Súhlasím. Za skutočnú hrozbu považujem mediálne formáty, ktoré prekračujú hranice ľudskej dôstojnosti, a snahu médií prinášať programy, ktoré útočia na človeka namiesto toho, aby ho formovali a vzdelávali. Preto podporujem snahy ministra kultúry Mareka Maďariča.

Ukazuje sa, že vážnym problémom je situácia v školách s vyučovacím jazykom maďarským, kde sa čím ďalej tým viac prehlbuje problém nezvládania štátneho jazyka žiakmi, čo ich vylučuje na okraj trhu práce, resp. môže im poskytnúť fakticky len maďarský trh práce. Ide o citlivú otázku, lebo akékoľvek opatrenie na zlepšenie jazykovej pripravenosti na slovenský trh práce je niektorými politikmi okamžite prezentované ako porušovanie jazykových práv. Plánujete v tejto oblasti nejaké zmeny?

Dohodli sme sa, že v našom národnostnom školstve podporíme vyučovanie štátneho, resp. úradného jazyka metodikou na zvládnutie komunikácie v slovenskom jazyku v každodennom živote. Pripravená je aj metodika vzdelávania v slovenskom jazyku, ktorý má nesporne integračný charakter, neizoluje a nevrhá občana do národnostného jazykového geta. Nedávno sa schválila za účasti odborníkov spoločná komisia a pevne verím, že v školskom roku 2014/2015 sa takáto výučba slovenčiny rozbehne.

Iným vážnym problémom v tejto súvislosti je fakt, že mnohí učitelia zo škôl s vyučovacím jazykom maďarským nezvládajú komunikáciu v štátnom jazyku. Čo možno robiť s touto vecou? Vnímate to ako problém?

Treba si uvedomiť, že ak ľudia na Slovensku neovládajú štátny jazyk, sami sa diskriminujú na trhu práce a vo svojom profesionálnom uplatnení. Ich možnosti sú limitované nielen vlastnými kvalitami, ale aj regionálnym trhom, v rámci ktorého sa komunikuje v maďarskom jazyku, a predsa Slovensko je omnoho väčšie. Je to problém a navrhujeme riešenia, ktoré som už uviedol. Každý občan nášho štátu by mal vo vlastnom záujme ovládať integrujúcu slovenčinu, aby nebol izolovaný a mohol sa zamestnať na celom území Slovenska, využívať služby vo verejnom záujme.

Keď sa roku 1991 koncipovala stratégia súkromného školstva a jeho financovania, bola prijatá zásada, že na začiatku bude rozvoj týchto škôl finančne výraznejšie podporený a postupne sa dotácia bude znižovať na úroveň, ako je to obvyklé vo väčšine krajín Európy. Ako vnímate súčasnú situáciu v tejto oblasti?

Súkromné a cirkevné školstvo považujem popri verejnom školstve za partnerov, ktorým by malo ísť o rovnaký cieľ. Ak hovoríme o finančnej povahe spolupráce, podľa Ústavy SR a medzinárodných zmlúv máme jasne stanovené limity verejných zdrojov, ktoré musia smerovať do verejného, cirkevného aj súkromného školstva. Ak sa niekto snaží túto hranicu neustále posúvať, vnímam to ako jeho snahu o to, aby si súkromné školstvo nárokovalo presne to, čo patrí verejnému, ale ústava jasne vymedzuje oprávnenosť takýchto nárokov všade tam, kde je to vo verejnom záujme, a štát to nemôže zabezpečiť. Pokiaľ ide o cirkevné školstvo, dosahuje veľmi dobré výsledky a slúži občanom, lebo nevyberá poplatky, pomáha štátnemu a verejnému školstvu. Súkromné školstvo často zlyháva, i keď sú školy a školské zariadenia, ktoré dosahujú pozitívne výsledky. Nesúhlasím, ak sa v regionálnom školstve vyberajú poplatky a školy sa stávajú biznisom pre zriaďovateľov, bez kvality a plnenia úloh vo vzdelávaní vo verejnom záujme.

Keď ste prišli s návrhom zmien v záujme väčšieho či bližšieho prepojenia škôl a trhu práce, našlo sa dosť kritikov, čo spochybňovali vaše kroky, napriek tomu, že je evidentné, že naše školstvo často pripravuje absolventov pre úrady práce. Môžu tieto hlasy narušiť nové trendy v odbornom vzdelávaní a ďalších podporných aktivitách?

Jedným z mojich prvých krokov bolo zriadenie tzv. školskej štvorpartity, kde majú svoje zastúpenie najväčší zriaďovatelia škôl, teda samosprávy, ktorých reprezentuje Združenie miest a obcí Slovenska a osem samosprávnych krajov. Ďalšími partnermi sú odborári a tiež zamestnávateľské zväzy. Ak chceme školstvo riešiť komplexne, kľúčoví aktéri sa musia zhodnúť nielen na potrebe zmien, ale aj na návrhu opatrení, ktoré zlepšia terajší stav. Táto spolupráca sa mi mimoriadne osvedčila už pri prerokúvaní prvých novelizácií zákonov, napríklad o odbornom vzdelávaní či financovaní školstva, najmä v súvislosti s centrami voľného času. Dokonca z ich strany išlo aj o jasné vyjadrenia podporných postojov počas prerokovávania zákonov v parlamente. A pripomínam aj podpornú petíciu učiteľov, ktorá bola jasným signálom toho, že sa stotožňujú s našimi riešeniami, len zo Žilinského kraja prišlo 11 000 podpisov. Bez ich poznania veci a názorov by to bolo veľmi komplikované. Jednoducho systém musíme napravať tak, ako to reálne cítia tí, ktorých sa bytostne dotýka. Jedným dychom zároveň zdôrazňujem, že pri každej zmene sledujeme kvalitu výučby a spokojnosť študentov a aj ich rodičov. Pokým každá škola s rôznymi zriaďovateľmi dostáva rovnaký normatív na žiaka, čo sa bude čoskoro iste meniť smerom ku kvalite, má vo financovaní rovnaké práva, potom musí mať aj rovnaké povinnosti a zodpovednosť. Inak to nemôže v budúcnosti fungovať!

Učiteľ je kľúčovým činiteľom vzdelávania všade vo svete. Často si tento fakt pripomíname aj v súvislosti s tým, keď sa hovorí, prečo majú Fíni taký úspešný školský systém. Čo budeme musieť urobiť u nás, aby sme dosiahli stav, keď bude slovenský učiteľ skutočne akceptovaným kľúčovým činiteľom vzdelávania?

Ide o sériu opatrení na každom stupni vzdelávania tak, aby sme vytvorili model, ktorý nebude vystavený podozrivým experimentom a dlhodobo bude pôsobiť s jasnými cieľmi, ktoré navrhujeme. Len takto dáme školstvu vnútornú stabilitu na to, aby sa učitelia mohli naplno venovať vzdelávaniu a cítili vo svojej práci oporu zo strany štátu. Nezabúdajme, že v štátoch, kde idú do aktivít vo verejnom záujme vrátane školstva oveľa väčšie prostriedky, teda aj do platov, sú oveľa väčšie dane, nad 30 až 40 percent. To je v podstate akceptovaný solidárny konsenzus: bohatých s chudobnými, mladých so starými, zdravých s chorými, lebo vedia, že raz budú taktiež potrebovať pomoc. A nadovšetko, najmä v severských štátoch sa nekradne tak ako v strednej Európe a na Slovensku. Preto majú oveľa viac zdrojov a môžu podporovať aj učiteľov a školy.

Ako vnímate nedávny štrajk učiteľov?

Štrajk učiteľov považujem za legitímne právo každého občana, každej entity vyjadriť svoje pocity a predniesť požiadavky. Situácia v školstve dlhodobo, cez dve desaťročia, nie je dobrá, a preto chápem túžbu učiteľov meniť veci. Na problémy v školstve mám veľmi podobné pohľady ako školskí odborári. Nejde však iba o riešenia, ktoré môže ponúknuť naše ministerstvo. Potrebujeme aktívnu spoluprácu aj s rezortom financií a práce, sociálnych vecí a rodiny. Verím, že naše spoločné riešenia bude sprevádzať ich všeobecná podpora a zhodneme sa na systéme postupných krokov, ktoré sú veľmi potrebné. Nie je možné vyriešiť za štyri roky všetko, čo sa zameškalo za dvadsať. Odvíja sa to od sily štátneho rozpočtu a splnenia cieľov priority priorít: konsolidácie verejných zdrojov.

Na záver by sme sa mohli vrátiť na začiatok. S akou ambíciou pracujete, čo ste si dali za cieľ svojich ministerských snažení – v tom minimálnom i maximálnom rozmere?

Školstvu chcem dať tvár moderného systému, ktorý bude doma rešpektovaný a v zahraničí inšpiratívny. Robím všetko preto, aby učitelia získali stratený spoločenský status, žiaci vnímali vzdelávanie, štúdium ako najlepšiu investíciu do svojej budúcnosti a rodičia boli oprávnene hrdí na študijné výsledky svojich detí a ich úspešné uplatnenie sa v živote. Nášmu školstvu nechýba odhodlanie a vôľa, a preto verím, že sa nám spoločne podarí zvýšiť jeho kvalitu. Stojí pred nami reorganizácia a modernizácia rezortu, zefektívňovanie a spájanie činností priamo riadených organizácií, reštrukturalizácia a zefektívňovanie siete škôl a školských zariadení v spolupráci s ich zriaďovateľmi. Sú to úlohy náročné, ale nebojím sa ich.

Čo by ste na záver zaželali našim čitateľom a našim spoločným novinám, kde budeme, samozrejme, informovať aj o vašej práci?

Čitateľom Učiteľských novín želám všetko dobré, najmä, aby sme spoločne aj prostredníctvom týchto novín otvorene komunikovali o problémoch a ponúkali dobré a lepšie riešenia pre rozvoj nášho školstva, aby noviny odrážali aj vaše názory, podnety a návrhy. Želám novinám, aby boli miestom nielen informácií, ale aj dialógu a spätnej väzby. Úspech, úsmev, pevné nervy a zdravie všetkým.

Za rozhovor ďakuje Ľubomír PAJTINKA

Dobré meno škola získa pedagógmi

TRISTOPÄŤDESIATROČNÉ SKALICKÉ GYMNÁZIUM

Renomé škola nezíska názvom. Ale úrovňou vzdelávania. Náročnosťou ľudí, ktorí pedagogické poslanie napĺňajú zodpovedne, obetavo aj napriek výkyvom a zvratom doby. Dôkazom takejto školy je skalické gymnázium. Už malo prívlastky – Jezuitské, Masarykovo, Mirka Nešpora, teraz (od roku 2007) Gymnázium Františka Víťazoslava Sasinka v Skalici. Nazrime za barokové múry, kde za tri a pol storočia (1662 – 2012) šlo predovšetkým o vzdelanie.

Priečelie budovy zdobí dnes niekoľko pamätných tabúľ. Odkazujú na inšpirátorov – jezuitov, zaznamenali kroky zakladateľov. Osobností, ktorým skalické gymnázium vzdelaním odštartovalo cestu k úspechu, už je na tisíce. Spisovatelia, básnici, výtvarníci, politici, ale i herci, speváci, ekonómovia, bankári. Známi i menej známi. K nim každý rok pribudne ktosi úspešný.

Jubilujúce 350-ročné Gymnázium F. V. Sasinka s jezuitským kostolom v Skalici.

Najstarší a najmladší

Najstarším pedagógom na Gymnáziu F. V. Sasinka v Skalici je dnes 62-ročný spisovateľ PhDr. Jozef Špaček, pedagóg s aprobáciou slovenský jazyk – ruština. S gymnáziom je až na krátke prerušenie (1986 – 1987) spojený ako pupočnou šnúrou. *„Kontakt s mladými ľuďmi počas vyučovania i mimo neho ma stále nabíja energiou,“* konštatuje po 36 rokoch pôsobenia v škole J. Špaček. Na čo je hrdý? *„Teší ma, že vzišli aj odo mňa ako triedneho profesora alebo vyučujúceho študenti, ktorí sú známi po celom Slovensku. Napríklad literárny vedec René Bílik alebo niekdajší generálny prokurátor Dobroslav Trnka a ďalší... Aj v Spojených štátoch amerických pôsobí ako režisér náš absolvent Pavel Liška, ktorý na Slovensku nie je taký známy, ale tam sa mu podarilo presadiť.“* Čo by ste želali jubilujúcej škole? *„Okrem riešenia tej obligátnej záležitosti, hlbokého finančného podhodnotenia pedagógov, by sme boli radi, keby sa nám podarilo doriešiť škole prístavbu.“*

Pamiatkari, podkrovie a výpočtová technika

Riaditeľka gymnázia RNDr. Božena Stúpalová vysvetľuje: *„Roku 2009 sme prostredníctvom nášho zriaďovateľa podali projekt na rekonštrukciu a opravu podkrovia na centrum informačných technológií a jazykovej prípravy. Projekt s dotáciou zo štrukturálnych fondov EÚ v objeme viac ako 1,25 mil. eur bol schválený Ministerstvom výstavby a regionálneho rozvoja SR. Čakáme na úspešné výberové konanie. Pokiaľ by sa projekt realizoval, mohli by sme uvoľniť priestory bočnej lode jezuitského kostola pre potreby mesta.“* Škola by potrebovala minimálne tri učebne, aby sa vyučovanie výpočtovej techniky presunulo inam. *„Budova je národnou kultúrnou pamiatkou, takže pamiatkari nám nedovolia iný spôsob riešenia ako rekonštrukciu podkrovia. Tento priestor je vhodný, len treba, aby sa podarilo projektový zámer dotiahnuť do konca,“* nádeja sa riaditeľka. Jozef Špaček dopĺňa: *„Získali by sme ďalšie priestory na zlepšenie kvality vyučovania aj podmienok pre pedagógov, kabinety, prípadne klubovňu pre študentov.“*

Historické múry, súčasný duch

Medzi najmladších pedagógov 350-ročnej školy patrí Mgr. Alexandra Hanková. Učí dejepis a náuku o spoločnosti. *„Chodila som sem ako študentka. Mala som predstavu – naplniť poslanie niektorých vzorov z mojich študentských čias. Napríklad zástupkyne riaditeľky Dagmar Martinovskej. Vo svojej pedagogickej praxi sa snažím, aby deti mali záujem najmä o históriu, čo je dnes, v časoch iných dominantných tém, pomerne zložité. Nuž používam aj alternatívne metódy, aby som žiakov zapojila, aby som v nich zapálila záujem o históriu.“*

Nie je historická budova vzdialená od potrieb modernej školy? *„Myslím si, že aj v historickom objekte sa dá vyučovať moderne. Naše priestory poskytujú inovatívne metódy, dataprojektory, počítače. Historicita budovy je bonus. Dá sa v nej vyučovať moderne,“* s oduševnením nás presviedča A. Hanková a interiéry školy to potvrdzujú.

Turnaj, brožúra, výstavy, akadémia

Súčasťou osláv jubilea sú viaceré aktivity v škole (i nedávny volejbalový turnaj za účasti skalických stredných škôl), v jezuitskom kostole a na námestí. Jedným zo spolutvorcov programu k 350. výročiu gymnázia bol aj Filip Mikula, študent

Riaditeľka Gymnázia F. V. Sasinka v Skalici stojí v tlačiarni pri korektúrach textov určených na výstavu k jubileu.

oktávy, spolu s o rok mladším Filipom Cemperom. *„Snažili sme sa v programe zachytiť históriu školy v kocke. Aby to bolo divákom dobre podané. Nielen ‚odbľabotanie‘ histórie. Dali sme do toho viac citu. Aby to v divákovi niečo zanechalo. Až potom si to človek zapamätá. Program doplnili vystúpenia študentov, talentovaných spevákov, poetov, recitátorov... Tým je to zvláštnejšie a všetko dynamické prepojené...“* Čo by F. Mikula doprial jubilantke zrodenej roku 1662? *„Naša škola je vzhľadom na dobu veľmi dobre vybavená. Aj personálne. Mne sa v nej páči prístup k žiakom i prístup žiakov ku škole. Hádam jediné, čo by som menil, je to podkrovie. Bolo by dobré dorobiť ho a dokončiť opravy, s ktorými sa začalo.“*

Skalica a Skaličania v literatúre

Mnohé z osobností, ktoré budovali a rozvíjali vzdelanostného ducha školy, sú hrdinami príbehov z novej knihy publicistu Pavla Dinku *Skalica a Skaličania v literatúre*. Patrila k bonbónikom osláv. Aj kvôli niekdajším, terajším i budúcim absolventom školy ju uviedli do života práve pri jubileu najstaršej skalickej školy.

Za horizont osláv

Jednou zo študentiek, ktoré škole robia už od prímy až teraz po oktávu dobré meno, je 17-ročná Alica Štrbová. Úspešne sa zúčastňovala na rôznych biologických a chemických olympiádach, ako prvá náhradníčka i medzinárodnej. Jej podobných „olympionikov“ a riešiteľov, projektantov šíriacich dobrý chýr o Gymnáziu F. V. Sasinka sú už stovky. Čo má Alica v škole rada popri obľúbených predmetoch? *„Najradšej mám kolektív našej triedy. Sme dobrý kolektív. Aj v triede, keď sa učíme, sa navzájom dopĺňame.“*

Pamätnica k 350-ročnici

Komu venovať viac slov, viac pochvál, viac úcty, väčšiu poklonu za dobré meno vzdelávacej ištitúcie, akou Gymnázium F. V. Sasinka v Skalici je? V príhovore k účastníkom osláv 350-ročnej školy s dnes 495 žiakmi, 38 pedagógmi a 17 nepedagogickými pracovníkmi slov uznania i námetov na zlepšenie zaznelo neúrekom. Riaditeľka gymnázia Božena Stúpalová za všetkých menovaných i nemenovaných vyslovila veľké ďakujem celej plejáde ľudí. Za čo? Azda aj za tú pestrú mozaiku o osudoch ľudí – pedagógov, odchovancov i dobrodincov, aktívnych študentov, ktorí sa medzi rokmi 1662 až 2012 starali o dobré meno školy.

„Prvé poďakovanie *patrí jezuitom. Vznik latinskej školy v Skalici je vznešeným plodom ich úsilia a viery v premenu dobrej myšlienky na realitu. Kultúrny, duchovný a intelektuálny rozmer ich vzdelávania bol odkazom, ktorý mohli zúročiť všetky ďalšie generácie.*

Druhé moje poďakovanie *patrí Skaličanom, za podporu existencie školy a ich patriotizmus. Za to, že napriek nepriazni osudu, keď bolo gymnázium vo svojej histórii niekoľkokrát zatvorené, mali vždy dostatok síl, energie a odhodlania ho znovu otvoriť.*

Moje tretie poďakovanie *patrí zamestnancom školy, pretože najdôležitejším meradlom kvality školy sú ľudia, ktorí ju tvoria, a žiaci, ktorí z nej vychádzajú. Dosiahnutá úroveň vzdelávania, dobré výsledky absolventov gymnázia, pozitívna prezentácia školy na verejnosti je výsledkom úsilia súčasných i bývalých zamestnancov, všetkých generácií, ktoré v škole pôsobili. Návštevníci školy hovoria, že sa škola nezmenila, čo je pre nás veľká pocta. Každý, kto sa stará o národnú kultúrnu pamiatku, vie, aké ťažké je zachovať jej tú istú tvár po viacero rokov pri rovnakom finančnom normatíve pre všetky gymnáziá.*

Štvrté poďakovanie *patrí žiakom skalického gymnázia. Sú zmyslom jeho existencie, zdrojom jeho energie a života. Vďaka im patrí za udržiavanie a vytváranie nových tradícií, za dobré nápady a chuť robiť dobré veci nad rámec svojich povinností, za vynikajúcu reprezentáciu školy počas štúdia i za úspechy absolventov, ktorí šíria dobré meno gymnázia na Slovensku i za jeho hranicami. Niektorí naplnili svoje detské sny, iní sa krok za krokom posúvali k úspechu, mnohým spoločnosť priznala zásluhy až po rokoch.*

Piate poďakovanie *patrí rodičom žiakov, sponzorom a mecenášom, bez ktorých pomoci by škola nemohla poskytovať takú kvalitu vzdelávania, akú poskytuje. Čas beží a my vo vzdelávacej misii pokračujeme ďalej. Usilujeme sa dať nášmu vzdelávaciemu programu tvár, ktorá by zohľadňovala súčasné požiadavky spoločnosti. Našou filozofiou je rozvoj intelektu žiaka založený na inovatívnom myslení, podpore nadania, tvorivosti, individuality i schopnosti pracovať v tíme, pričom nemenej dôležitá je pre nás empatia a tolerancia.“*

Škola sa snaží vytvárať výchovne vyvážené prostredie, v ktorom sú žiak a učiteľ partnermi. Opisuje proces, v ktorom žiak nie je len číslo či meno v zozname. Ako pedagógovia jubilujúceho skalického gymnázia v súčasnej spoločenskej situácii vnímajú svoje zamestnanie? B. Stúpalová odhodlanie napredovať aj v ťažších časoch netajila: *„Vnímame ho rovnako v časoch, keď sa nám darí i nedarí. Ako poslanie, v ktorom sa usilujeme okrem ve-*

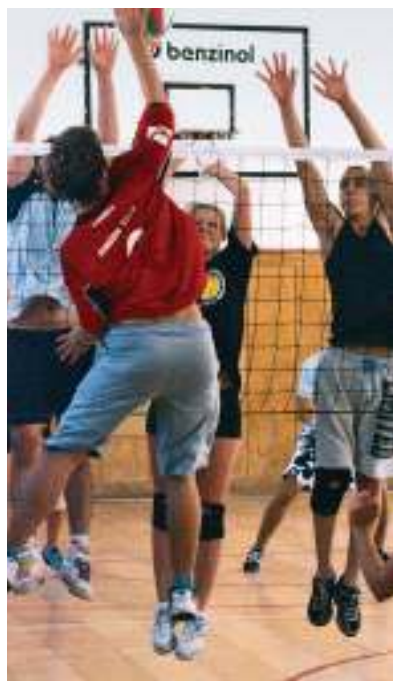

Zo septembrového volejbalového turnaja skalických stredných škôl v jubilujúcom gymnáziu.

domostí a zručností vštepiť do charakteru žiakov túžbu prežiť svoj život so cťou pre radosť vlastnú i svojich blízkych. Konáme tak vo viere, že pri príprave mladej generácie sa nestratia stáročné hodnoty. A že ich mládež zúročí pri tvorbe ešte lepšej budúcnosti.“ Čo šéfka školského manažmentu a „kormidelníčka“ tohto vzdelávacieho korábu plaviaceho sa stáročiami popriala k tristopäťdesiatke? *„Prajem skalickému gymnáziu, aby napriek svojmu veku stále dýchalo mladosťou. Aby bolo školou, ktorú si budeme vážiť a na ktorú budeme s láskou spomínať. Aby bolo nielen historickou dominantou skalického námestia, ale i intelektuálnou kolískou ďalších osobností, ktoré si zaslúžia náš obdiv.“*

MILAN SOUKUP
Foto autor

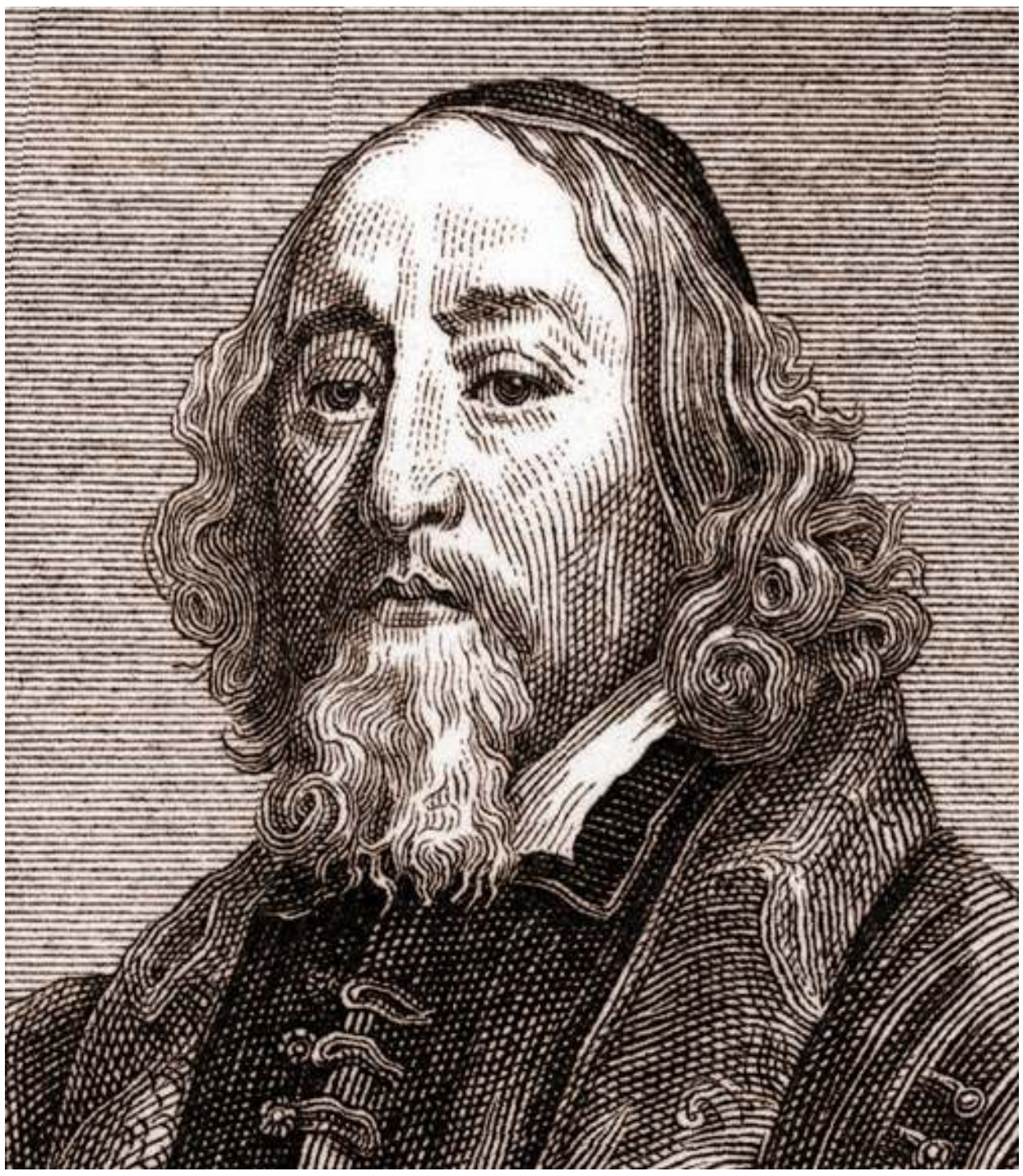

Niekoľko poznámok k našim návratom ku Komenskému

PEDAGOGIKA

V našej pedagogickej práci si tradične pri každej vhodnej príležitosti pripomíname výročie narodenia Jana Amosa Komenského, autora veľkolepého pedagogického systému, ktorý postavil do služieb všeobecnej nápravy ľudstva. Jeho univerzálnosť sa vzťahuje nielen na všetky národy ako celky, ale i na všetkých jednotlivcov ktoréhokoľvek národa. Zdá sa, že aj dnes žijeme časy podobné tým, v ktorých žil Komenský. Bolo to síce pred zhruba 400 rokmi, ale aj vtedy sa spoločnosť zmietala v množstve sporov, konfliktov, mravných problémov. Komenský ponúkol liek, ponúkol riešenie a nápravu – cez dobré vzdelanie a výchovu.

Vízia školy

Narodil sa na slovensko-moravskom pomedzí a celkom prirodzene považujeme jeho dedičstvo aj za naše. Jeho vízia školstva a školy je pre súčasnú pedagogiku živá, aktuálna a v neposlednom rade aj príťažlivá. Znova, neviem už po koľký raz, si kladieme otázku, čím nás jeho dielo priťahuje, čím to je, že pri čítaní jeho slov opäť objavujeme pre nás nové a inšpiratívne myšlienky. Napriek tomu, že boli napísané pred štyristo rokmi. Je však pravdou aj to, že niekto Komenského číta a nič mu nehovorí, lebo nechce, aby mu čosi povedal.

Súčasné pedagogické reformné snahy oceňujú predovšetkým Komenského úsilie o demokratizáciu a humanizáciu, čiže poľudštenie výchovy a školy. Bolo by naivné domnievať sa, že napriek veľkému úsiliu už v našom školskom systéme nenatrafíme na školy a školské zariadenia, na ktoré by sa mohli vzťahovať jeho kritické slová, lebo sú postrachom žiakov a mučiarňou ducha. Myslíte, že také školy už u nás nenájdeme? Ale nájdeme, aj keď nie v takom naturálnom význame, aký poznáme z čias Komenského. Nová doba dala aj učiteľom nové techniky potláčania osobností žiakov. Už vyše 400 rokov sa snažia naplniť Komenského odporučenie, aby bola mládež vzdelávaná *„bez tvrdosti a bez akéhokoľvek nátlaku a nútenia, čo možno najľahšie, čo najmilšie a najkrajšie“*. Stále sa to však nedarí všetkým. Samozrejme, dalo by sa namietať, že množstvo poznatkov, ktoré ľudstvo vlastní v súčasnosti, je mnohonásobne väčšie ako v Komenského časoch a obsah vzdelávania i jeho náročnosť sú z tohto dôvodu omnoho vyššie, a preto sú prípustné aj „tvrdšie“ metódy a prístupy v práci učiteľov. Ak však nahliadneme do Komenského diela pozornejšie, s prekvapením zistíme, že aj on si pravdepodobne uvedomoval, že *„množstvo vecí, ktoré sa budú musieť učiť jeho potomkovia, ešte vzrastie“*, a hľadá teda spôsoby, ako tejto záplave nových poznatkov čeliť, ako tento nárast myšlienkového bohatstva zvládnuť v prospech svojich žiakov bez nebezpečenstva ich psychického preťaženia a bez ujmy na ich zdraví. V jeho diele teda nájdeme aj odpoveď na otázku, ako sa rýchlo, príjemne a dôkladne učiť.

> „Múdry je nie ten, kto vie mnoho vecí, ale ten, kto vie užitočné veci.“

Dilemu rieši uvážlivým výberom obsahu toho, čo sa má žiak naučiť. Podľa Komenského majú byť žiakom vštepované základy univerzálneho vzdelania, teda učiva, na ktorého vymedzenie by moderná pedagogická terminológia použila slovo „hlavné“.

Odporúča nezaoberať sa vecami nepotrebnými a prílišnými podrobnosťami, pretože, povedané jeho slovami: *„Nič nie je márnejšie než vedieť a učiť sa mnoho, totiž, čo neprinesie úžitok.“* Je si vedomý toho, že *„múdry je nie ten, kto vie mnoho vecí, ale ten, kto vie užitočné veci“*.

V súčasnosti pri reforme obsahu vzdelávania je toto jedna z najdôležitejších tém a úloh – ako nastaviť obsah učiva tak, aby sa žiaci učili úspornejšie, ale všetko, čo pre nich bude užitočné. Aby nebolo učiva málo, ale ani mnoho.

> „Najviac sa musíme vystríhať znechutenia žiakov, lebo to je najsilnejší jed pri učení.“

Čo žiaka zaujíma

Najzávažnejšiu príčinu obtiažneho zvládania učiva však Komenský vidí v tom, že učitelia často nútia žiakov učiť sa veci, ktoré ich nezaujímajú, ktoré nemajú racionálne jadro a väzbu na ich budúce profesijné a občianske potreby, a potom – mnohé veci podávajú žiakom nezaujímavým, nezáživným spôsobom. Opäť použime Komenského slová: *„Najviac sa musíme vystríhať znechutenia žiakov, lebo to je najsilnejší jed pri učení.“* Príťažlivosť, atraktívnosť a metodická variabilnosť pri prezentácii učiva ho robí záživným, zaujímavým, príťažlivým, zmysluplným a radostným. V opačnom prípade, ústami Komenského: *„Kde ducha nič neláka, tam netiahne, a kam netiahne, tam je postrkovaný proti svojej vôli. Ak je to však proti jeho vôli, nemôžeme dosiahnuť pri učení dobré výsledky.“* Pedagogické výskumy a napokon aj samotná pedagogická prax ukazujú, že kľúčom k úspechu v učiteľskej profesii je jednoznačne schopnosť učiteľa predísť u žiakov znechuteniu zo školskej práce. To možno dosiahnuť iba vtedy, ak učiteľ bude rešpektovať ľudskú prirodzenosť, ktorá je *„slobodná, má rada dobrovoľnosť, má strach z násilia a nátlaku“*. Prirodzená povaha dieťaťa túži po dobrovoľnosti a slobodnom rozhodovaní.

Východiskovou nevyhnutnosťou na aktivizáciu, osamostatnenie a tvorivé uvoľnenie osobnosti žiaka je podľa Komenského oslobodenie žiaka a zabezpečenie podmienok na jeho slobodné rozhodovanie.

Komenský neuveriteľne predvídavo postrehol aj to, aký by mal byť učiteľ. Jeho socioprofesijné vlastnosti v podstate formuluje v troch základných tézach:

- učiteľ musí byť schopný vyučovania (musí mať teda príslušné vzdelanie),
- učiteľ musí byť trénovaný vo vyučovaní (musí byť teda didaktik),
- učiteľ musí byť dychtivý po vyučovaní (musí mať záujem o svoju profesiu a dobré pedagogické výsledky).

Učitelia a ich žiaci strávia spolu počas základnej a strednej školy v priemere okolo 13-tisíc vyučovacích hodín. Za tento čas je možné urobiť veľa užitočného, ale aj veľa pokaziť. Dokonca pokaziť žiakovi chuť učiť sa, chcieť poznať nové veci možno za pár vyučovacích hodín. To, ako to v tom-ktorom prípade vyzerá, závisí nielen od učiteľov a žiakov, ale aj od podmienok, aké majú na svoju prácu vytvorené. Lebo učenie i učenie sa je náročnou a ťažkou prácou. Odborníci ju prirovnávajú k stredne ťažkej až ťažkej práci fyzicky pracujúceho človeka. Naše školstvo si v minulosti vybudovalo medzinárodne rešpektovanú povesť vysokej úrovne. Žiaľ, z tohto piedestálu vyše 15 rokov klesalo a dnešná reforma má zastaviť prepad a naštartovať opätovný návrat k špičke. Tohtoročné koncoročné výsledky PISA by mali napovedať, či sa to začína dariť a či sa prepad zastavil. Školstvo má v spoločnosti mimoriadne dôležité poslanie a úlohu. Je to najvýznamnejší výrobný rezort. A to napriek tomu, že škola nevyrába traktory a automobily, že sa tu nepečie chlieb, ale že poskytuje žiakom intelektuálny základ, z ktorého budú čerpať celý život a ktorý sa stane ich bázou osobného úspechu i úspechu celej našej spoločnosti. Je dokonca pravdou aj to, že súčasné hospodárske výsledky Slovenska nie sú ani tak výsledkom ekonomických reforiem, ako výsledkom práce školstva pred 15 – 20 rokmi.

Vyhorení

Podľa súčasných výskumov na Slovensku až okolo 20 % učiteľov patrí do skupiny tzv. „vyhorených“, teda učiteľov, ktorí síce chodia do práce, ale nemajú žiadne nápady, myšlienky, sú zo svojej práce znechutení, unavení, mnohí sú dokonca absolútne apatickí. Aj to je dôkaz stavu školstva v spoločnosti. Ak učiteľ totiž neustále usiluje o dobré výsledky a nenachádza pochopenie, nenachádza ocenenie a podporu svojej práce, dostáva sa do stavu akejsi beznádeje a zbytočnosti akejkoľvek snahy.

Súčasne s tým sa objavuje pragmatická otázka, či máme v našom školstve dnes osobnosti, ktoré môžu byť pre iných vzorom, ktoré posúvajú naše školstvo na svojich konkrétnych školách a vo svojich aktivitách dopredu. Samozrejme, že osobnosti máme, napokon bolo by zlé, ak by sa spomedzi tých okolo 76-tisíc učiteľov na ich špici neobjavovali osobnosti s vysokou odbornosťou a erudíciou i učiteľským talentom a výsledkami. Pravdaže, inou otázkou je, či si ich ctíme, čím dávame najavo, že si vážime ich priekopnícke snaženia. Napokon naším problémom je nielen úcta k súčasným pedagogickým osobnostiam nášho školstva, ale aj k tým minulým, k osobnostiam našej pedagogiky v minulosti. A mali sme ich neúrekom. Aj ich dielo by bolo úžasnou inšpiráciou pre súčasné učiteľstvo, ak by, pravda, bolo vydané. Žiaľ, nie je, a to je vážna chyba. Bez múdrych myšlienok a príkladov sa ťažko posúva dopredu. Dnešná pedagogická generácia by mala mať k dispozícii diela Mateja Bela Funtíka, Juraja Paleša, Adama Františka Kolára, Martina Čulena, Augustína Horislava Škultétyho, Štefana Marka Daxnera, Ivana Branislava Zocha, Jána Kačalu, Samuela Ormisa, Jura Hronca, ale aj Ľudovíta Štúra, celej jeho generácie a mnohých, mnohých ďalších. Aj dnes by mali vychádzať novátorské práce našich učiteľov. Žiaľ, nevychádzajú. Chýbajú kvalitné diela, ale aj kvalitné učebnice, pomôcky a prajná atmosféra spoločnosti podporovať múdrosť, vzdelanie, kreativitu.

> „Kde ducha nič neláka, tam netiahne, a kam netiahne, tam je postrkovaný proti svojej vôli. Ak je to však proti jeho vôli, nemôžeme dosiahnuť pri učení dobré výsledky.“

Ľubomír PODLUŽIANSKY
Ilustrácia wiki.org

Comenius otváral deťom z Emmerthalu a zo Senice okná do Európy

PROJEKTY

V posledný septembrový týždeň v Základnej škole (ZŠ) na Sadovej ulici v Senici spolu s našimi záhorskými deťmi „pracovali“ v projekte Comenius ich rovesníci z dolnosaského mestečka Emmerthalu v Nemecku. Od 25. do 29. septembra na Slovensku konkrétnym obsahom napĺňali aktuálne poslanie projektu – rozvíjať čitateľskú gramotnosť.

V Comeniu po tretíkrát

„V Programe celoživotného vzdelávania je naša základná škola zapojená do projektu Comenius po tretíkrát. Tohto roku sú témou otvorené knihy, rozvoj čitateľskej gramotnosti v duchu oficiálneho názvu, ktorý znie ‚Otvorené knihy, otvorené okná do Európy‘. Predchádzajúci projekt bol zameraný na rôzne techniky učenia sa a vzdelávania a tento už na samotný rozvoj čitateľskej gramotnosti,“ vysvetľuje riaditeľka ZŠ na Sadovej ulici Svetlana Chábelová. Popri Nemcoch z Emmerthalu, vzdialeného asi 100 km od Hannoveru, ktorí sú kordinátormi, a Seničanoch sú do projektu zapojené školy z Turecka, Fínska, zo Švédska a z Portugalska. Cieľom na obdobie rokov 2012 – 2014 je školskými partnerstvami posilniť európsku dimenziu vo vzdelávaní prostredníctvom aktivít nadnárodnej spolupráce medzi školami.

Tvorivá dielňa medzi knihami

Stredajšie predpoludnie prežili deti v Záhorskej knižnici v Senici. Komunikačným jazykom bola angličtina, nemčina i slovenčina. V sprievode nemeckých pedagógov Barbary Westphalovej a Wolfganga Muchowa a našich učiteliek Lucie Jureňovej, Adriany Tóthovej a Žanety Pikartovej sa deti zoznámili s fondmi, so službami aj s projektmi najväčšej knižnice na Záhorí. Uprostred kníh sa deti v dialógu s pedagógmi i kamarátmi a knihovníkmi mohli obohatiť, rozvíjať vlastné znalosti, zručnosti a tvorivosť pri práci s knihou. Rozhovory o knihách boli aj detektívkou, hľadaním indícií, zapájaním fantázie do riešenia úloh. Tituly kníh, časopisov, mená autorov, ilustrácie, hádanky, testy pozornosti i skúšky dedukcie pôsobili ako sklíčka mozaiky – obraz o možnostiach projektu. Tvorivý dialóg učiteľov s deťmi a všetkých navzájom rozvíjal jeho spoločnú tému.

Kniha, legendy a súťaže

Po anglicky, po nemecky aj po slovensky sa v Záhorskej knižnici v Senici hovorilo o histórii tejto ustanovizne od jej vzniku roku 1935, o jej partnerstve s inými knižnicami, o celoštátnych a regionálnych projektoch knižnice. Účastníkov projektu informovala knihovníčka Mária Stanková. Najväčšia záhorská knižnica s fondom 90-tisíc knižničných jednotiek a s viac ako 3 500 pravidelnými čitateľmi pri návšteve Nemcov práve prezentovala na výstave čitateľskú anketu Kniha Záhoria s možnosťou internetového hlasovania o viac ako štyridsiatke titulov z vlaňajšej produkcie. Do 30. septembra knižnica prijímala tiež súťažné práce do celoštátnej autorskej súťaže Literárna Senica Ladislava Novomeského 2012. Knihy a časopisy z regálov slúžili pedagógom ako projektové pomôcky. Prostredníctvom obľúbenej knihy nájdenej vo fonde knižnice deti komentovali aj osobné vzťahy k literatúre. „Najradšej mám komiksy,“ aj taká odpoveď zaznela v diskusii a mnohých

Riaditeľka senickej školy Svetlana Chábelová.

rozveselila. Každý máme radi čosi iné... Ak nám kniha poslúži ako „kompas“, plní pre náš život rovnako dobrú službu rozprávka, román či učebnica.

Legenda o potkaniarovi

Iba päť kilometrov od mestečka Emmerthalu v Dolnom Sasku leží mesto Hammeln. *„Je známe legendou o potkaniarovi, ktorý pomocou svojej píšťalky odviedol nebezpečné potkany z mesta. No vzhľadom na lakomého starostu, ktorý za túto službu nechcel zaplatiť, za trest podmanivým zvukom píšťalky odlákal potkaniar od rodín 102 detí. Z nich iba dve sa vrátili. Slepé, ktoré nevedelo ukázať cestu za ostatnými, a nemé, ktoré nevedelo povedať, kde odvedené deti sú,“* popisuje historické zázemie regiónu, v ktorom partnerská škola pôsobí, učiteľ Wolfgang Muchow. Príbeh s potkaniarom u nich patrí k atrakciám. Deti ho v sezóne predvádzajú každú nedeľu turistom. Dokonca dvaja muži odetí ako potkaniari sú aj oficiálnymi turistickými sprievodcami, dozvedajú sa v knižnici naše učiteľky o svojich kolegoch zo Saska a o nemeckých deťoch s divadelnými vlohami.

Do rodín

Predpoludním zvládli deti program v škole, knižnici, na športovisku či na výlete do Bratislavy. Popoludní ich čakal program v rodinách. Tak vyzerá v praxi Comenius v Senici a v Emmerthale. Aj šikovní lektori v Slovenskej národnej galérii a Múzeu mesta Bratislavy vraj veľmi účinne pomohli roztvoriť prostredníctvom výtvarného umenia knihy ako okná na dorozumenie. Umenie v knihe, to sú aj knižné ilustrácie, písmo a autori, na ktorých môžeme byť hrdí, rezonovalo u detí i pedagógov v podvedomí, keď sa nemecká hostia dozvedeli v Bratislave o našich tradíciách knižnej kultúry. Mohli sa pokochať napríklad umením ilustrátora Ľudovíta Fullu i jedného z najvýznamnejších, svetovo uznávaných knižných grafikov, pôvodom zo Záhoria, Albína Brunovského.

Ktoré knihy hodno otvárať, aby sme aj cudzincom predstavili naše kvality? Aj odpoveďou na takúto otázku napĺňali ciele projektu Comenius partneri zo Slovenska a z Nemecka. Otváraním kníh otvárali okná do Európy.

Nemky so Slovenkami v Záhorskej knižnici v Senici.

Rodiny a jazyky

Nie v každej rodine vedeli ubytovaní Nemci prehovoriť s rodičmi svojich slovenských kamarátov. Nie každý z rodičov vedel po nemecky či po anglicky. Snahu pochopiť sa, obohatiť navzájom novým slovkom, novou vetou, ktorú partnerov učili, nebolo možné deťom uprieť.

Jedna z trinástich našich žiačok v projekte Michaela Ravasová: *„Bolo to dobré. Veď aj moji rodičia poznajú cudzí jazyk, dalo sa mi ľahšie porozumieť. Tatino vie po nemecky, mamina po anglicky.“* Čo bolo pre Mišku v projekte s kamarátkami z Emmerthalu najzaujímavejšie? *„Keď sme šli spolu na hrad Branč a učili sme ich po slovensky, ako sa povie nožík, vidlička. Naučila som sa porozumieť, keď po nemecky vyslovia slovo smeti...“* U Ravasovcov bola ubytovaná Chantal Franz. Viaceré projektové aktivity riešili dvojice detí spoločne – Slovák s Nemcom a Nemka so Slovenkou.

Ako vnímali šancu, že ich deti sú súčasťou projektu Comenius, niektorí rodičia?

Monika Vaculová z Prietrže: *„Je to veľmi dobré do života. Úžasný štart. Sme spokojní, že si dcérka s kamarátkou z Nemecka dobre ‚sadli‘. Bola úžasná. Dedinu si prešli, na nákupy chodili spolu...“*

Jana Rýzková zo Senice: *„Je to pozitívne. Deti sa naučia a zdokonalia v jazyku. Spoznajú nových ľudí, novú kultúru. Tej dievčinke z Emmerthalu, ktorá bola u nás, sa napríklad páčili naše strašne dobré rožky. Aj my sme sa zaujímali o ich mesto...“*

S vlastnoručne vyrobeným zemiakovým cestom na slivkové gule.

Postery spokojnosti

Deti v projekte riešili aj celkovú vizualizáciu spoločnej aktivity medzi 25. a 29. septembrom 2012. Učiteľka Adriana Tóthová: *„Momentálne deti pracujú na spoločnom projekte, vytvárajú poster. Vyjadrujú svoje dojmy z pobytu u nás na Slovensku. Spoločne pracujú slovenské aj nemecké deti. Výsledok bude vystavený v škole. Myslím, že ich to veľmi baví, veľa sa smejú. Aj podľa tejto práce si myslím, že pobyt sa im vydaril.“*

Slivkové gule s makom

V piatok popoludní deti v škole spoločne pripravovali slivkové gule. Zdenka Babincová, ktorá učí na prvom stupni druháčikov a učí aj angličtinu, sa so svojou triedou do projektu zapojila tiež. Páči sa jej záujem detí o varenie?

„Najmä sa nám páči zanietenie pre tie gule. Aj pre niektoré slovenské dievčatá to bola novinka, rodičia ich vraj doma nerobievajú, hoci je to typické slovenské jedlo – slivkové gule zo zemiakového cesta... Videli ste, ako našim aj nemeckým deťom chutili. Zaujímavé bolo, že Nemci nepoznajú mak, ale vyskúšali aj ten. Páči sa nám, ako deti medzi sebou komunikujú, že nielen slovenské deti sa učia po nemecky, ale aj nemecké slovenčinu...“ Je to azda aj tým, že pedagógovia sú veľmi priateľskí. Učiteľ Wolfgang Muchow je vraj u nás už ako doma, počúvame od slovenských pedagógov.

Kým v novembri odletia do Emmerthalu

„Do projektu pod názvom Open books, open window to Europe sa naša škola zapojila v septembri. Je zameraný na čitateľskú gramotnosť. Jeho cieľom je zvyšovať čitateľskú gramotnosť a posilniť využívanie školských knižníc a ich mediálnych zariadení. V rámci projektu sa uskutočnil výmenný pobyt žiakov z Nemecka. Našu školu navštívili dvaja učitelia a trinásti žiaci z nemeckej školy Johann Comenius Schule Emmerthal. Spoločne sme pracovali na úlohách spojených s projektom,“ sumarizuje projekt učitelka Lucia Jureňová. V novembri na Seničanov už čaká Emmerthal.

Ako je s projektom spokojná nemecká učiteľka Barbara Westphal? *„Na začiatku som bola trochu skeptická, nevedela som si predstaviť, ako žiaci, ktorí sa nikdy nevideli, budú spolu komunikovať. Dnes môžem povedať, že som šťastná z toho, že deti si vedeli navzájom poradiť, a teším sa na ďalšie pokračovanie projektu.“*

S akými dojmami zo Senice odchádzajú? *„Šla som sem s tým, že som vedela o Slovensku a o Slovákoch, že sú pohostinní a veľmi milí ľudia. Som však veľmi prekvapená, že vaše zmýšľanie je rovnako moderné ako v Nemecku. Mala som aj obavu, že v Senici je mestská škola a my sme na nemecké podmienky skôr vidieckou školou. Žiadne rozdiely som nepozorovala. V pedagogickej oblasti smerujeme vzdelávanie rovnakými modernými krokmi i v Nemecku na dedine, i na Slovensku v mestskej škole.“*

Spokojnosť z doterajšieho priebehu projektu netají ani Svetlana Chábelová, riaditeľka ZŠ na Sadovej ulici v Senici: *„Som nadšená z práce našich pedagógov. Pre učiteľov je určite veľmi motivujúce spoznávať prístup inej školy, iných kolegov. Myslím si, že to veľmi obohacuje tak človeka, ako aj učiteľa.“*

Milan SOUKUP
Foto autor

Učebnice v Spojených štátoch nahrádzajú tablety – začala sa učebnicová revolúcia?

IT V ŠKOLE

Digitálna doba útočí na papierovú epochu. Obamov kabinet plánuje v Spojených štátoch vymeniť klasické učebnice za digitálne. Pred dvoma rokmi Steve Jobs predstavil zariadenie, ktoré zadefinovalo celkom novú kategóriu – iPad bol určený najmä na prehliadanie webu, čítanie a posielanie e-mailov, pozeranie fotografií a videa, počúvanie hudby, hranie hier a čítanie elektronických kníh. Napäté bolo čakanie od jeho predstavenia do 3. apríla 2010, keď sa iPad začal predávať v USA. K jeho budúcnosti sa vyjadrovali mnohí odborníci, ale aj bežní užívatelia. Ich názory sa rôznili od úplného nadšenia po totálnu skepsu. Po dvoch rokoch je tu nový rozmer tohto zariadenia.

Americká administratíva si počas posledných piatich rokov dala pozor na to, aby sa školstvo stalo skutočnou štátnou prioritou. Šetrí sa vo všetkých rezortoch až na školstvo, kam smerujú strategické investície. Okrem iného aj do modernizácie a efektívnosti fungovania systému. Zatiaľ čo u nás sa iskrí pri diskusiách o chýbajúcich učebniciach, v moderných školských modeloch sa diskutuje už o úplne iných veciach – ako nahradiť klasické printové učebnice novými, elektronickými nástrojmi. Nediskutuje sa už, kto, kde napíše, vyrobí, rozdistribuuje učebnice, či ich má žiak platiť, alebo nie, po koľkých rokoch sa majú robiť reedície... Pozornosť sa sústreďuje na to, ako prispôsobiť učebnice dobe a technickým možnostiam.

Pred krátkym časom uviedla americká firma Apple na trh vlastné interaktívne digitálne učebnice. Predstava IT odborníkov a americkej administratívy je jednotná v tom, že štát chce mať elektronické učebnice postavené na vlastnej nezávislej a nekomerčnej báze. Prezident Obama, pre ktorého je školstvo skutočnou prioritou a aj ju intenzívne napĺňa, dal prísľub, že digitalizácia učebníc by sa mohla dovŕšiť do piatich rokov. Opatrnejší odborníci hovoria o desaťročí.

Dôvodov, prečo by sa malo v najbližšej budúcnosti prejsť na tvorbu a prácu s digitálnymi učebnicami, je hneď niekoľko:

- efektívnejší a rýchlejší spôsob ich prípravy,
- rýchly, fakticky on-line spôsob ich aktualizácie,
- značne nižšia ekonomická náročnosť oproti printovým učebniciam (šetrenie finančných prostriedkov),
- drvivá väčšina mládeže má pozitívnejší vzťah k moderným technológiám.

Aj keď niektorí odborníci súčasne upozorňujú na úskalia používania nového modelu učebných textov v elektronickej podobe, zdá sa, že ich názory síce pohladia duše tradicionalistov, ale revolúcii v učebných technológiách nezabránia. Treba si skutočne uvedomiť, že ide najmä o pedagogické hľadisko a otázku, čo nové to prinesie do metodiky a didaktiky jednotlivých predmetov. S digitálnymi učebnicami prichádza zmena modelu vyučovacej hodiny, pričom sa očakáva ukončenie študentovej pasivity, keďže cez interaktívne programy bude nútený do permanentnej aktivity. Vyššia aktivizácia môže priniesť úplne nové skúsenosti z práce so žiakmi a zaujímavé bude najmä, ako sa odrazí na vzdelávacích výsledkoch žiakov a študentov.

Revolúciu by mala táto novinka priniesť najmä v učebniciach na odborné predmety v odborných školách, kde sa každodenne menia technológie, materiály a informovanie o nich, resp. ich zapracovanie do obsahu vzdelávania cez klasické printové učebnice je fakticky nemožné. Inak povedané, informácie o nových materiáloch, strojoch, technológiách zvyčajne už nie sú aktuálne ani v momente vydania príslušnej učebnice, lebo odvtedy, ako ich autor uzavrel do rukopisu, zastarali.

Spomína sa aj moment, ktorý je aktuálny pri klasických učebniciach – opotrebovanie. Klasická učebnica podlieha zubu času, ale najmä „šetrnému“ zaobchádzaniu zo strany študentov. Predpokladá sa, že elektronické učebnice by sa mali dostať na ipodové nosiče. Ak sa tak naozaj stane, zrejme prídeme o problém krivých chrbtíc detí spôsobených ťažkými školskými taškami. V elektronickej knihe si možno farebne zvýrazňovať text a urobiť k nemu poznámky, prípadne vybraný text vyhľadávať v knihe a na internete. Následne sa dajú prezerať zosumarizované vybrané texty aj poznámky k nim. Na učenie na skúšku by tak už nebol potrebný dodatočný zápisník s perom.

Výrobcovia tabletov asi zaplačú, alebo budú musieť vymyslieť niečo nové, úspornejšie na ich prenášanie. Už teraz hľadajú nové ochranné prvky voči pádu, násilnému používaniu, aby tablety vydržali pubertálne nálady niektorých žiakov. Je to síce mimoriadne náročná úloha, ale vedci už vyriešili aj ťažšie „oriešky“.

Elektronické učebnice by mali byť obohatené o multimediálne prvky, prepojenia s encyklopédiami, so zdigitalizovanými mapami, s historickým a kultúrnym dedičstvom, mali by obsahovať všetko, čo sa dnes pokúša ponúkať problematická *Planéta vedomostí* a iné dostupné interaktívne digitálne programy. Potrebuješ vizualizáciu Pytagorovej vety, Archimedovho zákona, prvého letu človeka do kozmu? To nemôže byť problém a v ktorýkoľvek moment si budeš môcť požadovaný jav vybrať a prehrať, prezrieť. Nové možnosti poskytnú aj 3D technológie a ďalšie veci, o ktorých ešte ani v oblasti IT technológií netušíme, lebo čakajú na svoje objavenie a spracovanie do používateľných aktualizácií.

Nový rozmer dostane aj skúšanie, testy, preverovanie vedomostí, atď. Učiteľom by mohlo odpadnúť víkendové opravovanie po nedeliach a večeroch. Prirodzene, okrem štylistických úloh v jazykoch.

Čo by čakalo školy pri zavádzaní elektronických učebníc? Pravdepodobne sa musia pripraviť na:

- problémy s adaptáciou učiteľov s nižšou počítačovou gramotnosťou na nové technológie,
- preškolenie učiteľov,
- vybudovanie novej IT infraštruktúry,
- vytvorenie modelu distribučných centier, úložiska digitálnych materiálov, nájdenie dostatku odborníkov na správu systému...

Na centrálnej úrovni bude úlohou vybudovať systém tvorby a distribúcie digitálnych materiálov pre školy, žiakov a učiteľov. Pri tomto modeli sa možno konečne dočkáme aj toho, že nebude dochádzať k pokusom o krádeže celoštátnych testov a rôzne hry spojené s akýmisi únikmi a inými podvodmi. Pri on-line komunikácii bude mnohé rýchlo minulosťou a na pousmiatie.

Vzdelávacie riešenie od spoločnosti Apple funguje zatiaľ len na firemných tabletoch a smartfónoch, štátne digitálne učebnice v USA sa majú dať použiť na väčšine súčasných digitálnych zariadení. Zatiaľ sa predpokladá masívne využitie prístrojov vlastnených samotnými žiakmi. Investícia štátu do nákupu tabletov pre žiakov by v súčasnej ekonomickej situácii USA nebola možná.

Ale nie je to tak vo všetkých krajinách. V minulých dňoch prišla správa z Turecka, kde sa majú v najbližšom období vybaviť všetci žiaci a učitelia notebookmi či inými technickými zariadeniami na báze IT. V USA zatiaľ pripravujú systém lacných pôžičiek pre rodiny s nízkym príjmom, ktoré by si kúpu notebooku alebo tabletu nemohli dovoliť. Asociácia amerických vydavateľov tvrdí, že sú pripravení na prechod na digitálne verzie učebníc. Brzdou sú samotné školy, ktoré na to ešte nie sú pripravené.

Pilotné testovanie digitálnych učebníc

Pilotné riešenia digitálnych učebníc úspešne fungujú vo viacerých štátoch. V niektorých amerických okresoch sa rozhodli prejsť na digitálne vyučovanie po živelných pohromách, ktoré zničili klasické učebnice. Kalifornia ešte v časoch guvernéra Arnolda Schwarzeneggera zaviedla digitálne učebnice v celom štáte. V Kalifornii je vďaka programu i21 vybavených až 3 500 učební mobilnými zariadeniami. Medzi učiteľov a študentov ich bolo dodaných vyše 78-tisíc. Prechod na digitálne podklady sprevádzajú zatiaľ zmiešané reakcie aj medzi samotnými žiakmi. Množstvo z nich si musí zvykať na nový systém a jednoduchý nebol ani prechod na knihy s interaktívnymi doplnkami. A práve tie môžu podľa amerického ministerstva školstva zmeniť systém vzdelávania, digitálna výučba by podľa úradníkov mala priniesť až o 80 percent efektívnejšie získavanie informácií.

Ako na to pôjdeme na Slovensku?

Na Slovensku bol už spustený portál eAktovka, ktorý ponúka zdigitalizované učebnice a iné študijné podklady. Ministerstvo školstva vedy, výskumu a športu SR priznáva, že zatiaľ nám formálna koncepcia digitalizácie chýba, no snaží sa sledovať trendy zo zahraničia. Veľa sa očakávalo od programu podporovaného z európskych fondov s názvom *Digitalizácia obsahu štátnych vzdelávacích programov pre základné a stredné školy*. Žiaľ, chyby, ktoré sa pri procesoch udiali najmä zo strany posledných vedení Štátneho pedagogického ústavu, prispeli k zastaveniu programu. Iný projekt, ktorého segmenty mohli byť v programe čiastočne využité, teda *Planéta vedomostí*, sa skončil tiež neúspechom. Od nového vedenia ministerstva sa očakáva jasné, koncepčné, efektívne a najmä čestné postavenie programu a jeho financovania. Slovenské školy potrebujú radikálnu modernizáciu a podporu – aj v čase hospodárskej krízy. Vzdelanie je totiž najlepšou investíciou aj v tejto – či práve v tejto – situácii.

Koľko to stojí

Interaktívna učebnica stojí v USA 12 eur, no tisícky kníh a prednášok zo svetových univerzít, ktoré sú spojené s jej vlastníctvom, sú zdarma. Takáto učebnica by v tlačenej podobe mala aj viac ako 2 000 strán textu. Do projektu digitálnych učebníc a tvorby podporných materiálov je v súčasnosti zapojených už viac ako 800 univerzít, medzi nimi, samozrejme, aj tie najslávnejšie, ako Cambridge, Oxford, Stanford, Harvard či Yale. Cez iTunes U je už dostupných vyše 350-tisíc dokumentov. Okrem toho do portfólia prispeli už aj stredné školy z Austrálie, Belgicka, Kanady, Fínska a Írska. Ak by chcel náš študent s nimi pracovať, je nevyhnutná znalosť angličtiny, zatiaľ sa totiž neuvažuje o ich mutáciách do slovenčiny či češtiny.

Apple chce teda do iPodov dostať učebnice, a kto trochu pozná svet IT biznisu, okamžite tuší, že táto idea je nezvratná. Nedá sa ignorovať, nedá sa obísť, treba ju čím skôr prijať a hľadať najlepšie cesty na jej uplatnenie aj u nás. Učebnice troch veľkých amerických vydavateľov sú už spracované v elektronickej verzii a spustil sa ich predaj do škôl. Z tejto cesty niet návratu.

Elektronické knihy sú prvý krok v revolúcii vo vzdelávaní, tablety sú krok druhý a tretím bude úplná zmena toho, ako sa vníma vyučovanie v školách. Apple spustil platformu iBooks 2, v rámci ktorej ponúka elektronické verzie oficiálnych učebníc. Okrem toho vydal pre záujemcov bezplatnú aplikáciu na tvorbu učebníc iBooks Author. Do tvorby nových učebníc sa môžu zapojiť nielen učitelia, ale ktokoľvek, kto má dobré riešenia, metodiku a je schopný sám alebo v tíme spracovať zaujímavú, vtipnú, metodicky a didakticky dobrú učebnicu v súlade so štátnym vzdelávacím programom. Postupuje sa podobne ako pri tvorbe prezentácií, jednoduchým pretiahnutím možno pridávať celé texty, obrázky a videá. Aplikácia automaticky určuje obtekanie textu a jeho zmenu pri otočení obrazovky na šírku či na výšku. Vytvorenú knihu môže potom ktokoľvek predávať na iTunes za cenu od 0 do 14,99 amerických dolárov. Kniha však predtým musí prejsť schvaľovacím procesom, presne tak ako aplikácie vývojárov, a Apple si necháva 30 percent výťažku z predaja. Autor sa tiež musí zaviazať, že svoje knižné dielo bude ponúkať výhradne cez iTunes.

Už doteraz bolo na AppStore dostupných dvadsaťtisíc aplikácií, ktorých účelom bolo učiť (sa). V amerických školách sa na pedagogické ciele v súčasnosti využíva poldruha milióna iPadov. Ak sa rozbehne filozofia Apple, môže ich byť v krátkom čase mnohonásobne viac.

Apple vylepšil aj službu iTunes U, čo sú vysokoškolské prednášky a kurzy v audio- alebo videoforme stiahnuteľné z elektronického obchodu. Teraz už má táto forma externého štúdia vlastnú aplikáciu. Na nej si študent môže pozrieť informácie o profesorovi, jeho stránkové dni, sylaby a podobne. Pozrie si alebo vypočuje jeho prednášku zo záznamu alebo aj naživo a profesor cez aplikáciu upozorní svojich digitálnych študentov na zmeny alebo im odporučí literatúru s prepojením na iBooks. Doteraz sa stiahlo 700-tisíc prednášok, okrem iného aj z renomovaných univerzít MIT alebo Yale.

Ako ďalej?

Je takmer isté, že takýto spôsob vyučovania má budúcnosť. Ale aj niekoľko otáznikov. Cena iPadu môže byť pre veľkú časť žiakov a študentov privysoká. Navyše učebnice sú dátovo pomerne rozmerné, jedna zaberie aj niekoľko gigabajtov. Najlacnejší iPad so 16 GB vnútornej pamäte tak na štúdium nebude najvhodnejší.

Napriek tomu, že investícia sa po niekoľkých semestroch môže vrátiť, študent bude stále potrebovať aj notebook. Napísanie bakalárskej práce na iPade by bolo viac ako komplikované. Študentom a školám sa tiež nemusí pozdávať exkluzivita firmy Apple. Zatiaľ nemajú možnosť kúpiť si danú knihu inde a používať ju na lacnejšom tablete.

iPad sa stal najrýchlejšie sa predávajúcim zariadením Apple. Po necelých dvoch rokoch je ich predaných viac ako 55 miliónov. Uvedením iOS 5 a služby iCloud sa stal iPad zariadením, ktoré na svoju existenciu nepotrebuje už viac počítač. Ozajstný predstaviteľ éry, ktorá sa zvykne nazývať Post-PC, keď v mnohých oblastiach nový druh zariadení nahradí počítače. Uvidíme, kedy dôjde k zásadným zmenám a ich masovému využívaniu u nás.

Ľubomír PAJTINKA
Ilustračné foto apple.com

Skrytá funkcia memorovania

PEDAGOGIKA

„Usilujeme sa len zaplniť pamäť, kým rozum a svedomie ostávajú prázdne,“ píše Montaigne v Eseji o štúdiu.

V prvom rade som si spomenula na škodoradosť svojho známeho, ktorý ani tridsať rokov po škole nezabudol na tú veľkú krivdu. Akú? Nuž, jednotkári boli jednotkármi neraz nielen vďaka vedomostiam, ale časom predovšetkým už takpovediac zo zvyku. Tak či onak, mali v sebe fúru vedomostí, sedeli nad knihami a žmolili ich stránky. Učitelia ich neustále dávali za príklad a potom... Prišiel veľký svet a títo knihomoli neobstáli. Najprv preto, lebo nároky boli privysoké, a ak si nedokázali vybojovať jednotku, nechceli nič. Následne preto, lebo ich zvykom bolo učiť sa, nie pracovať.

Koľko radosti tak po rokoch spôsobili bývalým neporiadnym spolužiakom na stretávke. Ich pamäť síce bola zaprataná vedomosťami, ale rozumu do života im to nedalo...

Lenže Montaigne spomína i prázdne svedomie, a to ma núti premýšľať nad výrokom celkom ináč.

Nie je zlé, ak sa usilujeme zaplniť pamäť, horšie je, ak sa snažíme zaplniť len ju. Ide skôr o to, že memorovanie by malo byť spojené so živým premýšľaním, s uvedomovaním si učiva a v neposlednom rade aj s tým, prečo je dôležité, aby sme si dané poznatky pamätali, prečo sa ich vôbec učíme.

Mnoho mladých ľudí práve túto časť vzdelávania nechápe. Neraz žiak vidí len množstvo písmen, kníh, ktoré si má natlačiť do hlavy, aby prešiel. Ale to, že si zapratáva pamäť vedomosťami, po ktorých netúži a ktoré nevie použiť, ho vôbec nenapĺňa ako človeka. Nie vždy totiž ide o konkrétne vedomosti. Aj keď sa zdá, že ponúkané učivo je pre neho zbytočné, má obrovskú funkciu, ktorú študent nevidí. Práve túto funkciu by mu mal odkryť učiteľ, lebo je v nej zašifrované väčšie bohatstvo ako len priame posolstvo učebnej látky.

Teraz je doma na písacom stole takýto trend: „Učivo, ktoré je náročné alebo dlhé, sa čítať neoplatí. Aj tak mu nemám šancu porozumieť. A toto, čo už beztak ovládam? Načo by som sa to učil?“

Výsledok po zaokrúhlení je taký, že študenti sa pokúšajú aspoň čo-to narýchlo natlačiť do hlavy najskôr vo chvíli, keď je už takmer neskoro. Pritom predstava či túžba učiteľov je iná. Náročnému sa treba venovať dlhšie a detailnejšie, jednoduchšiemu sa možno potešiť a aspoň si to preopakovať. S takýmto prístupom bude príliš náročného stále menej, lebo vedomosti sa časom spoja a začnú dávať zmysel.

Lenže podmienkou takéhoto prístupu k učivu je svedomie. Svedomie, ktoré nedá pokoj, kým sa dotyčný neprinúti sadnúť si a študovať. Tak si vycibrí aj pevnú vôľu, a ako vraví jedno anglické príslovie: „Kde je vôľa, tam je skutok.“

To je tá funkcia „bezvýznamného bifľovania“, ktorá, žiaľ, ostáva skrytá. Posilňovanie vôle.

Zuzana SLANINKA

Koľko hodín odučia ročne učitelia v krajinách OECD (primárna úroveň, rok 2010)

Anglicko	684	Nemecko	805
Austrália	868	Nórsko	741
Belgicko (Fl.)	761	Nový Zéland	930
Belgicko (Val.)	732	Poľsko	502
Česko	862	Portugalsko	865
Čile	1 087	Rakúsko	779
Dánsko	650	Slovensko	841
Estónsko	630	Slovinsko	690
Fínsko	680	Škótsko	855
Francúzsko	918	Španielsko	880
Grécko	589	Taliansko	770
Holandsko	930	Turecko	621
Írsko	915	USA	1 097
Island	624	**Priemer OECD**	**782**
Izrael	820		
Japonsko	707	**Ďalšie krajiny:**	
Kanada	799	Argentína	680
Kórejská republika	807	Brazília	800
Luxembursko	739	Indonézia	697
Maďarsko	604	Rusko	615
Mexiko	800		

Zdroj: Education at a Glance 2012

Slovenský stenograf je tu pre školy už 67 rokov

RÝCHLE PRSTY

Moderná doba plná inovácií, ktoré pribúdajú neuveriteľnou rýchlosťou, si vyžaduje moderné zmýšľanie, kreativitu a mnoho ďalších zručností potrebných pre zrýchlenie procesov práce. Každá doba so sebou prinášala a prináša metódy a nápady, ako si uľahčiť či pomôcť pri práci v každej oblasti. Veď preto je pokrok vo všetkých oblastiach taký úžasný a rýchly.

Takmer každý z nás je už nútený využívať výdobytky doby a techniky, ako sú počítače, mobily, ktoré sa svojimi funkciami začínajú približovať laptopom v zmenšenej verzii. Písanie krátkych správ, dokumentov, prezentácií, e-mailov je na každodennom poriadku. Ak si chceme uľahčiť túto časť našich povinností, výborným a nenahraditeľným prostriedkom sú naše prsty. Ale veď to je samozrejmé, môžu sa začudovať mnohí. Ak však ovládneme klávesnicu všetkými desiatimi prstami, rýchlosť spracovávania textu je neporovnateľne vyššia, ako keď do nej ťukáme dvoma prstami a hľadáme každé písmenko.

Aj v minulosti sa človek, tvor vynaliezavý, snažil uľahčiť si prácu v kancelárii. O počítačoch, diktafónoch či mobiloch nebolo vtedy ešte ani počuť. V tých časoch sa písalo (a dalo to riadne zabrať) na písacích strojoch. Prstoklad, či hmatová technika písania, bol nutnosťou. Keďže technika ešte zaostávala, do zoznamu kompetencií písára patrila tiež stenografia, inak povedané rýchlopis. Kto sa s týmto názvom ešte nestretol, ide o zápis textu špeciálnymi znakmi, ktoré znamenajú hlásky či skupiny hlások. Uvedené zručnosti sa vyučovali v odborných školách a čím lepšie ich žiaci ovládali, tým lepšie uplatnenie si našli v praxi.

Dnes je to podobné ako kedysi, aj keď technika pokročila. Hmatová technika písania, používanie korektorských značiek, ovládanie normy na písanie obchodných a súkromných písomností, počítačová gramotnosť a, samozrejme, mnohé ďalšie znalosti a schopnosti sú nenahraditeľné pri fungovaní dnešnej kancelárie. Žiaci obchodných akadémií či stredných odborných škôl venujú mnoho času a úsilia, aby ich prsty boli čo najrýchlejšie. K rýchlosti je však nutné pridať aj presnosť, pri obchodnej korešpondencii aj dávku jazykovej obratnosti. Vo všetkých týchto oblastiach, či už dnes, alebo v minulosti, pomáha pedagógom časopis *Slovenský stenograf*. Je to už 67 rokov, odkedy sa stal súčasťou vyučovacieho procesu pre mnohých učiteľov, ktorí z neho čerpajú inšpiráciu či úlohy na plnenie učebných činností.

Časopis prechádzal rokmi mnohými zmenami, tak ako nimi prechádza aj technika, ktorá sa využíva pri práci v kancelárii. Stenografia sa medzičasom vytratila z učebných osnov, no podľa našich informácií je stále žiadaná napr. v Spojených štátoch amerických (využíva sa pri súdnych prepisoch či priamych prenosoch v televízii na výrobu titulkov). Časopis si aj napriek týmto zmenám zachoval svoj pôvodný názov, pretože je verne zakorenený v mysliach tých, ktorí trénovali alebo stále ešte trénujú svoje prsty na klávesnici.

Ak aj vy trávite za počítačom mnoho času písaním textu a neovládate hmatovú techniku písania, malé odporúčanie na záver. Skúste sa ju naučiť. Bude si to vyžadovať veľa tréningu, ale čas strávený tréningom sa vám čoskoro pri vašej každodennej práci zúročí. Ak by ste mali záujem o pomoc vo výučbe, či už vo vlastnom záujme, alebo ako pedagóg, časopis *Slovenský stenograf* je tu pre vás. Onedlho príde do škôl prvé tohtoročné dvojčíslo, v ktorom môžete nájsť už tradične odpisy v slovenskom, nemeckom a anglickom jazyku pre začiatočníkov, pre pokročilých, text na úpravu podľa korektorských značiek, príklad na riešenie z obchodnej korešpondencie, z počítačovej gramotnosti funkcie v programe Excel, ale taktiež novú rubriku o etikete a protokole. V prípade záujmu o predplatné v hodnote 5 eur za desať vydaní sa obráťte na redakciu mailom na parentespk@gmail.com alebo telefonicky na 0917 838 444.

(zp)

Atramentový bojovník

NOVÝ ČASOPIS PRE DETI

V týchto dňoch vychádza prvé číslo nového časopisu *Atramentový bojovník*, ktorý ako jediný časopis na Slovensku okrem zaujímavých článkov rozširujúcich obzor našich detí najmä v 4. – 6. ročníku ZŠ pravidelne uverejňuje aj ich literárne a výtvarné práce. Na každý zaujímavý článok sa viaže aj súťažná otázka, označená ako *Bojovníkova misia*. Správnou odpoveďou mladí čitatelia spĺňajú úlohu, za čo im pribudne patričný počet medailí. Tí, čo ich počas školského roka zozbierajú najviac, získajú okrem iných zaujímavých cien aj najvyššie vyznamenanie – Rad Atramentového bojovníka, ktorý im príde do ich školy udeliť redakcia časopisu aj so známou osobnosťou. Priebežné výsledky budú môcť bojovníci sledovať na stránke www.atramentovybojovnik.sk.

Časopis chce deťom ponúkať mnohé dôvody, prečo byť hrdý na svoju krajinu, rozvíjať v nich nové pohľady na svet a podporovať v každom z nich ich jedinečnosť a tvorivú energiu. *Atramentový bojovník* je reálnou odpoveďou na svet konzumu, ktorý potláča skutočné hodnoty a ľudskú identitu. Dnes je trendom rozvíjať ľavú mozgovú hemisféru detí, ktorá kontroluje racionálne uvažovanie, a preto aj súčasnú spoločnosť charakterizuje miera užitočnosti jednotlivca v rámci ekonomických ukazovateľov. Ambíciou *Atramentového bojovníka* je však aj rozvíjanie schopností a citu pre výtvarné umenie, literatúru či samostatné, tvorivé uvažovanie, ktorých výsledkom je komplexná, empatická a rozhľadená ľudská bytosť. Kritériom naplneného života a sebarealizácie mladých ľudí tak nebude len ich profit, ale najmä miera ich schopnosti prispievať k solidárnej spoločnosti, vyznávajúcej principiálne hodnoty v stále povrchnejšom svete.

Deti sú našou budúcnosťou. Ponúknime im, aby mohli nachádzať samy seba a svoje najlepšie schopnosti – je to tá najväčšia nádej pre túto krajinu.

(do)

Úloha športu v živote mladých Európanov

ZDRAVÝ ŠTÝL ŽIVOTA

Rodičia mladých Európanov považujú lepší zdravotný stav a telesnú kondíciu za najväčšie výhody, ktorými prispieva šport k vývinu ich detí. Potvrdzuje sa to aj v správe *Šport v živote mladých Európanov*, ktorú dala na základe prieskumov vykonaných v marci 2012 v deviatich krajinách strednej Európy vypracovať spoločnosť Procter & Gamble. Rodičia vo všeobecnosti oceňujú športovanie a povzbudzujú deti do fyzických aktivít. Na Slovensku je najrozšírenejším spôsobom motivácie detí k športovaniu spoločný pohyb s rodičmi. Len 8 % rodičov však posiela svoje deti do táborov.

Ako rodičia v strednej Európe vedú deti k športovaniu?

Na základe výsledkov z krajín, v ktorých sa prieskum uskutočnil, vyplynulo, že lepší zdravotný stav a telesná kondícia sú hlavnými výhodami, ktoré deťom a mládeži šport prináša (Lotyšsko – 75 %, Litva – 68 %, Estónsko a Slovensko – 70 %, Chorvátsko – 60 %, Poľsko – 53 %). Ďalšími dôležitými výhodami sú príležitosť objavovať a učiť sa nové športové disciplíny, rozvíjanie tímového ducha, učenie sa férovej súťaži a zlepšenie pocitu vlastnej pohody.

V správe sa potvrdzuje, že Európania si šport nielen cenia, ale aj povzbudzujú deti do fyzických aktivít. Rodičia zo Slovinska (65 %), z Estónska (62 %), Českej republiky (41 %), zo Slovenska (40 %) a z Chorvátska (40 %) sa spolu s deťmi zapájajú do rôznych druhov športových aktivít. Litovčania (60 %), Poliaci (45 %) a Maďari (40 %) motivujú deti radšej tým, že im vysvetľujú výhody športu. Podľa Estóncov (29 %) významnú úlohu v zapájaní sa detí do športu zohrávajú športové tábory. Na Slovensku patrí medzi najrozšírenejšie spôsoby povzbudzovania detí do športu spoločný pohyb s rodičmi.

„Najväčší vplyv na zapájanie sa detí do športu majú práve ich rodičia," vysvetľuje športový psychológ Ivan Bražina. „Ak rodičia vysvetľujú deťom výhody športu, športujú spoločne s nimi a poskytujú im prístup k športovým aktivitám, starajú sa tak nielen o pocit pohody mladého človeka, ale podporujú tiež rozvíjanie medziľudských schopností. Je dôležité mať na mysli, že sedavý spôsob života vedie k mnohým chorobám a poruchám a ovplyvňuje životne dôležité funkcie nášho tela. Okrem toho, športové povedomie sa rozvíja už od útleho veku," dodáva.

Na fyzickú aktivitu dieťaťa majú vplyv obaja rodičia. Zvyčajne je to však mama, kto organizuje voľný čas rodiny a často aj podnecuje dieťa, aby sa zapájalo do športových aktivít. Mladých športovcov podporujú aj organizačne – vozia ich do tréningových alebo športových zariadení, pripravujú im jedlo a športové oblečenie. Aj napriek tomu, že samy nešportujú, úlohu športu vo výchove dieťaťa vnímajú pozitívne. Často sa aktívne podieľajú na každodenných prípravách alebo povzbudzujú deti počas významných podujatí.

„Fyzická aktivita bola vždy neoddeliteľnou súčasťou Petrovej výchovy," vraví Helena Saganová, matka slávneho slovenského cyklistu. „Nebolo jednoduché nájsť si čas na šport, ale každú sobotu sme trávili aktívne. Chodili sme do hôr, organizovali sme výlety na bicykloch. Vďaka športu má Peter oveľa väčšiu sebadôveru a je disciplinovanejší," dodáva.

Futbal, cyklistika, beh – najobľúbenejšie športy v strednej Európe

Pokiaľ ide o pravidelnosť športovania, prvé miesta obsadzujú Česi: podľa správy až 80 % Čechov športuje pravidelne, po nich nasledujú Slováci (75 %) a na treťom mieste sa umiestnili Slovinci (72 %). Najpopulárnejším športom dospelých Európanov je cyklistika, ktorú uprednostňujú Maďari, Slováci, Chorváti, Estónci, Lotyši a Litovčania. Ďalšou obľúbenou športovou disciplínou je beh (Slovinsko – 45 %). Najobľúbenejším tímovým športom je futbal, pričom na prvé miesto ho kladú Poliaci (30 %) a Česi (28 %). Na Slovensku patrí medzi najrozšírenejšie športy rýchla chôdza (47 %) a bicyklovanie (22 %).

Deti spomedzi športov najviac obľubujú futbal (Lotyšsko – 16 %, Estónsko – 25 %), po ňom nasleduje basketbal a tanec (Litva – 24 %, Lotyšsko – 15 %) a plávanie (Lotyšsko – 16 %, Estónsko – 19 %). Ak športujú s deťmi aj rodičia, zvyčajne trávia voľný čas cyklistikou (Slovensko – 47 %, Slovinsko – 26 %, Lotyšsko – 20 %) a hraním hier, ako je naháňačka a schovávačka, ale aj tímovými hrami, napríklad futbalom alebo volejbalom (Slovinsko – 48 %, Slovensko – 47 %, Litva – 45 %, Maďarsko – 29 %, Poľsko – 24 %, Chorvátsko – 14 %), a plávaním (Slovensko – 34 %, Poľsko – 11 %).

Zo správy tiež vyplýva, že Európania si cenia šport ako dôležitú súčasť svojho života a života svojich detí. Zastávajú názor, že šport učí mladých ľudí disciplíne, tímovej práci, a tak zvyšuje ich pocit vlastnej pohody. Výsledky potvrdzujú, že rodičia zohrávajú kľúčovú úlohu v povzbudzovaní a motivovaní detí, aby sa začali venovať športu. S ich podporou sú deti ochotnejšie navštevovať športové krúžky a získavať nové zručnosti.

Blažena SEDROVIČOVÁ,
blazena.sedrovicova@neo.sk
Martin TOMOVČÍK,
tomovcik.m@pg.com
Ilustračné foto stock.xchng

Použite staré noviny na vyučovanie dejepisu

INOVÁCIA

Len málokto z ľudí si uvedomuje, že dnešné noviny sú fakticky zajtrajšími učebnicami dejepisu. Učitelia prišli na to, že staré noviny môžu byť veľmi dobrou pomôckou na pochopenie histórie a ukázanie toho, ako dejiny plynú a ako je aj náš každodenný život historickou udalosťou, resp. že žijeme v čase, ktorý raz bude minulosťou, a teda aj históriou.

Dvaja americkí učitelia dejepisu – jeden už dôchodca, druhý ešte aktívny učiteľ – vypracovali systém vyučovacích hodín s pomocou starých novín. Študenti sa mohli dozvedieť o priebehu druhej svetovej vojny, o veľkej hospodárskej kríze a ďalších historických udalostiach práve tak, že pri výučbe boli použité staré noviny z daného obdobia. Cez články v nich sa oboznámili s tým, ako popisovali udalosti súdobí novinári a politici. Videli historické karikatúry, ktoré glosovali veci, a snažili sa porozumieť nálade, ktorá vtedy medzi ľuďmi vládla.

Kenneth Molzahn, jeden z autorov, priznal, že preňho ako dôchodcu bolo mimoriadnym zistením, že v digitálnom veku študenti ocenili autenticitu starých textov, ktoré priniesli vyučovacím hodinám úplne nový rozmer. A obzvlášť ho potešilo, keď žiaci dokázali niečo povedať o živote svojich predkov z čias preberaných udalostí.

Do programu sa zapojilo viacero škôl, ktoré ocenili jednoduchosť a originalitu nápadu. Kenneth Molzahn a Bill Downey zhromaždili tisíce novín. Ich novinová zbierka v digitalizovanej podobe sa pohybuje od roku 1800 až do roku 1950. Na otázku novinárov, ako prišli na tento nápad, odpovedali, že veľa diskutovali o tom, ako vzbudiť záujem študentov o dejiny. Skúšali rôzne veci, a keď raz priniesli svojim žiakom na vyučovanie staré noviny spred 50 – 60 rokov, zistili, že týmito originálnymi pomôckami vzbudili u nich mimoriadny záujem. Preto sa im zdalo celkom prirodzené rozšíriť svoju skúsenosť po celej krajine a dať jej komplexný rámec využitím nových informačných technológií.

Osvedčilo sa im čítať staré noviny, ešte skôr ako uvedenú vyučovaciu tému alebo osobnosť začali preberať s pomocou učebnice a ďalších pomôcok. Rozdelili archív novín podľa tém a období zo školských vzdelávacích programov pre dejepis. Súčasne sa pokúsili zhromaždiť zaujímavé fotografie a ďalšie materiály k témam a historickým udalostiam a osobnostiam.

Najväčší záujem študentov vzbudili noviny z obdobia druhej svetovej vojny. Autori si to vysvetľujú tým, že v mnohých rodinách sa dodnes z úst prastarých rodičov na tieto časy spomína. A potom, bol to najväčší konflikt 20. storočia. Druhá svetová vojna bola globálna ideologická hádka, ktorá zasiahla všetky kontinenty okrem Antarktídy. Zahynulo v nej viac ľudí ako pri ktoromkoľvek inom konflikte v dejinách ľudstva. Bola to vojna, ktorej výsledky nastavili svet a jeho politickú scénu pre druhú polovicu 20. storočia. Postavili proti sebe komunizmus a trhový svet a ekonomiku.

Pre študentov bolo objavné, keď čítali noviny z dní a rokov, keď sa narodili ich rodičia či starí rodičia. V čase ultratechnológií otvárali oči nad dianím pred tridsiatimi či štyridsiatimi rokmi. Dnešné učebnice, nech sú napísané akokoľvek moderne a dobre, nech odrážajú vzdelávacie štandardy, sú predsa len obmedzené svojím rozsahom či formátom.

Napriek tomu, že študenti majú možnosť pozrieť si staré noviny aj na internete, je pre nich omnoho pútavejšie fyzicky si siahnuť na zažltnutý originál, obohacuje to ich emocionalitu a dáva vzdelávaniu novú kvalitu.

(spracované podľa *Education World*)

Za vážkami? Neváhajte!

EKOLÓGIA

Občianske združenie Aqua vita – Živá voda, spoločnosť pre spoznávanie a záchranu mokradí, vyhlásila nultý ročník súťaže pre žiakov základných a stredných škôl s názvom *Hľadaj vážku!* Súťaž reflektuje potrebu vyhľadávať mladé talenty a podporovať ich rozvoj. Určená je školopovinným deťom a mládeži, ktoré v budúcnosti možno budú aktívne vo vede alebo v ochrane prírody. Zámerom spoločnosti je podnietiť prostredníctvom tejto súťaže záujem detí a mládeže o vedeckú prácu, rozvíjať ich prírodovedné a environmentálne poznanie, podporiť rozvoj ich tvorivosti, schopnosti kooperácie a práce v tíme a v neposlednom rade motivovať mladú generáciu k tomu, aby sa pohybovala po vonku a objavovala svoje okolie. Veď v každom dieťati je kus objaviteľa, len mu treba takpovediac rozviazať ruky.

Súťaž je určená pre maximálne päťčlenné skupiny žiakov, príp. i jednotlivcov, ktorých usmerňuje jeden vedúci (dospelá osoba – učiteľ, vychovávateľ, rodič). Deti sa do súťaže môžu zapojiť len pod jeho vedením. Má to viacero výhod. Keď budú mať problém alebo otázku, môžu sa obrátiť na niekoho, koho poznajú a komu dôverujú. Vedúci, ako už z označenia vyplýva, bude za skupinu zodpovedný, bude ju viesť, deti budú pod jeho vedením odborne rásť. V prípade, že sa vyskytnú nejasnosti, bude vedúci komunikovať s organizátormi súťaže, čo bude pre všetkých (organizátorov aj súťažiacich) podstatne jednoduchšie. Je pravda, že vedúci za výkon tejto funkcie nebudú platení, veríme však, že možnosť spestriť deťom program a vidieť, ako sa rozvíjajú a objavujú nové veci, bude dostatočnou odmenou.

Na záver usmernenie pre všetkých, ktorí by sa chceli do súťaže zapojiť. Informácie sú na stránke www.vazky.sk v sekcii *Zapojte sa*, podsekcii *Súťaže*. Okrem pravidiel tu nájdete všetky potrebné formuláre, robené veľmi intuitívne, aby ich dokázal vypísať každý, aj keď ešte nemá s vážkami žiadne skúsenosti. Ak by boli predsa len nejasnosti, na stránke s častými otázkami sú rady, ako pri vypisovaní formulárov postupovať. Súťažné záznamy, pozorovania a fotografie zo života vážok z rôznych lokalít Slovenska je možné zasielať organizátorom do konca októbra 2012. Predpokladané vyhodnotenie súťaže sa plánuje na začiatok roka 2013. Pre víťazov každej kategórie je určená hlavná cena – víkendový pobyt v prírode.

Dušan ŠÁCHA,
hlavný organizátor súťaže
Lívia FENYVESIOVÁ,
členka odbornej poroty

Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice

SÚŤAŽ

Slovenská pedagogická knižnica vyhlasuje 8. ročník Súťaže o najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice k Medzinárodnému dňu školských knižníc (22. októbra 2012). Uskutočňuje sa pod záštitou ministra školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky Dušana Čaploviča.

Medzinárodný deň školských knižníc (International School Library Day) prvý raz vyhlásila Blanche Woolls, prezidentka Medzinárodnej asociácie školského knihovníctva (International Association of School Librarianship), roku 1999. Odvtedy sa uskutočňuje každoročne vo štvrtý októbrový pondelok. Tohoročná téma Medzinárodného dňa školských knižníc znie: *Školské knižnice – kľúč k minulosti, prítomnosti a budúcnosti*.

Cieľom súťaže je zábavnými formami práce s knihou podporiť u žiakov dobrý a trvalý vzťah ku knihe, k školskej knižnici a k čítaniu, poznávaniu nového.

Školská knižnica, ktorá sa chce súťaže zúčastniť, musí zorganizovať 22. októbra 2012 podujatie k Medzinárodnému dňu školských knižníc. Stručný popis podujatia v rozsahu 3 – 5 strán vo formáte Word pošle poštou najneskôr do 31. októbra 2012 (stačí poštová pečiatka z tohto dňa) na adresu Slovenskej pedagogickej knižnice, Hálova 6, 851 01 Bratislava, spolu s povinnými údajmi (názov a sídlo školy, e-mail, tel. číslo, meno riaditeľa školy, meno školského knihovníka, počet účastníkov, hodnotenie podujatia vedením školy, hodnotenie žiakmi školy – stačí samostatné hodnotenie 12 žiakmi, 4 – 6 fotografií z priebehu podujatia). Každá škola môže prihlásiť do súťaže len jedno podujatie.

Odporúča sa, aby školská knižnica na svoje podujatie pozvala rodičov žiakov, zriaďovateľa školy, predstaviteľov miestnej samosprávy, poprípade iných členov miestnej komunity.

Odborná porota, zložená zo zástupcu vyhlasovateľa súťaže, zástupcu školského úradu a zástupcu školských knižníc, bude hodnotiť súlad realizovaného podujatia s témou súťaže, jeho originalitu a vtipnosť, formálnu úroveň popisu. Absolútnym víťazom súťaže sa stane školská knižnica, ktorá zorganizuje najzaujímavejšie podujatie.

Výsledky súťaže budú zverejnené 30. novembra 2012 na webovom sídle Slovenskej pedagogickej knižnice (www.spgk.sk).

Víťazom súťaže venuje sekcia regionálneho školstva Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky sumu 3 000 € na nákup kníh podľa vlastného výberu do školskej knižnice. Časopisy Fifík a Quark venujú prvej strednej škole mimo poradia víťazov knižné odmeny vydavateľstva Perfekt v sume 200 € do školskej knižnice.

Kontaktná osoba: Mgr. Rozália Cenigová, ústredná metodička pre školské knižnice, e-mail: rozalia.cenigova@spgk.sk, tel.: 02/6820 8610. **(red)**

ŠKOLSTVO ODBORNE

2/2012, 11. október 2012 | Príloha UN | Rozširované bezplatne, Ročník LIX

Nad rámec základnej výučby

Prvé centrum odborného vzdelávania a prípravy (COVP) na stredných poľnohospodárskych školách pôsobí v odbore včelárstva. Vznik tohto a ďalších centier podnietila Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora (SPPK) v spolupráci s Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky. Výzva na aktívnu účasť smeruje k školám, v ktorých vyučujú skupiny odborov 42, 44 a 45. COVP sa zriaďujú na základe § 11 ods. 1 a 2 zákona č. 184/2009 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov, a to podľa podmienok schválených predsedom SPPK Ing. Milanom Semančíkom dňa 26. septembra 2011.

COVP sa zameriavajú na celoživotné vzdelávanie a pôdohospodárske poradenstvo. Pri ich zriaďovaní je potrebné splniť tieto základné podmienky: stanoviť postup, ciele a úlohy COVP, obsah a hodnotenie projektu, určiť čas zriadenia centra a zánik činnosti a uhradiť vstupné poplatky. Takisto sú stanovené kritériá, podľa ktorých stredná odborná škola, stredisko praktického vyučovania, školské hospodárstvo alebo stredisko odbornej praxe môže pôsobiť ako centrum odborného vzdelávania a prípravy pre skupiny odborov: 42 – poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka I., 43 – veterinárne vedy, a 45 – poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rozvoj vidieka II.

Počas minulého roka boli zriadené štyri centrá. Ako prvé (9. augusta 2011) vzniklo COVP vo včelárstve pri Strednej odbornej škole v Banskej Bystrici (o jeho činnosti píšeme v tomto čísle na s. 22 – 23 – pozn. red.). Od 15. decembra 2011 pôsobí COVP v záhradníctve na Strednej odbornej škole (SOŠ) záhradníckej v Piešťanoch, COVP v ovocinárstve a záhradníctve na SOŠ v Rakoviciach a COVP v odboroch kynológia, chov koní a jazdectvo, rybárstvo a agropodnikanie-farmárstvo na Spojenej škole v Ivanke pri Dunaji.

Centrum odborného vzdelávania a prípravy sa zriaďuje na dobu určitú – na tri roky – a má pôsobnosť pre celé územie Slovenskej republiky. Aktivisti výzvy mali na zreteli i oblasť veterinárnych vied. Bola predložená žiadosť z jednej strednej odbornej školy, nebola však akceptovaná, pretože žiadateľ v stanovenom časovom termíne nepriložil súhlasné stanovisko zriaďovateľa. V praxi centra by bolo potrebné odstrániť aj výhrady, ktoré mali veterinárski odborníci.

SPPK na základe spomenutého zákona o odbornom vzdelávaní a príprave a zverejnených podmienok vyhlásilo ďalšie výberové kolo predkladania projektov pre stredné odborné školy, strediská praktického vyučovania, školské hospodárstva alebo strediská odbornej praxe, ktoré chcú pôsobiť ako centrá odborného vzdelávania a prípravy pre skupiny odborov 29 – so zameraním na potravinárstvo, a pre skupiny 42, 45 – so zameraním na lesné hospodárstvo. O záujme vzdelávacích subjektov a výsledkoch hodnotenia vyhlasovateľov vás budeme v UN čoskoro informovať.

Mária BENEDIKOVIČOVÁ, Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR

Seriál reportáží z odbornej praxe žiakov stredných škôl začíname v Strednej priemyselnej škole strojníckej na Fajnorovom nábreží v Bratislave. **Foto Ján SÚKUP**

Tradičná priemyslovka s aktuálnym vybavením

Za vhodný „otvárak“, ako sa v novinárskej reči hovorieva úvodným materiálom na titulných stranách, môžu byť v Učiteľských novinách reportážne pohľady na odbornú prax v stredných školách pripravujúcich žiakov na výkon ich budúcich povolaní. Ako sme viac ráz poznamenali, obsahová pestrosť prípravy v študijných a učebných odboroch v celistvom zábere dosť výstižne charakterizuje značnú časť našej spoločnosti. Raz možno zájsť do centra mesta Zvolena a všimnúť si, ako praxujú žiaci v reštaurácii, škola v Ivanke pri Dunaji so svojimi hospodárskymi strediskami ponúka pestré pohľady na viaceré odvetvia poľnohospodárstva, podstatne iná je atmosféra žiakov pripravujúcich sa v železiarňach v Podbrezovej či v Košiciach, iná v niektorej zdravotníckej či v škole so zameraním na sociálnu prácu.

Na začiatok chystaného seriálu sme sa vybrali do Strednej priemyselnej školy strojníckej (SPŠS) na Fajnorovom nábreží v Bratislave. Bola postavená v meste ako prvá, ktorá začala pripravovať žiakov v technických odboroch. Pohľad na jej tehlové múry nás vracia celkom na začiatok dvadsiateho storočia. Po odovzdaní prvej časti budovy do užívania v novembri 1904 začala v nej pôsobiť odborná škola kovorobná. Po dvoch desaťročiach pristavili k nej nové priestory a tie škola využíva doteraz. Ak si otvoríte webovú stránku všeobecne známej „Fajnorky“, na starých fotografiách komentovaných výstižnými textami si popri histórii školy môžete živo predstaviť priestor v tejto bratislavskej časti na nábreží Dunaja a pripomenúť aj významné etapy rodiaceho sa slovenského školstva a spoločnosti.

Väčšinu reprodukovaných fotografií a pohľadníc vedenie školy získalo od bývalého profesora Ing. Jozefa Hanáka. Vovádzajú nás k najstaršiemu zo súčasných, nateraz reštaurovanému mostu ponad Dunaj. Vidieť z neho plte priviazané k brehu medzi loďami, protipovodňový múr, na inej fotografii sú začiatky stavby školy s lešením, na ďalšej skladové priestory budovaného nákladného prístavu pred ňou. Na zväčšenom obrázku ľudia nakladajú vagóny, na múriku petrolejové lampy, na jeho konci je v pozadí socha Márie Terézie na koni od Jána Fadrusza a za ňou dnešná budova ministerstva životného prostredia. Nad školou zrúcaniny Bratislavského hradu, dnes sídla Národnej rady Slovenskej republiky, vľavo od školy internát pre žiakov z celého Uhorska. Roku 1912 bola v jej susedstve postavená vtedajšia vládna budova, dnes Filozofická fakulta UK na Gondovej ulici, o dobré štvrťstoročie neskôr Slovenské národné múzeum. V pozadí viničné vŕšky Malých Karpát, terajšie Šafárikovo námestie (vtedy Námestie kráľa Ondreja) s parkom a budovami zachovanými dodnes. A ešte letecká fotografia z roku 1919 vyhotovená pravdepodobne „kvôli pochodujúcim legionárom po Vajanského nábreží cez Dostojevského rad a ďalej na Slovensko“.

Postavené na dôstojnej tradícii

Z dnešného nazerania by takáto vstupná prezentácia svedčala skôr škole humanitného zamerania. Ak sme nebodaj o tom presvedčení, tak sa nepriamo sami usvedčujeme v tom, o čo sa oberáme jednostrannou špecializáciou, ako sa vzďaľujeme od celistvejšieho vnímania života spoločnosti. Bývalo totiž celkom prirodzené, že technici, lekári, prírodovedci vedeli veľa o histórii, poznali súčasnú kultúru, umenie.

(pokračovanie na strane 20)

Konferencia mladých lídrov

Pre šestnástich víťazov krajských kôl súťaže Mladý líder v rámci predmetu aplikovaná ekonómia pripravila nezisková organizácia Junior Achievement Slovensko Konferenciu mladých lídrov. Bola zameraná na vzdelávanie a rozvíjanie líderských schopností prostredníctvom odborných workshopov. Počas štyroch dní porota hodnotila aktívny a inovatívny prístup pri riešení problémov, schopnosť viesť a reprezentovať tím či akceptovanie rôznorodých názorov a postojov.

Titul Mladý líder 2012 získal Denis Baranček zo Strednej odbornej školy obchodu a služieb v Piešťanoch, na druhom mieste sa umiestnil Viliam Valent z Gymnázia na Poštovej ul. v Košiciach a na treťom Veronika Krištofíková z Obchodnej akadémie v Brezne.

„Sme radi, že sa nám podarilo vytvoriť priestor na diskusiu o tímovej práci, etike a hodnotách mladých ľudí. Odborníci z praxe sa venovali aj osobnostnému rozvoju účastníkov. Prostredníctvom stratégie Walt Disney spoločne určili atribúty súčasného úspešného človeka,“ povedal programový manažér Junior Achievement Slovensko Peter Kalčevský.

„Prežil som najúžasnejšie štyri dni v mojom živote,“ hovorí Mladý líder Denis Baranček. „Naučil som sa množstvo užitočných vecí, prišiel na nové myšlienky a spoznal úžasných ľudí. Keby som mohol, išiel by som ešte raz. Mám ujasnené ciele, ktoré chcem v živote dokázať. Určite budem na sebe ďalej pracovať.“

Viliam Valent z Košíc o konferencii povedal: „Boli to intenzívne štyri dni naplnené mixom prednášok, workshopov, aktivít a pár hodinami spánku, ktoré stačili na načerpanie síl.“

„Mám skúsenosti, iný pohľad, skvelé zážitky a nové kontakty,“ zhodnotila konferenciu účastníčka Lenka z Horných Vesteníc.

Program doplnený zážitkovými aktivitami sa konal od 18. do 21. septembra v Trenčianskych Tepliciach. Konferenciu vecne podporila spoločnosť Baťa Slovensko. **(jasr)**

Coubertin nadobro usadený v Piešťanoch

Strana 18

Projekty potrebujú vhodné podmienky na škole

Rozhovor s Ing. Pavlom Jamborom, pedagógom Strednej odbornej školy Rakovice

Strany 18 – 19

Včelárstvo sa na bystrickej SOŠ Pod Bánošom ujalo

Strany 22 – 23

Návrh na klasifikáciu žiakov percentami

Strana 23

Svetový Rok Antona Bernoláka

Strana 24

Coubertin nadobro usadený v Piešťanoch

SLÁVNOSŤ

Prvý tohtoročný jesenný deň na konci pracovného týždňa mal v Piešťanoch slávnostnú príchuť. Pričinili sa o to pedagógovia a žiaci Gymnázia Pierra de Coubertin. Priamo v uliciach mesta oznamovali domácim, že škola oslavuje 75. výročie svojho založenia (bolo to roku 1936, nový názov prijala roku 2002). Podujatie sa začalo ráno medzinárodnou vedeckou konferenciou o zakladateľovi olympizmu *Odkaz Pierra de Coubertin* (túto osobnosť predstavujeme na strane 24). Popoludní sa vydal ulicami mesta sprievod žiakov, hostiteľov a hostí (aj z partnerských škôl Tenisovej akadémie v poľskom Sopote a z nemeckého a českého Gymnázia Pierra de Coubertin v Erfurte a v Tábore – vo svete je viac ako dvadsať gymnázií s týmto pomenovaním). Pred bránami pôvodnej vzdelávacej inštitúcie dunela z reproduktorov muzika minirockovej kapely, na jej priečelí odhalili barónovi Coubertinovi bustu, ktorá je kópiou diela vystaveného v Olympijskom múzeu vo švajčiarskom Lausanne. Za novšou budovou gymnázia zasadili hostia spolu s gymnazistami tri stromčeky, v telocvični nádejní športovci otestovali ako prví lezeckú stenu. Potom sa v nej konala spoločenská akadémia. Na nej ocenili pamätnými listami aspoň niekoľkých z mnohých úspešných absolventov a aktivistov piešťanského gymnázia. Ak je reč o olympizme, študovali v ňom aj plavkyňa Martina Moravcová, účastníčka piatich olympiád a držiteľka dvoch strieborných medailí z nich, kanoistka Marcela Erbanová a futbalista Ján Šlahor, ktorí sa zúčastnili olympijských hier v Sydney.

Študijné odbory

Význam historickej slávnosti a súčasného postavenia tohto gymnázia v sieti stredných škôl potvrdili svojou účasťou minister školstva, vedy, výskumu a športu SR Dušan Čaplovič, predseda Trnavského samosprávneho kraja Tibor Mikuš, primátor mesta Piešťan Remmo Cicutto, člen kultúrnej komisie Medzinárodného olympijského výboru Norbert Müller či pravnuk Pierra de Coubertin Yvan de Navacelle de Coubertin.

Terajší riaditeľ piešťanského gymnázia Ivan Luknár konštatuje, že školu od jej vzniku absolvovalo viac ako 8-tisíc žiakov. V súčasnosti ju navštevuje 650 mladých ľudí. Absolventi základných škôl študujú v štvorročnom, mladší žiaci v klasickom osemročnom vzdelávacom cykle.

Ako sa uvádza na portáli http://gypy.edupage.org, štvorročné štúdium so zameraním na informatiku (odbor 7902505) pripravuje absolventov predovšetkým na vysokoškolské štúdium ekonomického a technického smeru, maturanti sa hlásia na matematicko-fyzikálne fakulty, vykonávajú odbornú prácu s počítačmi. Profilujúcimi predmetmi v tomto odbore sú informatika, matematika a fyzika. Predmet informatika vyučujú v troch odborných učebniach pripojených cez lokálnu počítačovú sieť na internet formou praktických cvičení na PC (programovacie jazyky Pascal, Delphi a C++, operačný systém Microsoft Windows, užívateľské programy Microsoft Office, tvorba webstránok, internet).

D. Čaplovič (vľavo) a T. Mikuš pri slávnostnom odhalení pamätnej tabule Pierra de Coubertin.

Zameranie na všeobecné štvorročné štúdium (7902500) je vhodné pre žiakov pripravujúcich sa najmä na štúdium na lekárskej, farmaceutickej, prírodovedeckej fakulte či na štúdium práva a humanitných vied. Osemročné štúdium (7982573) sa sústreďuje na výučbu cudzích jazykov. Zvýšená dotácia hodín je na anglický a nemecký jazyk. Absolventi tohto zamerania sa hlásia napr. na vysokoškolské štúdium humanitného a ekonomického smeru. Viacerí žiaci sa už počas strednej školy hlásia na štúdium v zahraničí, ďalší sú prijímaní v zahraničí na vysokoškolské štúdium.

Sprievodné vzdelávanie

Súčasťou výučby na Gymnáziu Pierra de Coubertin sú desiatky školských a záujmových aktivít podporujúcich rozvíjanie odborných vedomostí žiakov. Škola im ponúka nadštandardné výberové hodiny, majú možnosť zúčastňovať sa predmetových olympiád v matematike, vo fyzike, v chémii, biológii, geografii, programovaní či cudzích jazykoch, korešpondenčných seminárov v matematike, programovaní, súťažiť v stredoškolskej odbornej činnosti, v Zenite, Pytagoriáde.

Značnú odozvu mala v škole ponuka neziskovej organizácie Junior Achievement Slovensko (JASR) na ekonomické vzdelávanie. Už od školského roka 1997/1998 vyučujú v škole predmet aplikovaná ekonómia (vyučujúci Jana Hižová a Ján Šmída boli vyškolení v projekte JASR). „V tomto predmete nadobúdajú žiaci základné ekonomické vedomosti, pracujú v tíme, riešia modelové situácie v rámci podnikateľských aktivít, zúčastňujú sa celoslovenských súťaží," uvádza sa v charakteristike tejto aktivity.

O rok neskôr ministerstvo školstva vybralo školu do projektu Infovek. V septembri 1999 začalo na škole svoju činnosť vzdelávacie centrum. V tých časoch sa pripojenie na internet začalo stávať samozrejmým vybavením školy, žiaci sa pustili do práce na nových počítačoch. Centrum je pre nich prístupné cez voľné hodiny počas vyučovania a popoludní.

Prirodzene, škola by nemala česť niesť novodobé pomenovanie bez toho, aby aktívne nerozvíjala to, čomu sa už v časoch antiky hovorievalo kalokogatia. Počas slávnostnej akadémie bolo v piešťanskej školskej telocvični pomerne plno, ale vošlo by sa do nej zopár stoviek ďalších žiakov a hostí. Na palubovke je popri povinnom (a zaručene obľúbenom) telocviku dosť miesta na basketbal, volejbal a iné loptové hry, niektorí žiaci sa venujú atletike, plávaniu, iných zaujíma turistika či „kurz na ochranu človeka a prírody spojený s vysokohorskou turistikou a so splavom riek" – čo je vskutku prepojenie, ktoré aktivistov nenechá ľahostajných.

Telocvičňa školy má viacúčelové využitie. Viac ráz v týždni sa v nej konajú napríklad nácviky členov Folklórneho súboru (FS) Máj. Nezabudnite spomenúť i nás, počujem pri odchode. S radosťou, hovorím si (hoci jeho členov v spomínanom sprievode mestom dosť zatienili mažoretky, čo mňa osobne celkom nepotešilo). Na druhej strane, žiaci piešťanského gymnázia súbor založili už roku 1996 a hneď pribrali do neho mladých ľudí z mesta i okolia. Je plnokrvným telesom, má tanečnú, spevácku i hudobnú zložku, repertoár tvoria spevy a tance z Myjavy, Horehronia, zo Zemplína a z Terchovej. Vedúcim súboru aj choreografom je Ján Horňák. FS Máj vystupoval v mnohých štátoch Európy, v Izraeli, Egypte, Brazílii. Jednoducho, tradícia má dodnes v Piešťanoch svoj vysoký spoločenský kredit.

Dušan MIKOLAJ
Foto autor

Projekty potrebujú vhodné podmienky na škole

ROZHOVOR

Hovoríme s Ing. Pavlom Jamborom, pedagógom Strednej odbornej školy Rakovice

Začnime pri vás a pri vašom osobnom vzťahu k škole, v ktorej ste študovali. Vraciate sa v spomienkach do svojich mladších rokov?

Áno, často sa vraciam do svojich študentských čias. Významnú časť svojej mladosti a dospievania som prežíval na piešťanskom gymnáziu. Toto obdobie bolo zlomové, pretože v treťom ročníku nás zastihla nežná revolúcia. Mám v živej pamäti obdobie totalitného režimu, ktoré by som označil ako obdobie vynútených autorít, obdobie strachu a útlaku. S nástupom demokracie do života i nás študentov pomaly prenikal pocit slobody, otvorenosti, bolo to obdobie plné nových nádejí a nových začiatkov.

Nepripomínajú sa vám teraz takpovediac každodenne priamo pri výučbe?

Práca v školstve je prácou s mladými ľuďmi. Každý učiteľ žije medzi mladými, zdieľa ich problémy a pomáha im ich riešiť. A myslím si, že to je na práci učiteľa atraktívne. Každý učiteľ svojim žiakom nielen dáva, ale i spätne od nich získava, pretože mladí ľudia sú plní energie, radosti a pozitivizmu... Je to recept, ako zostať mladý. Osobne prácu a povolanie učiteľa hodnotím ako náročnú, krásnu a zmysluplnú činnosť.

Čo sa v školstve od vašich študentských čias zmenilo, čo v nej hodnotovo pretrváva?

Súčasná mládež je vystavená inej situácii. Mladí ľudia obdobie totality nezažili na vlastnej koži. Musia však čeliť iným problémom, ktoré naša generácia nepoznala alebo sa s nimi stretávala ojedinele. Sú to problémy dezorientácie v záplave informácií, mladí ľudia majú možnosti okamžite získať akékoľvek, žiaľ, i škodlivé, informácie. Táto generácia je pod tlakom ducha materializmu, konzumizmu a individualizmu. Duchovné a morálne hodnoty sú odsúvané do úzadia.

S nástupom demokracie naozaj prišla sloboda prejavu, sloboda názorov, avšak i mnoho negatívnych vplyvov, najmä v oblasti morálky a sociálnych vzťahov, na ktoré ľudia neboli pripravení. Mnohí mladí ľudia pochádzajú z disharmonického rodinného prostredia, trpia depresiami, nevedia vytvárať priateľstvá a formovať prirodzené vzťahy. Sú vystavovaní mnohým rizikám a „rýchlym riešeniam problémov", ako sú alkohol, drogy, gamblerstvo, promiskuita a tak ďalej. A to je práve pole pôsobnosti, kde je potrebné, aby každý pedagóg prenikol, teda nielen odborná stránka vyučovacieho procesu, ale aj výchova.

Stredná odborná škola v Rakoviciach s významným zameraním na pôdohospodárstvo, záhradníctvo, sadovníctvo, agroturistiku sa formálne radí medzi vidiecke. Aké to prináša výhody, aké sú nevýhody?

Myslím si, že najväčšou nevýhodou stredných škôl situovaných na vidieku je problém s dochádzaním študentov do školy. Napríklad nedostatok vhodných spojov a nutnosť platiť za dochádzku. Na našej škole tento problém riešime umiestnením študentov v domove mládeže, kde sa, myslím, cítia dobre, zapájajú sa do mnohých mimoškolských aktivít a krúžkov a majú možnosť intenzívne prežívať svoj študentský život v kruhu priateľov. Čo sa týka výhod, myslím si, že umiestnenie strednej školy zameranej na pôdohospodárstvo a záhradníctvo na vidieku je ideálne, pretože študenti sú úzko spätí s prírodou, získavanie teoretických a najmä

praktických vedomostí a zručností v rámci odborného výcviku je na takýchto školách naozaj autentické a ľahko realizovateľné. Našu školu obklopuje nádherný šesťhektárový botanický park a väčšina vyučovania sa realizuje v historickej budove kaštieľa, ktorý kedysi patril šľachtickej rodine Medňanskovcov. Škola v rámci odbornej praxe študentov úzko spolupracuje aj so záhradníckymi firmami v susedstve, ktoré sú na vysokej medzinárodnej úrovni.

Aký je váš osobný vzťah k pôde, k roľníckej práci, k vidieku?
Obaja moji rodičia pochádzali z roľníckych rodín, preto pôdu, poľnohospodárstvo a vidiek mám takpovediac v krvi. Svoje vysokoškolské štúdiá som absolvoval na Fakulte záhradníctva a krajinného inžinierstva Vysokej školy poľnohospodárskej v Nitre. Mám na ne krásne spomienky a pri svojej pedagogickej praxi sa ich snažím maximálne uplatňovať. Okrem toho záhradníctvo patrí aj medzi moje koníčky – so svojou rodinou žijem síce v meste, ale voľné chvíle najradšej trávime v tichosti prírody na záhrade na vidieku.

Rakovická SOŠ je zapojená do medzinárodného projektu FANCAM. Na tom, že jeho účastníkom je aj Slovensko, má významný podiel riaditeľka školy Ing. Mária Múdra. Ak by sme mali hovoriť o jej aktívnej účasti, čo všetko by mal riaditeľ školy urobiť, aby inštitúcia do neho iniciatívne vstúpila a aby v ňom dlhodobo obstála?
Myslím si, že riaditelia škôl by sa mali o podobné zahraničné projekty aktívne zaujímať a predovšetkým sa im otvoriť. Projekty typu FANCAM alebo programy stáží a výmen, ako napríklad Leonardo da Vinci, otvárajú školám, študentom aj pedagogickým pracovníkom nové a nenahraditeľné možnosti. Príležitosť získavať nové poznatky, zručnosti a skúsenosti na rôznych úrovniach, spoznávať a následne vytvárať nové perspektívne odbory, používať inovatívne metódy vo výučbe a podobne, to všetko sú veci na nezaplatenie. Pravda, v neposlednom rade je dôležité vytvoriť na realizáciu týchto projektov vhodné podmienky v škole. A veľmi dôležitou záležitosťou je tiež motivácia pedagogických pracovníkov a, samozrejme, študentov, aby sa do podobných projektov aktívne zapájali. Tým určite rastie celková úroveň školy aj vyučovacieho procesu. A to najdôležitejšie sa prejaví vo výstupoch v raste kvalitatívnej úrovne študentov.

Ako ste vnímali prvé kroky programu, iniciatívy vy, ako ste sa do neho zapájali, aká je účasť vašich kolegýň, kolegov?
Prvé kroky projektu FANCAM boli veľmi náročné, ale tak je to pri všetkých medzinárodných programoch tohto typu. V prvom rade je dôležité zostaviť dobrý pracovný tím, zložený z iniciatívnych ľudí, pozitívne naladených, ktorí sú podobným aktivitám a projektom otvorení a ochotní priložiť ruku k dielu, často i na úkor vlastného času a súkromia. Ďalšou výzvou, platnou pre kolegov-učiteľov na celom Slovensku, je potreba zdokonaľovať sa v cudzích jazykoch. Dobrá úroveň znalostí napríklad angličtiny podmieňuje možnosť participovať na podobných zahraničných projektoch. Záujem kolegov z našej školy o spoluprácu na zahraničných projektoch a ich účasť na nich je dobrá, najmä zo strany učiteľov cudzích jazykov a odborných predmetov. Samozrejme, stále máme čo zlepšovať.

V škole máte popri základných pedagogických povinnostiach na starosti práve medzinárodné projekty. Ako sa „snúbia“ tieto činnosti?
Asi narážate na problém ich časovej náročnosti. Každá z týchto činností je sama osebe rozsahovo značne náročná. Osobne sa snažím svoje pedagogické povinnosti – som aj triedny učiteľ – s prácou na medzinárodných projektoch spájať, najmä aktivizovaním študentov do medzinárodných školských aktivít. Zahraničné projekty škola orientuje na študentov. Takéto prepojenie uľahčuje zvládať obe činnosti na potrebnej úrovni. Ako som však spomínal, všetky aktivity sú časovo veľmi náročné a väčšinou nárazové, takže osobná obeta voľného času je nevyhnutná. Mojou osobnou devízou je dobré a chápajúce rodinné zázemie.

„Práca v školstve je prácou s mladými ľuďmi. Každý učiteľ vlastne žije medzi mladými, zdieľa ich problémy a pomáha im ich riešiť. A myslím si, že to je na práci učiteľa atraktívne. Každý učiteľ svojim žiakom nielen dáva, ale i spätne od nich získava, pretože mladí ľudia sú plní energie, radosti a pozitívnosti... Je to recept, ako zostať mladý. Osobne prácu a povolanie učiteľa hodnotím ako náročnú, krásnu a zmysluplnú činnosť.“

Ako si škola vyberá partnerov? Je dosť takých, ktorých odborné zameranie „ladí“ s profilom rakovickej školy?
Zladenie odborného zamerania zahraničných partnerov s profilom našej školy je vo všeobecnosti základnou podmienkou účasti na projektoch a, samozrejme, i podmienkou schválenia projektov zo strany Európskej únie. Preto naša škola vždy kladie dôraz na počiatočnú fázu – výber vhodných partnerov. Od zvládnutia tejto fázy závisí úspešnosť každého projektu.

V programe Leonardo da Vinci majú žiaci príležitosť odborných stáží a poznávacích pobytov vo viacerých štátoch európskeho spoločenstva. Sú miesta, kam chodievajú radšej, kde získavajú viac užitočných skúseností?
Slovenská akademická asociácia pre medzinárodnú spoluprácu v rámci mobilitného projektu Leonardo da Vinci Programu celoživotného vzdelávania poskytuje študentom stredných škôl príležitosť zúčastniť sa zahraničných stáží, a získavať tak najnovšie a najkvalitnejšie poznatky, skúsenosti a zručnosti odborné, komunikačné i sociálne, ktoré sú nenahraditeľné pre ich štúdium i prax v budúcich zamestnaniach. Naša škola má dlhoročnú skúsenosť s medzinárodnými stážami študentov v Rakúsku, Anglicku, Taliansku či Holandsku.
Ťažko pomenovať miesta, kam študenti chodievajú radšej. Spravidla ich viac priťahujú vzdialenejšie krajiny a kultúry, ako napríklad Holandsko, Anglicko. To však neznamená, že úroveň projektov v štátoch bližších Slovensku by bola nižšia. To závisí od úrovne partnerských organizácií. Preto naša škola najradšej spolupracuje s osvedčenými a zabehnutými partnermi. Popritom sa neustále snažíme skvalitňovať úroveň programov i získavaním nových, lepších prijímajúcich organizácií.

Ak by ste si mali vybrať miesto svojho učiteľského pôsobenia v zahraničí, ktorý štát, poprípade školu s konkrétnym odborným zameraním by ste si zvolili?
Na túto otázku sa dá pozerať z rôzneho uhla pohľadu. Čo sa týka pracovných výhod a ohodnotenia práce učiteľa, zaujímavé by bolo možno Anglicko, Belgicko, možno Dánsko. Čo sa týka atraktivity pracovného prostredia, dalo by sa uvažovať o Francúzsku, Španielsku alebo Švajčiarsku. Čo sa týka pracovného voľna a prázdnin, najzaujímavejšie by bolo Taliansko alebo Rumunsko, kolegovia tam majú až tri mesiace letných prázdnin *(smiech)*. Čo do odbornosti, volil by som napríklad Holandsko alebo Nemecko. Nové metódy výučby na školách, najmä formy autentického, zážitkového vyučovania (projekt ALIVE), sú úspešne zavedené v mnohých školách v Rakúsku. A tak by sa dalo pokračovať ďalej. Som však zástancom starého príslovia: „Všade dobre, doma najlepšie.“ Niekto môže namietať, že to v tom našom slovenskom školstve nie je príliš ružové. Samozrejme, naše školstvo je ešte ďaleko od svojich vysnívaných ideálov. Riešením teda podľa mňa zostáva získavanie čo najväčšieho spektra zahraničných skúseností a ich rozumné využívanie v našom domácom prostredí.

Málo píšeme v Učiteľských novinách o konkrétnom poslaní pedagógov zodpovedných za zahraničnú prax. Čo je na tejto práci najnáročnejšie, čo je mimoriadne povznášajúce?
Ako som už spomínal, ide o časovo náročnú a zodpovednú prácu. Preto je dôležité vytvorenie dobrých pracovných i technických podmienok pre zodpovedných pedagógov, resp. pedagogické tímy v rámci školy. Zároveň je vhodné prácu súvisiacu so zahraničnými projektmi rozdeliť v rámci pedagogického zboru medzi viaceré kompetentné osoby. Povznášajúce na tejto práci je jej „ovocie“, t. j. motivácia a spokojnosť študentov, získané nové zaujímavé poznatky a zručnosti, určitá otvorenosť svetu, možnosť cestovať a spoznávať nové kultúry, krajiny, zlepšenie komunikačných schopností a znalostí cudzích jazykov, nové metódy práce i výučby, možnosť spolupráce so zahraničnými partnermi, možnosť získania nových kontaktov či vytváranie zaujímavých medzinárodných partnerstiev.

Aký bol v Leonardovi uplynulý školský rok?
Počas uplynulého školského roku sme úspešne realizovali projekt zahraničných stáží pod názvom *Bioprodukcia v záhradníctve, manažment výroby, finalizácia a marketing predaja vlastnej produkcie*. Projektu, ktorý spočíval v štvor- až päťtýždňových stážach v Rakúsku, Anglicku a Holandsku, sa zúčastnilo devätnásť študentov pod dohľadom pedagogických pracovníkov školy. S realizovaným projektom boli mimoriadne spokojní a našej škole i Slovensku urobili v zahraničí dobré meno.

Čo čaká školu, čo vás osobne v tomto školskom roku?
Tento rok okrem bežných povinností a úloh začíname v škole s realizáciou nového projektu stáží Leonardo da Vinci pod názvom *Využitie záhradníctva v podnikaní a agroturistike*, ktorého sa zúčastnia študenti študijných a najmä učebných odborov našej školy. Odborná prax bude realizovaná v troj- až štvortýždňových turnusoch v partnerských organizáciách v Rakúsku, Anglicku a Belgicku. Tento školský rok ukončujeme tiež spomínaný nadnárodný projekt ALIVE, zameraný na nové metódy a formy vyučovania zážitkovou metódou, pri ktorej sú študenti priamo aktívne zapojení do procesu výučby a získavania nových vedomostí a zručností. Projektu sa zúčastňujú partnerské organizácie a školy z Dánska, Holandska, Belgicka, Rakúska, zo Švédska, Španielska, z Francúzska, Maďarska a ďalších štátov.

Mohli by byť vaše osobné skúsenosti užitočné pre kolegyne, kolegov v iných odborných školách na Slovensku?
Myslím si, že na Slovensku rastie v školách záujem o podobné medzinárodné projekty a zvyšuje sa aj počet pedagogických pracovníkov, ktorí sa do nich zapájajú, čo považujem za veľmi pozitívne. Na našej škole v Rakoviciach sme tieto skúsenosti získavali postupne, systémom *learning by doing*, inak povedané praktickou realizáciou jednotlivých projektov a snahou zlepšovať a inovovať ďalšie projekty. To, či tieto osobné skúsenosti môžu byť užitočné pre kolegov-pedagógov na iných odborných školách, môžu objektívne posúdiť najlepšie len oni sami. Keďže platí stará overená pravda „dobrá rada nad zlato“, sme otvorení a v prípade záujmu a potreby zo strany kolegov z iných škôl ochotní podeliť sa o naše skúsenosti a radi poskytneme aj potrebnú pomoc pre začínajúcich kolegov v danej oblasti. Kontaktné údaje a základné informácie o našich zahraničných projektoch sú na internetovej stránke školy www.sosrakovice.sk.

Dušan MIKOLAJ
Foto archív

Tradičná priemyslovka s aktuálnym...

REPORTÁŽ

(dokončenie zo strany 17)

Zdanlivo trochu odbočím a zacitujem jeden zo zaujímavých (a citovo azda i silných) zážitkov súčasného riaditeľa SPŠS na bratislavskom Fajnorovom nábreží Ing. Félixa Döményho. Vracia sa o dve desaťročia dozadu, do obdobia nových nádejí sľubovaných po novembri 1989. Po betónových schodoch školy, zodratých za dlhé desaťročia tisíckami študentských a profesorských topánok, šuchtavo našľapoval staručký muž. Ocitol sa v dave ponáhľajúcich sa žiakov a domáhal sa vstupu do jednej z tried. Bol nápadný, nepatril nijako k súčasnému duchu školy. Akoby nepatrične vystúpil z dávnych čias, na ktoré si už ani z učiteľov nikto nespomínal. Vyplynulo, že niekedy navštevoval školu, žije v Amerike, dom v jeho pôvodnej vlasti už zbúrali, nenašiel ani hroby svojich rodičov na cintoríne. Na začiatku deväťdesiatych rokov sa prestrihovali hraničné drôty, muž z Ameriky bol

Riaditeľ SPŠS na Fajnorovom nábreží Ing. Félix Dömény.

atraktívny aj pre mladých ľudí. Nádejný zástupca riaditeľa školy ho zobral do triedy na besedu, tá sa rozprúdila, hosť sa rozrozprával, spomínal, ako na hodinách a po večeroch doma poctivo kreslili na pauzák, podrobne popisoval turbíny, sypal z hlavy vedomosti ako na maturitnej skúške. Žiaci ho nechceli pustiť, zasýpali ho všemožnými otázkami.

Až jeden z nich poznamenal, načo nám to rozprávate, napokon ste sa na strojárinu vykašľali a robili ste v niečom celkom inom. Hovoril to zaiste aj pod vplyvom toho, že mu učiteľ na predchádzajúcej hodine vrátil výkres na prepracovanie, a tak bol akurát naladený vykašľať sa na celé štúdium. Slovenský Američan mu na to neodpovedal, iba vecne poznamenal, že vybudoval sieť gastrohotelov. Až na konci debaty sa obrátil priamo na rozladeného žiaka a poďakoval sa mu, že ho na staré kolená prinútil premýšľať o jeho otázke a definovať, načo bola dobrá táto škola jemu. *„Prinútila ma systematicky pracovať,“* povedal.

Systém neochudobňuje pestrosť

„O tomto by priemyslovky mali byť aj dnes,“ dodáva riaditeľ Fajnorky. Predstava vedenia školy a väčšiny pedagogického zboru je dosť jednoznačná, no jedným dychom dodávajú, že je stále zložitejšie dotiahnuť koncepčné zámery do úspešných záverov. Situácia v Bratislave je taká, že viac ako polovica žiakov základných škôl túži študovať na gymnáziách toho či onoho zamerania. A spoločnosť im to demokraticky umožňuje, takže zákonite sa ich podstatne menej ako pred nejakým desaťročím hlási na priemyslovky. Tento školský rok začínali učiť v ôsmich triedach školy. Dosť drastický bol minulý školský rok, keď pre značne nižší záujem mohli namiesto pôvodne obsadzovaných štyroch prvých tried otvoriť iba dve, čo malo sčasti vplyv aj na prepúšťanie učiteľov. Ale vedenie i napriek tomu nechce vychádzať „v ústrety“ tým, čo hľadajú ľahšie študijné chodníčky a priam automaticky opakujú najčastejší argument nehodno sa na Fajnorku hlásiť, lebo štúdium v nej je náročné. A zdá sa, že tento trend sčasti napomáhajú popri rodičoch aj výchovní poradcovia, ktorí ústretovo usmerňujú pozornosť žiakov na ponuky škôl, kde ich učitelia nebudú trápiť do úmoru.

Vskutku veľkorysá investícia

Namiesto komentovania súčasného stavu pridajme iný príklad dokresľujúci súčasné formovanie obsahu výučby na tejto bratislavskej škole – ktorý vecne dopĺňame v profilovej charakteristike súčasného pôsobenia Koordinačného centra odborného vzdelávania, kde má Fajnorka svoje pevné miesto. Félix Dömény popisuje začiatky zrodu tohto centra sčasti odľahčene cez náhodnú zahraničnú návštevu školy. Skupinu ľudí z Francúzska prijímal vo svojej kancelárii sčasti ako neplánovanú, sčasti ako náhodnú či prvotne testujúcu situácie v našich odborných školách. Popoludní mal povinnosti mimo školy, a aj oni poznamenali, že chcú iba využiť nejakú voľnú hodinku, ktorú im ušetrilo meškajúce lietadlo. Vysvitlo, že navštívili už vysokú školu a hľadajú aj nejakú strednú, v ktorej by postavili základy toho, čo začíname v praxi uplatňovať a nazývať centrami odborného vzdelávania. A vybavili by ju novými technológiami potrebnými na realizovanie aktuálnych študijných programov pripravujúcich absolventov pre potreby firiem veľkoryso investujúcich na Slovensku, predovšetkým do automobilového priemyslu. Ich predstavy sa celkom nenapĺňali,

Zástupkyňa riaditeľa Ing. Eva Kubišová.

avšak v škole na nábreží Dunaja sa vtedy zdržali do pol ôsmej večer. Namiesto pochvál na formy vyučovacieho procesu povedali: zariadenie, čo tu máte na výučbu, je zaujímavé pre históriu školstva. Riaditeľ odpovedal, že aj v súčasnosti sa snažia žiakov učiť samostatne rozmýšľať a že to v takýchto technických podmienkach považuje za veľmi dôležité. Jeho nadšenie azda pochopili správne, preto-

Centrum napomáhajúce odborné vzdelávanie

KCOV

V kooperácii Ministerstva školstva Francúzskej republiky, Ministerstva školstva Slovenskej republiky, firmy PSA Peugeot Citroën Slovakia, troch stredných škôl (Strednej priemyselnej školy strojníckej v Bratislave, Strednej priemyselnej školy v Trnave, Strednej priemyselnej školy dopravnej v Trnave) a Strojníckej fakulty STU v Bratislave bolo roku 2004 vytvorené vzdelávacie centrum Inštitút vzdelávania pre PSA. Cieľom centra bolo v etape prípravy výroby v PSA Peugeot Citroën Slovakia umožniť vyškolenie potrebného počtu pracovníkov na rôzne pozície v závode a zároveň výrazne rozšíriť technické a laboratórne vybavenie v zainteresovaných školách s cieľom skvalitniť výučbu odborných predmetov.

V neposlednom rade sa takto vytvoril aj priestor na realizáciu rôznych foriem ďalšieho vzdelávania pracovníkov z podnikov či rekvalifikačných kurzov. Preto po ukončení projektovej etapy, ktorá bola viazaná na automobilku PSA Peugeot Citroën Slovakia, zúčastnené vzdelávacie inštitúcie vytvorili v januári 2008 združenie Koordinačné centrum odborného vzdelávania (KCOV) s cieľom poskytovať vzdelávanie a školenie pracovníkov priemyselných podnikov v rôznych oblastiach a vo forme doplnkových aktivít realizovať konzultačné a poradenské služby.

KCOV je organizačne členené na štyri školiace centrá:

- Strojnícka fakulta STU v Bratislave,
- Stredná priemyselná škola strojnícka v Bratislave,
- Stredná priemyselná škola v Trnave,
- Stredná priemyselná škola dopravná v Trnave.

Centrum má 29 certifikovaných lektorov.

Kurzy sú akreditované MŠ SR (číslo akreditácie 2763/2008/393).

Kontakt:
Koordinačné centrum odborného vzdelávania
Strojnícka fakulta STU
Námestie slobody 17
812 31 Bratislava 1

Tel.: 0918 563 079

E-mail: kcov@kcov.sk
Web: www.kcov.sk

Strojnícka fakulta STU, Námestie slobody 17, 812 31 Bratislava 1

Školiace centrum sídli v budove na Mýtnej 36 a jeho jadro tvoria 3 učebne:

- **učebňa priemyselnej údržby** – slúži na realizovanie teoretickej výučby i praktických tréningov v oblasti preventívnej a korektívnej údržby na dvoch linkách MOM a Ermaflex,
- **učebňa priemyselnej automatizácie** – využíva sa na teoretickú výučbu a praktické tréningy v oblasti riadenia výrobných zariadení a liniek, programovania riadiacich automatov, senzoriky a pneumatických systémov,
- **učebňa elektrotechniky** – svojím vybavením umožňuje štúdium problematiky elektrických pohonov a štúdium bezpečnosti elektrických zariadení.

Školiace stredisko zastrešuje moduly:

- Priemyselná údržba
  - vykonávanie údržbárskych úkonov presne podľa predpísaných pracovných postupov,
  - práca v pracovnej skupine, poznanie nástrojov, ovládanie riadenia práce a metód organizácie oddelenia údržby,
  - výber a vypracovanie stratégie údržby,
  - organizovanie údržby,
  - vedenie údržbárskej jednotky a organizovanie jej práce,
  - podmienená preventívna údržba,
  - vibračná analýza,
  - analýza oleja,
  - termografická analýza;
- Hydraulické systémy;
- Pneumatické systémy;
- Priemyselná robotika;
- Mechanika;
- Automatizované systémy;
- Elektrotechnika;
- Elektrické rozvody a ochrany;
- Konverzia a modulácia elektrickej energie;
- Prevencia proti elektrickým rizikám;
- Toky súčiastok a výrobné toky;
- Riadenie výroby;
- Kvalita a logistika;
- Geometria, metrológia, 3D merania.

že ich prvé stretnutie zavŕšili otázkou, či by súhlasil s tým, že zámer na vytvorenie centra uskutočnia v ich škole.

Riaditeľ SPŠS a jeho zástupkyňa Ing. Eva Kubišová pripomenuli vtedajšiu poznámku francúzskych hostí (reprezentovali Ministerstvo školstva Francúzskej republiky v zastúpení vzdelávacej organizácie GRETA), že azda ani netušia, aké zariadenie by im chceli do školy dodať. Na dokreslenie situácie sa vrátili na začiatok školského roka 2004/2005, keď po uzatvorení dohody začali s veľkou prestavbou jedného traktu staručkej školskej budovy, aby v nej mohli osadiť nové technológie slúžiace na podporu odborného vzdelávania žiakov. Viac ako popisovanie technického vybavenia azda napovedia fotografie priamo z praktickej výučby. Učitelia odborných predmetov pripravujú žiakov v piatich špecializovaných triedach tvoriacich jeden funkčný celok.

Pravda, kým vzdelávací proces naplno rozbehli, museli pripraviť pedagógov na to, aby sa naučili moderné učebné pomôcky a komplexy technických zariadení účelne a funkčne využívať vo vyučovaní. Personálny výber konzultovali so zahraničným garantom projektu. Francúzska strana platila svojich učiteľov a tlmočníkov a sčasti prispela aj na refundáciu miezd slovenských učiteľov, ktorí počas svojho vzdelávacieho procesu mali úľavy zo svojho základného pedagogického úväzku.

Uvažovali, že vyčlenia dvoch učiteľov školy, no čoskoro zistili, že ich potrebujú podstatne viac, aby obsiahli celú šírku nových foriem výučby a aby boli nahraditeľní v celkovom vyučovacom procese. Každému učiteľovi školy asistoval pri odbornej príprave od samého začiatku francúzsky lektor. Začínal pri ňom a konal pod jeho inštruktážnym dohľadom. Lektori si najprv otestovali pripravenosť potenciálnych frekventantov, po účelnej analýze ich širších daností určili, čo, v akom rozsahu a frekvencii sa potrebujú naučiť a overiť si to pri praktických úkonoch. Takto pokračovali pri konkrétnom testovaní vo výučbe a vyhradili si právo odobriť na záver aj certifikát vyhodnocujúci ich získanú kvalifikáciu. Teda, že frekventanti sú pripravení plne ich zastúpiť a robiť samostatne.

Postupne vyškolili ôsmich pedagógov na rozličné technické moduly. Udelili im certifikát francúzskeho ministerstva školstva na výkon tejto pedagogickej činnosti. Niektorí ho s úsmevným nadhľadom prirovnávajú k červeným diplomom udeľovaným v minulosti absolventom vysokých škôl za vynikajúce študijné výsledky. Certifikát je platný na Slovensku všeobecne (a má svoju vážnosť i v štátoch Európskej únie), ale účelne je využiteľný najmä v tejto, poprípade v niekoľkých ďalších školách. V ostatných podobné centrá odborného vzdelávania s veľkou pravdepodobnosťou nepôsobia takto funkčne alebo v nich jednoducho nijaké nie sú.

Funkčné i bez oficiálneho pomenovania

Na záver predchádzajúcej etapy vydávania UN sme písali o systéme zriaďovania centier odborného vzdelávania (COV) a o ich funkčnom pôsobení v sieti stredných odborných škôl v zriaďovateľskej pôsobnosti Prešovského samosprávneho kraja. Myslím si, že pomenovanie COV sa hodí aj na pôsobenie SPŠS na Fajnorovom nábreží. Vedenie školy však spomínané investície a odbornú prax vykonávanú v novozriadených učebniach nijako nevyčleňuje z celkového profilu školy. Stali sa funkčnou súčasťou základného školského programu a v škole sa usilujú, aby nové technológie a učebné pomôcky v nich využívali žiaci všetkých štyroch študijných odborov.

Eva Kubišová poznamenáva, že zariadenia v ich školskom centre využívajú vo veľkej miere pedagógovia so svojimi žiakmi v študijnom odbore mechatronika. Prakticky si tam môžu overovať svoje poznatky z logistiky, automatizácie, o hydraulických, pneumatických mechanizmoch. Výrazne pomáhajú žiakom odboru stavba strojov, pretože mnohé zručnosti si v ňom potrebujú overiť v simulácii a modelovaní technologických procesov. V menšej miere sa do špecializovaných učební dostávajú žiaci odboru technické a informačné služby, pretože sú orientovaní najmä na účtovníctvo, administratívu a podobné záležitosti. Ale aj pre nich sú príležitosti otvorené. Nemusia učebne navštevovať v priebehu celého roka, ale ak je učivo vhodné, radi idú na niekoľko hodín do vybavených laboratórnych priestorov.

Zástupkyňa riaditeľa školy poznamenala, že svojich učiteľov príjemne prekvapili žiaci technického lýcea, ktoré je v ich škole najnovším študijným odborom (výber z jeho charakteristiky publikovanej na webe školy uvádzame samostatne). V rámci výučby technických predmetov začali chodiť do centra už od druhého ročníka. Ukázali sa ako mimoriadne šikovní, dokonca z vlastnej iniciatívy vedia viac, ako bolo stanovené v školskom vzdelávacom programe, dodáva. Navyše sa aktívne zúčastňovali práce v krúžkoch, ktoré vedú viacerí pedagógovia a organizujú ich formou učenia hrou.

Dušan MIKOLAJ
Foto Ján SÚKUP

CHARAKTERISTIKA

Študijný odbor 3918 6 technické lýceum

Skladbou vyučovacích predmetov vytvára výborné predpoklady na vysokoškolské štúdium, najmä technického a ekonomického smeru, ako i predpoklady vykonávať niektoré povolania v oblasti techniky, služieb a informatiky. Cesta vzdelávania cez technické lýceum rozvíja zručnosti na štúdium a technickú prax. Cieľom zavedenia študijného odboru je vytvorenie východiskových predpokladov na štúdium na vysokých školách technickej alebo ekonomickej orientácie, na stredných priemyselných školách v študijných odboroch strojníctvo, elektrotechnika, staviteľstvo, chémia, ekonomika a informatika.

V študijnom odbore technické lýceum je široko koncipovaný vzdelávací program so širokým všeobecnovzdelávacím základom, ktorý vychádza z požiadaviek všeobecného vzdelania na gymnáziách. Profilujúcimi predmetmi všeobecného vzdelania sú matematika, fyzika a dva cudzie jazyky. Vedomosti, zručnosti a návyky získava absolvent štúdiom povinných, voliteľných a nepovinných predmetov.

V povinných predmetoch okrem všeobecnovzdelávacích je skupina základných odborných predmetov, ako základy techniky, informatika, technická grafika a základy ekonomiky.

Voliteľné predmety profilujú odbornú zložku vzdelávania. Zaraďujú sa podľa záujmu a schopností žiakov, požiadaviek regiónu a podmienok školy do 3. a 4. ročníka v rozsahu 8 až 10 hodín.

Nepovinné vyučovacie predmety majú celkovú dotáciu 8 hodín. Patria sem športové hry, estetická výchova a pod.

Vybavenosť SPŠ strojníckej zo stránky materiálnej aj personálnej plne zodpovedá požiadavkám menovaného študijného odboru. Realizácia nevyžaduje ďalšie zvýšené náklady na vzdelávanie. Otvorenie uvedeného študijného odboru sa uskutočnilo bez zmeny nárokov školy na otváranie nových tried alebo zmeny počtu žiakov.

Stredná priemyselná škola strojnícka, Fajnorovo nábrežie 5, 814 75 Bratislava 1

V priestoroch školiaceho centra sú štyri učebne vybavené najnovšou technikou, strojmi a zariadeniami:

- **učebňa metrológie a geometrie** – slúži na teoretickú analýzu a dekódovanie geometrických špecifikácií na výkresoch, na praktické cvičenia a súradnicové merania súčiastok, stanovenie nepresností merania,
- **učebňa automatizačnej techniky** – je určená na teoretickú výučbu a praktické cvičenia v oblasti riadenia výrobných zariadení a liniek, programovania riadiacich automatov, senzoriky a pneumatických systémov,
- **učebňa na riadenie výroby** – nachádza sa v nej linka na výrobu mydla a plniaca linka, ktoré slúžia na získanie praktických zručností ohľadom nastavovania výrobných liniek a odstraňovania porúch v procese výroby,
- **učebňa na výučbu izostatiky** – svojím vybavením umožňuje štúdium problematiky izostatiky a s ňou súvisiace funkčné kótovanie súčiastok, ako aj čítanie funkčných výsledkov.

Školiace stredisko zastrešuje moduly:

- Riadenie priemyselných systémov,
- Automatizované systémy,
- Geometria, metrológia, 3D merania,
- Izostatika,
- Toky súčiastok a výrobné toky,
- Riadenie výroby,
- Kvalita a logistika,
- Technické výkresy a funkčné kótovanie.

Stredná priemyselná škola, Komenského 1, 917 31 Trnava

V priestoroch školiaceho centra sú tri špecializované učebne:

- **učebňa automatizácie** – využíva sa na získavanie teoretických i praktických zručností z kombinačnej a sekvenčnej logiky so zameraním na pneumatické systémy, ako aj programovanie riadiacich automatov na automatizovanej linke;
- **učebňa elektrotechniky** – spĺňa kritériá na získanie teoretických a praktických zručností v oblasti správneho čítania elektrotechnických výkresov, na nácvik správnych zásad zapájania rozvádzačov, motorov, vyhľadávanie a odstraňovanie porúch, používanie elektrických meracích prístrojov a najmä na bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci; učebňa je vybavená zariadeniami na praktické tréningy a nácvik selektivity istiacich prvkov a na účinky ochrán pred zásahom elektrickým prúdom v elektrických sieťach;
- **učebňa mechanickej údržby** – ponúka praktické cvičenia z obslužnej mechaniky, hydrauliky a pneumatiky a realizácie údržbárskych prác na montážnych celkoch, simulácie na PC, ako aj praktické zapájanie elektrohydraulických obvodov na cvičných paneloch, štúdium a údržbu pneumatických obvodov obslužnej techniky.

Školiace stredisko zastrešuje moduly:

- Mechanická údržba a mechanika obslužnej a manipulačnej techniky,
- Základy elektrotechniky,
- Elektroúdržba,
- Elektrické rozvody a ochrany,
- Spúšťanie automatizovaných systémov,
- Pneumatické systémy,
- Hydraulické systémy,
- Počítačovo riadená údržba.

Stredná priemyselná škola dopravná, Študentská 23, 918 45 Trnava

Školiace stredisko je súčasťou objektov Strednej priemyselnej školy dopravnej v Trnave. Je umiestnené v novovybudovanej prístavbe. Pozostáva z učebne a dvoch dielní praktickej činnosti. Kapacita školiaceho strediska je plánovaná pre 32 osôb.

Program školenia je spracovaný na 5–10 pracovných dní, podľa požiadaviek zamestnávateľa.

Učebňa slúži najmä na teoretickú výučbu. Dielne sú využívané na praktické tréningy základných manuálnych zručností využívaných pri montáži v automobilovom priemysle, ako i na praktický nácvik činností na montážnej linke. Školiace stredisko ponúka školiace priestory na simuláciu montážnych operácií výroby vozidiel, simuláciu montáže a kontroly káblových zväzkov.

Školiace stredisko zastrešuje moduly:

- Pracovné prostredie vo výrobnom podniku a bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci,
- Manuálne činnosti mechanickej montáže,
- Kvalita,
- Montáž automobilových častí,
- Pracovné prostredie vo výrobe,
- Základy automobilových technológií,
- Manuálne činnosti zamerané na mechanickú montáž,
- Montáž elektročastí,
- Technická dokumentácia,
- Technická podpora operátorov vo výrobe,
- Vedenie pracovných skupín,
- Školenie a dozor operátorov.

Vzdelávacie aktivity pre žiakov aj

SPOLUPRÁCA

Stredná odborná škola (SOŠ) na Ul. Pod Bánošom v Banskej Bystrici pôsobí od 9. augusta 2011 ako Centrum odborného vzdelávania a prípravy vo včelárstve. Zameranie strednej odbornej školy na včelárstvo má nadregionálnu pôsobnosť v rámci celej Slovenskej republiky. Náš vzdelávací projekt smeruje nielen k absolventom základných škôl, ale najmä k absolventom stredných škôl a vstupuje aj do segmentu celoživotného vzdelávania (tiež s využitím oblasti e-Learningu). Od septembra 2011 sa na škole v rámci podporného programu Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR spustilo vzdelávanie pre začínajúcich včelárov v rámci celého Slovenska. Absolvovanie tohto kurzu bude podmienkou na čerpanie pomoci pri nákupe včelích úľov a plemenných matiek pre začínajúcich včelárov.

PROFIL

Stredná odborná škola, Pod Bánošom 80, 974 11 Banská Bystrica

Škola vznikla 4. septembra 2007 združením Súkromnej strednej odbornej školy a Stredného odborného učilišťa poľnohospodársko-potravinárskeho, ktoré malo takmer 50-ročnú tradíciu v príprave študentov v poľnohospodárskych a potravinárskych odboroch. Novovzniknutá Združená stredná škola sa v septembri 2008 premenovala na Strednú odbornú školu.

Hlavným poslaním školy je vychovávať kvalitných odborníkov v oblasti rozvoja vidieka a potravinárskej výroby. V spolupráci s občianskym združením Vidiecky parlament na Slovensku škola poskytuje nielen štúdium v učebných a študijných odboroch, ale aj vyššie pomaturitné štúdium. Absolventi sa tak môžu stať podnikateľmi, ktorí budú vedieť spravovať krajinu v rámci agroturistiky a poskytovať služby podporujúce rozvoj vidieka. V potravinárstve škola výučbou a odbornou prípravou sleduje popri využívaní nových technológií uchovávanie tradičných chutí našich výrobkov a nabáda na odolávanie nákupu polotovarov a zmesí. „Takto prispejeme k zachovaniu kultúrnych zvyklostí krajiny a jej špecifík, čo je jedným z hlavných faktorov rozvoja turistiky vo všeobecnosti," charakterizuje svoju filozofiu samotná škola.

Študijné odbory:
- 4553 4 podnikateľ pre rozvoj vidieka,
- 6324 6 manažment regionálneho cestovného ruchu,
- 6405 4 pracovník marketingu,
- 42_ _6 podnikanie v chovoch spoločenských, cudzokrajných a malých zvierat.

Učebné odbory:
- 2978 2 cukrár pekár,
- 2954 2 mäsiar,
- 4571 2 záhradník,
- 4582 2 včelár, včelárka.

Nadstavbové štúdium:
- 2982 4 potravinárska výroba,
- 4512 4 poľnohospodárstvo,
- 2982 4 01 potravinárska výroba – mäsová a údenárska výroba.

Pomaturitné štúdium:
- 4221 7 vidiecka turistika (3-ročné).

Charakteristika nového študijného odboru 42_ _6 podnikanie v chovoch spoločenských, cudzokrajných a malých zvierat

Nový študijný odbor otvorili 1. septembra tohto školského roku. Je určený absolventom základných škôl. Jeho úspešným ukončením – vykonaním maturitnej skúšky – získa absolvent úplné stredné odborné vzdelanie.

Obsahovou náplňou študijného odboru je príprava kvalifikovaných pracovníkov v oblasti podnikania, predaja, chovu spoločenských, cudzokrajných a malých zvierat. Odborná problematika chovu je zameraná na chov spoločenských, cudzokrajných a malých zvierat, ktoré sú komerčne dostupné na slovenskom trhu. Zahŕňa poznatky z biológie, anatómie týchto zvierat, ďalej technológie ich chovu, etológiu, výber zvierat do vybraných podmienok. Študenti sa naučia správnemu spôsobu spolužitia zvierat s človekom s dôrazom na blaho zvierat, hygienu a zdraviu neškodné podmienky pre človeka. Štúdium sa týka, samozrejme, aj ekonomiky, riadenia obchodnej prevádzky, marketingu, práce s informačno-komunikačnými technológiami, nevyhnutnou súčasťou je aj spôsob a formy poradenskej činnosti pre spotrebiteľov.

Absolventi sa po ukončení študijného odboru môžu uplatniť ako podnikatelia v predaji a chove zvierat, v chovných staniciach, môžu zakladať útulky pre zvieratá a a organizovať prácu v nich, predávať a distribuovať krmivá, pomôcky, obydlia, hračky. Súčasne majú možnosť pokračovať v štúdiu na vysokej škole.

Viac na www.sosbanbb.sk. **(dm)**

Kvalifikovaný lektorský zbor

Vzdelávanie je zabezpečované výhradne lektormi, ktorých vymenúva Ústav včelárstva v Liptovskom Hrádku. Jedným z lektorov je aj riaditeľ bystrickej školy Ing. Pavel Fiľo, ktorý vyučuje včelárstvo a odborný výcvik, ďalšími sú riaditeľ Ústavu včelárstva Ing. Ján Kopernický, CSc., a jeho zástupkyňa RNDr. Tatiana Čermáková, ktorí vyučujú chov matiek a včelie produkty, pracovník hrádockého ústavu MVDr. Martin Staroň prednáša včelie choroby. Biológiu včely medonosnej a včeliu pastvu učia pedagógovia Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre Ing. Róbert Chlebo, PhD., a Ing. Marián Kopernický, CSc. Na odbornom výcviku sa striedajú Ing. arch. Stanislav Mika a Ing. Ján Ryšavý – obaja majú výučné listy z odboru včelár. Z hľadiska poznávania produkcie medovice a jej producentov sa začína spolupráca s Ing. Michalom Počuchom z Masarykovej univerzity v Brne, nástupcom Ing. Oldřicha Haragsima. Škola s ním spolupracuje aj v oblasti e-learningového vzdelávania.

Na škole teda externe pôsobia dvaja vysokoškolskí pedagógovia zo Slovenskej poľnohospodárskej univerzity. Na druhej strane treba povedať, že SOŠ má v súčasnosti modernejšie technológie na chov včiel, a tak ich využíva aj univerzita. Spolupráca je tak prospešná pre obidve strany.

Užitočné investície

SOŠ vybudovala vo svojom areáli dve včelnice – včelín a stanovisko oddielkov, spolu je to približne 40 včelstiev. Na jeseň minulého roku sa začala výstavba vzorovej včelnice pre lesnú znášku nad obcami Ľubietovou a Strelníkmi. Je v nadmorskej výške 700 metrov. Preferujeme moderný nízkonadstavkový úľový systém, ale v rámci slovenského typu B sa snažíme vyvinúť technológiu ošetrovania systémom Dadant. Tomu prispôsobujeme aj vybavenie na odvčelovanie (vyfukovače) a vybavenie medárne (odviečkovač, zvratný automatický medomet). Na výrobu úľov sú k dispozícii dve stolárske dielne, kde je možné vyrábať cinkové spoje s použitím hornej frézy.

Okrem zariadení na získanie medu sa v škole nachádzajú zariadenia ojedinelé nielen na Slovensku, ale aj v Českej republike. Je medzi nimi Apilift na prácu s nadstavkami (zariadenie od dánskej firmy na získanie melicitózneho medu, zariadenie na oddelenie medu od vosku). Na prácu s medom vlastníme dekantačnú nádobu a zariadenie na znižovanie obsahu vody v mede s kapacitou 600 kg. Tiež disponujeme automatickou plničkou medu od 30 g do 5 kg od spoločnosti Nassenheider. Medáreň je uspôsobená tak, že oddeľuje vytáčanie medu od jeho spracovania po plnenie.

Škola je pravidelne monitorovaná londýnskou spoločnosťou IES, ktorá jej pri-

Minister školstva Dušan Čaplovič a riaditeľ školy Pavel Fiľo pri slávnostnom otváraní náučného chodníka.

VČELÁRI

Študijný odbor 4582 2 včelár, včelárka

Absolvent trojročného učebného odboru ovláda (pozná):
- anatómiu a fyziológiu včely medonosnej vo vzťahu k zákonitostiam včelstva ako biologickej jednotky,
- rozvoj a obsluhu včelstiev v priebehu celého včelárskeho roku,
- zásady chovu včelích matiek,
- choroby a škodcov včiel,
- včelárske zariadenia a stavby,
- metódy získavania, spracovania, skladovania, balenia a expedície včelích produktov,
- zásady presunu včelstiev pre opeľovaciu činnosť v nadväznosti na biológiu rastlín.

Absolvent vie:
- obsluhovať včelstvo v priebehu celého včelárskeho roku,
- viesť včelársku evidenciu súvisiacu s chovom, úžitkovosťou, rozmnožovaním a plemenárskou prácou,
- odborne identifikovať choroby a škodcov včiel a prakticky ich liečiť,
- odchovať včelie matiek cestou prirodzeného párenia,
- odborne zaistiť presun včelstiev s cieľom opeľovacích činností,
- udržiavať a opraviť včelárske zariadenia a stavby.

Absolvent po ukončení štúdia získa výučný list a je spôsobilý zaradiť sa do práce v chove včiel alebo pracovať samostatne ako živnostník (súkromne hospodáriaci roľník).

verejnosť

deľuje rating. Posledný, z roku 2011, je na úrovni B – spoľahlivá inštitúcia trvale dosahujúca dobré výsledky.

Medzinárodná spolupráca

SOŠ organizuje celoštátne kolo súťaže včelárskych krúžkov, na ktorom sa zúčastňujú aj funkcionári Českého zväzu včelárov, školy s podobným zameraním z Českej republiky i Poľska. Každoročne sa v Banskej Bystrici usporadúva celonárodná výstava včelárstva spojená s medzinárodnou odbornou konferenciou. V spolupráci s múzeom má výstava aj svoju historickú časť. Roku 2011 sa konala prvýkrát v priestoroch SOŠ a okrem tradičného programu sa na nej po prvýkrát prezentovalo dýchanie úľového vzduchu na liečenie astmatických chorôb.

Naša škola intenzívne spolupracuje so Slovenským zväzom včelárov. Plní požiadavky zväzu pri koncipovaní odboru včelár, včelárka aj pri vzdelávaní učiteľov včelárstva. Škola sa stala pre zväz základňou v oblasti vzdelávania. V škole tiež sídli regionálna zložka Slovenského zväzu včelárov pri Banskobystrickom samosprávnom kraji. Okrem Slovenského zväzu včelárov je významným partnerom školy Pracovná spoločnosť nadstavkových včelárov Slovenska. Ďalším strategickým partnerom je Ústav včelárstva v Liptovskom Hrádku, ktorý garantuje kvalitu vzdelávania a s ktorým škola spolupracuje aj na aplikovanom výskume v školskej včelnici. Dobre sa vyvíja spolupráca s českým Cechom profesionálnych včelárov aj s Výskumným ústavom včelárskym v Dole, ktorý umožnil škole využívať svoje znalosti pri budovaní e-learningového portálu.

Otvorili sme tiež predajňu včelárskych potrieb v priestoroch školy, ako aj internetový obchod. Zámerom Slovenského zväzu včelárov je vytvoriť v škole servisné centrum pre včelárov a tiež vyrábať a distribuovať liečivá pre včely, ktoré sa doteraz na Slovensku nevyrábajú.

PhDr. Anna IVANOVÁ
Foto archív školy

Návrh na klasifikáciu žiakov percentami

NA DISKUSIU

Ústrednými postavami výchovno-vzdelávacieho procesu sú žiak a učiteľ. V nedávnej minulosti – koncom 20. storočia – bol žiak považovaný za **objekt**, ktorý bolo treba naplniť vedomosťami a zručnosťami. V novšej dobe je žiak považovaný za **subjekt**, ktorý treba naplniť vedomosťami a zručnosťami. Takmer žiadna zmena. Prvopočiatok nový, ale záver starý. V súčasnosti (od roku 2004) je žiak asi 30-tisíc slovenských korún (od roku 2009 asi tisíc eur). Hrubšia degradácia žiaka azda už nemôže byť! Pravda je taká, že žiak je **Človek**. A ako ku človeku treba k nemu pristupovať. Ako s človekom je potrebné s ním zaobchádzať. A ako človeka ho treba aj vychovať. Človeka milujúceho svoju matku. Človeka milujúceho iného človeka, prírodu. Človeka spravodlivého a objektívneho.

Najväčšiu spravodlivosť, či nespravodlivosť, žiak vníma pri klasifikácii jeho učebnej činnosti. Je to logické. Ak učiteľ má tridsať žiakov triedy rozdeliť do piatich „zásuviek“, musí sa medzi nimi nájsť žiak, ktorý sa cíti ukrivdený. Veď on je lepší ako Adam, a majú rovnakú známku. Žiaci s percentuálnou úspešnosťou 50 % a 70 % sú klasifikovaní známkou dobrý. Teda objektívne. Ale nie spravodlivo. Je medzi nimi štatisticky významný rozdiel. A to žiaci vnímajú. Ak by však boli klasifikovaní nie známkou, ale percentami, ktoré dosiahli, obaja by boli spokojní. A to je myšlienka, ktorá ma priviedla k návrhu zmeniť klasifikáciu. Nie známkami, ale percentami.

Vytvorili sme hypotézu: **Klasifikácia percentami je objektívnejšia a spravodlivejšia ako klasifikácia známkami**. Táto hypotéza bola overovaná na vzorke 27 žiakov (20 chlapcov a 7 dievčat) na Strednej odbornej škole drevárskej vo Vranove nad Topľou **v predmete matematika**. Čas: september 2009 – jún 2010. Prvý polrok boli žiaci klasifikovaní známkami. Druhý polrok percentami. Všetky odpovede. Ústne aj písomné. V júni sa žiaci k obom spôsobom klasifikácie mohli vyjadriť formou anonymného dotazníka. Dotazník vyplnilo 15 chlapcov (ostatní neboli prítomní v škole) a 7 dievčat. Je to malá vzorka na ďalekosiahle závery. Preto náš výskum je treba chápať ako predvýskum, ktorý naznačuje, že má zmysel zaoberať sa touto hypotézou na veľkej vzorke. Žiaci v dotazníku vyjadrovali svoje postrehy a názory v percentách. Výsledky tohto predvýskumu predkladáme učiteľskej verejnosti. Uvádzame ich v tabuľke 1.

Vysvetlenie k nasledujúcej tabuľke: prvý stĺpec uvádza sledovaný jav, druhý stĺpec je priemer odpovedí všetkých žiakov (horný údaj je za 1. polrok – klasifikovalo sa známkami, dolný údaj za 2. polrok – klasifikovalo sa percentami), tretí stĺpec je štatistická hladina významnosti v prospech väčšieho priemeru (číslo 0,005 znamená: žiaci **vnímajú klasifikáciu** percentami ako **spravodlivejšiu a objektívnejšiu** oproti klasifikácii známkami od výborný po nedostatočný, a to s pravdepodobnosťou 99,5 %).

Tabuľka 1: Výsledky predvýskumu

Sledovaný jav	χ	α
Spravodlivosť klasifikácie ústnych odpovedí všetkých žiakov	1. polrok: 47,41 2. polrok: 73,09	0,005
Spravodlivosť klasifikácie ústnych odpovedí u samotného žiaka	61,36 69,23	0,10
Spravodlivosť výslednej klasifikácie u všetkých žiakov	55,50 65,68	0,50
Spravodlivosť výslednej klasifikácie u samotného žiaka	71,59 79,77	0,25
Snaha zlepšovať svoje učebné výsledky	57,36 60,09	0,50
Zodpovednosť za svoje učebné výsledky	63,55 75,77	0,10
Strach z vyučovacej hodiny	62,23 56,32	0,50
Spravodlivosť písomných odpovedí u všetkých žiakov	81,14 84,32	0,50
Spravodlivosť písomných odpovedí u samotného žiaka	79,59 86,82	0,10

Z výskumu hodnotenia ústnych a písomných odpovedí vyplýva:

- žiak dosahuje lepšie výsledky, ak pozná kritériá, podľa ktorých je hodnotený,
- žiak považuje vo všetkých položkách (aj keď v niektorom prípade štatisticky nie významne) klasifikáciu percentami za spravodlivejšiu a objektívnejšiu ako klasifikáciu známkami,
- pri klasifikácii percentami sa strach z matematiky o niečo zmenšuje, zodpovednosť za výsledky sa zvyšuje,
- žiak klasifikovaný známkou je s ňou uzrozumený, pri percentách však narastajú jeho ambície,
- vedomosti a zručnosti vyjadrené v percentách lepšie vystihujú skutočnosť ako vyjadrené známkou,
- spokojnosť po klasifikácii percentami vysoko narástla u chlapcov i u dievčat, čo si ceníme najviac.

Graf 1: Spokojnosť po klasifikácii v 1. polroku (chlapci) – známky

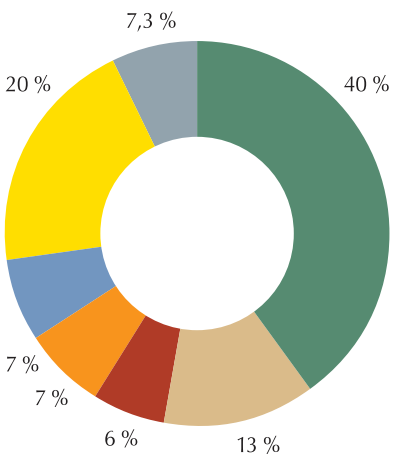

Legenda: spokojný, znechutený, skľúčený, mal som väčšiu chuť do učenia, bolo mi to jedno, spoliehal som sa na to, že aj tak prospejem, iné (sklamaný sám zo seba).

Graf 2: Spokojnosť po klasifikácii v 2. polroku (chlapci) – percentá

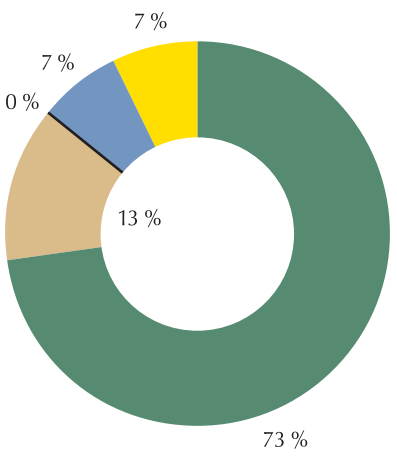

Legenda: spokojný, znechutený, skľúčený, mal som väčšiu chuť do učenia, bolo mi to jedno, spoliehal som sa na to, že aj tak prospejem.

Graf 3: Spokojnosť po klasifikácii v 1. polroku (dievčatá) – známky

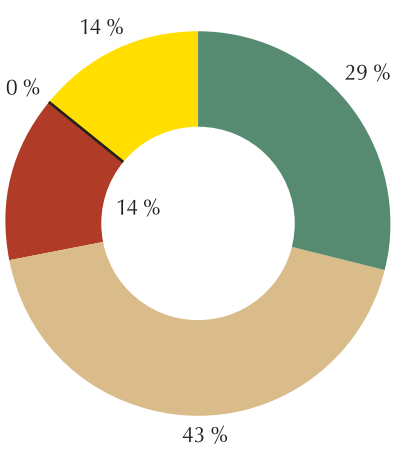

Legenda: spokojná, znechutená, skľúčená, mala som väčšiu chuť do učenia, bolo mi to jedno, spoliehala som sa na to, že aj tak prospejem.

Graf 4: Spokojnosť po klasifikácii v 2. polroku (dievčatá) – percentá

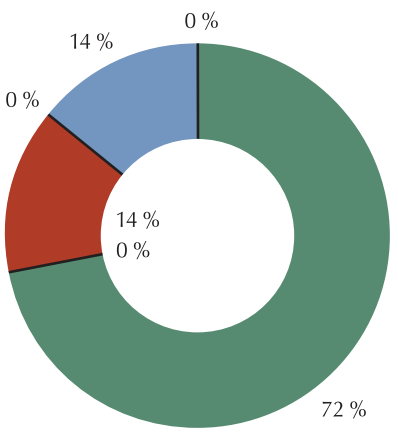

Legenda: spokojná, znechutená, skľúčená, mala som väčšiu chuť do učenia, bolo mi to jedno, spoliehala som sa na to, že aj tak prospejem.

Graf 5: Vzťah k vzdelávaniu po zrušení klasifikácie (chlapci)

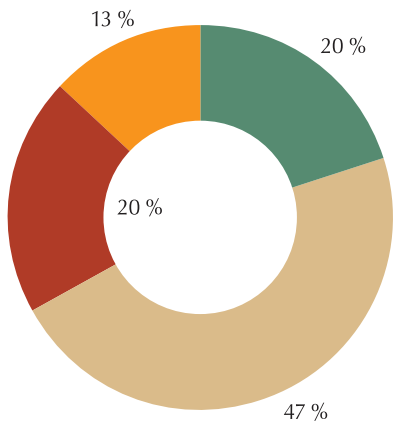

Legenda: nezmenil sa, zmenil sa k lepšiemu, zmenil sa k horšiemu, neviem sa vyjadriť.

Graf 6: Vzťah k vzdelávaniu po zrušení klasifikácie (dievčatá)

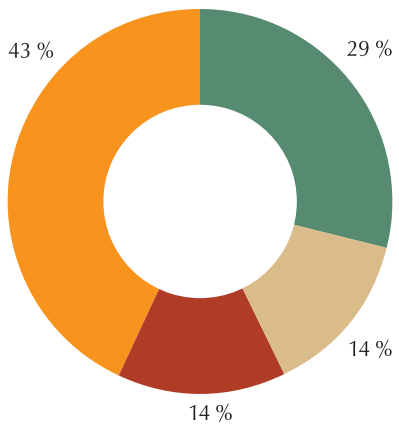

Legenda: nezmenil sa, zmenil sa k lepšiemu, zmenil sa k horšiemu, neviem sa vyjadriť.

Zrušenie klasifikácie nie je jednorazová záležitosť. V dlhodobom časovom horizonte však táto myšlienka nie je márna. Treba len dodržať postup:

- zrušiť známky, zaviesť percentá, zaviesť prospel, neprospel,
- zrušiť percentá, zaviesť absolvoval, neabsolvoval, zaviesť postúpil, nepostúpil do vyššieho ročníka,
- zrušiť absolvoval, neabsolvoval, ponechať iba postúpil do vyššieho ročníka,
- zaviesť úspešne ukončil štúdium.

Nakoniec sám život naučí žiakov, načo je škola. Svoj postoj k nej prehodnotia a svoje deti budú vychovávať v duchu: Školu potrebuješ!

Mgr. Jozef HERMANOVSKÝ,
SOŠ drevárska Vranov nad Topľou

Coubertin: pedagóg-olympionik

TELOVÝCHOVA A ŠPORT

Pierre de Coubertin sa narodil v Paríži 1. januára 1863 ako tretí syn v rodine strednej šľachty. Jeho matka bola pobožná a vzdelaná žena. Pierre bol jej miláčikom a zasvätila ho do umenia, cestovania a športu. Pierrov otec barón Charles-Louis de Frédy de Coubertin bol statočný, bezúhonný a pobožný človek so širokým kultúrnym rozhľadom. Jeho najväčšou vášňou bolo maľovanie, kritici ho radia k skupine francúzskeho náboženského výtvarného umenia 19. storočia. Predkovia Pierra de Coubertin z otcovej strany majú korene v Taliansku a do Francúzska prišli zhruba v 15. storočí. Pôvod matkinej rodiny siaha do Hornej Normandie na severozápade Francúzska.

Rodina, vzhľadom na jej pozoruhodnú históriu, mala nepochybne výrazný vplyv na formovanie charakteru a poznatkov Pierra de Coubertin, ktorého aristokratický duch túžil po dobrodružstve a objavovaní a mal súčasne sklony k umeniu a hudbe. Rojalisticky zameraná rodina chcela, aby sa Pierre stal vojakom, diplomatom alebo právnikom. Jeho však priťahovali myšlienky republikanizmu, v ktorom videl nádej obnovy Francúzska.

Študoval na jezuitskom kolégiu na Madridskej ulici v Paríži. Snaživý, naoko poslušný, inteligentný, dobre študujúci, ale s vlastným názorom na každú hodinu. Mal rád učiteľov, ich kultivovanosť, oddanosť, pedagogický prístup a spoľahlivosť. Zo všetkých naňho najvýraznejšie zapôsobil učiteľ spoločenských vied a rétoriky otec Caron. On mu dal zmysel pre lásku ku krajine, kde filozofi boli básnikmi, spisovatelia a umelci žili na účet štátu, významní ľudia inklinovali k exilovej diktatúre, bohovia boli humánni a patetickí, vlády nestabilné, ľud zdatný, vojaci neprezieraví a hrdinskí. Lásku ku krajine, ktorá

na to, aby dobyla svet, musela najskôr zaniknúť. Grécko. Inšpirovali ho Atény a neskôr, logicky, aj Sparta. Grécko, v ktorom sa rinčanie zbraní medzi bojachtivými provinciami zmenilo na slávny chorál v Olympii.

Najväčšou radosťou Coubertina bola jazda na koni v rozkvitnutom lese, ale mal rád aj veslovanie na rieke či jazere, kde za pohyb lode platil úsilím svojich svalov. Fyzická námaha ho očisťovala a dala mu súčasne uspokojenie prejaviť sa a určitú pokoru, pretože sa pohyboval na hranici svojich možností. V Paríži navštevoval pravidelne telocvičňu, kde sa boxovalo. Box, tento mužský tanec, v ktorom sa človek snaží vyhnúť úderom a používa skôr finty ako násilie... Potom, čo si vybil energiu na boxe, prichádzal domov a hral na klavíri. Hral inštinktívne, viac s citom ako technicky, čo mu prišlo na um, bez toho, aby sa niekedy pozrel do partitúry.

Časom sa zoznámil s anglickým športom a s jeho výchovnou stránkou a vždy sa snažil, aby sa telesné cvičenia využívali ako systematický prostriedok výchovy mládeže. Prial si, aby tento prostriedok bolo možné využiť u všetkých národov v rámci individuálneho formovania každého jednotlivca. Zakladal si na fyzicky vyspelom, morálne zdravom, podľa možností vzdelanom indivíduu, ktoré si je vedomé vlastnej intelektuálnej hodnoty, ale aj miery svojich vedomostí. Pre toto indivíduum je dôležitý harmonický život v rámci rodiny, obce aj národa.

Športová činnosť, ako hlásal, sa vyvíja v prirodzených alebo umelých podmienkach a ich charakter treba dôkladne študovať. Každý šport vyžaduje špecifické fyzické, intelektuálne a morálne kvality. Na zaistenie plynulosti športovej činnosti a rozvíjanie harmónie tela a duše, inteligencie, vôle a charakteru treba uvedené kvality rozlišovať. Coubertinov grécky ideál sa spája s pokojom, teda so sebaovládaním vo víre života. Takisto sa spája s filozofiou, ktorej užitočnosť je každodenná, a s fyzickým zdravím a krásou, ktorá spočíva v harmónii človeka a jeho okolia.

Coubertinova busta v piešťanskom gymnáziu, ktoré od roku 2002 nesie meno tejto slávnej osobnosti olympijského športu a pedagogiky.

Na propagáciu svojich ideí založil Pierre de Coubertin roku 1887 medziškolskú ligu a svojou výchovnou metódou pre ňu postupne získaval ďalšie a ďalšie školy. Školské športové hnutie sa rýchlo rozrastalo a v rámci kongresu pre telesné cvičenia roku 1889 sa uskutočnili aj športové súťaže s účasťou viac ako 700 francúzskych škôl.

Pokiaľ ide o obnovenie olympijských hier, s počiatočnou myšlienkou prišiel Paschal Grousset roku 1888 v diele *Telesná renesancia*. Coubertin, ktorý pracoval na reforme pedagogiky, si uvedomil, že obnovenie olympijských hier na pedagogickom základe bude prínosom pre výchovu na celom svete, zatiaľ čo jeho reforma pedagogiky by mala význam len v rámci Francúzska. K obnoveniu olympijských hier ho tiež viedla stále silnejúca úloha športu vo svete a jeho postupná internacionalizácia, ďalej kultúrna internacionalizácia a už spomínaný pedagogický základ, o ktorom sa významný teológ 20. storočia Eilert Herms vyjadril: „Pre Pierra de Coubertin musel byť koncept olympizmu pedagogický alebo žiadny."

Prvé novodobé olympijské hry sa konali roku 1896. Spočiatku bol Coubertin generálnym tajomníkom Medzinárodného olympijského výboru, roku 1900 prevzal po Grékovi Demetriovi Vikelasovi funkciu predsedu, ktorú vykonával až do roku 1925, keď ho vystriedal belgický gróf Henri de Baillet-Latour. Od roku 1925 sa Coubertin venoval reforme pedagogiky a veľa publikoval.

Olympijská myšlienka spoločne s Coubertinovým dielom sa postupne šírila svetom ako hnutie, ktoré nepoznalo národnostné, náboženské, politické či spoločenské rozdiely.

Pierre de Coubertin zomrel 2. septembra 1937 v Ženeve, pochovaný je v Lausanne. Jeho srdce bolo uložené do stély v Olympii, kde je v súčasnosti areál Medzinárodnej olympijskej akadémie.

(Materiál zhotovilo Gymnázium Pierra de Coubertin v nemeckom Erfurte pre partnerské gymnázium v Piešťanoch.)

Foto Dušan MIKOLAJ

Svetový Rok Antona Bernoláka

SLOVENSKÝ JAZYK

V tomto roku si pripomíname 250. výročie narodenia Antona Bernoláka (nar. 4. októbra 1762 v oravskej Slanici). Roku 2013 (15. januára) uplynie 200 rokov od jeho úmrtia (Nové Zámky). UNESCO zaradilo výročie významnej osobnosti slovenských dejín do svojho kalendára.

Anton Bernolák je predstaviteľom prvej etapy slovenského národnoemancipačného procesu (1780 – 1820). Cieľavedome a uvážene siahol po živom jazyku svojho národa. Generácia bernolákovcov začala tento jazyk v uzákonenej podobe (1787) používať ako spisovný, stal sa nezastupiteľným prostriedkom na kultúrne, sociálne a hospodárske povznesenie Slovákov.

Kodifikáciu slovenčiny dovŕšil Bernolák veľkým šesťdielnym slovníkom *Slowár Slowenskí Češko-Latinsko-Ňemecko-Uherskí* (1825 – 1827), ktorý je obdivuhodným jazykovým dielom a slovenčinu zrovnoprávňuje s inými jazykmi a zároveň umožňuje jej spojenie s jednotlivými národmi v celosvetovom (latinčina) a stredoeurópskom priestore (Česi, Nemci, Maďari).

Anton Bernolák mal priamy vzťah k Bratislave, Trnave, Bernolákovu a Novým Zámkom. V Bratislave študoval rétoriku a poetiku na gymnáziu (1778 – 1780) ako chovanec kňazského seminára Emericanum. V rokoch 1784 – 1787 absolvoval teologické štúdiá v generálnom seminári umiestnenom na Bratislavskom hrade. V tomto meste vydal kodifikačné jazyko-

Anton Bernolák na obraze maliara Janka Alexyho.

vedné diela *Dissertatio philologico-critica de litteris Slavorum* (1787), *Orthographia* (1787) a *Grammatica Slavica* (1790). V ňom sa aj z jeho iniciatívy vytvorila Spoločnosť na pestovanie slovenského jazyka, ktorá bola základom Slovenského učeného tovarišstva. Ako duchovný pôsobil v Bernolákove (vtedy Čeklíse), Trnave a Nových Zámkoch, kde vytvoril aj veľkú časť svojho diela.

Anton Bernolák ako kňaz poskytoval aj základy osvety, vzdelania a kultúry. Nepoznal rozpor medzi kresťanskou vierou a národným povedomím. Duchovné a hmotné dobro národa bolo preňho a celú jeho družinu najhlavnejším cieľom. Aj keď bernolákovci neboli tvorcami politického programu, účinok ich diela – vymedzenie národnej identity na princípe samostatného jazyka – bol v konečnom dôsledku politický. Antonovi Bernolákovi nechýbalo slovanské a slovenské povedomie, budoval ho na vedeckom poznaní. Pri svojich výskumoch poznal a citoval práce o pôvode hlaholského a cyrilského písma. Preštudoval a vo svojich publikáciách použil aj diela o rozšírení, význame, reči a kultúre Slovanov, čo si nemožno vysvetliť ináč ako zámer posilniť ich národné povedomie, zvlášť Slovákov, a čo malo slúžiť aj ako podklad na obrannú polemiku s nepriateľmi Slovanov v Uhorsku.

Bernolák čerpal z prác vedcov, ktorí sa zaoberali filológiou, ba viacerí ho považujú za duchovného nasledovníka slavistu Václava Fortunáta Durycha (predchodcu J. Dobrovského) a Pavla Doležala. Opieral sa aj o Petra Revu, Juraja Papánka, Martina Sentivániho, Jakuba Jakobea, Daniela Sinapia, Mateja Bela a Juraja Sklenára. Bernolák zámerne necitoval maďarských autorov. Ku kodifikácii spisovnej slovenskej reči neprikročil náhodne a účelovo, ale po dobrej príprave a najmä s jasným ideovým zámerom. Jeho gramatika je synchrónna, deskriptívna a normatívna. Celé jeho jazykovedné dielo je kompletným spracovaním spisovnej normy slovenčiny.

Hoci Bernolákom kodifikovaná spisovná slovenčina mala vtedy užšiu sociálnu bázu ako neskôr po jej štúrovskej a hodžovsko-hattalovskej úprave, mala solídny územný rozsah a zahŕňala územie, kde žili a pôsobili Slováci, vrátane území s východoslovenským a goralským nárečím. Dosah tohto faktu je v odbornej literatúre málo zohľadnený, lebo diela vydávané v Bernolákom formovanej slovenčine, najmä homiletické príručky, sa podceňujú. Ale práve tieto práce desiatok slovenských katolíckych kňazov boli prostriedkom sústavného a intenzívneho prebúdzania slovenského národného povedomia nielen slovenského východu, ale aj hornej Oravy a Zamaguria.

Anton Bernolák je pre nás vzorom vedca, ktorý od svojich študentských rokov húževnato pracoval na poli literatúry, teológie a jazykovedy. Jeho vedecká práca má dejinný význam, lebo v historickej perspektíve definitívne prelomila pochybnosti o jazykovej samobytnosti Slovákov. Kodifikovaný samostatný jazyk z roku 1787 bol predpokladom na uvedomenie si národnej identity a individuality.

Syn hornej Oravy Anton Bernolák, pôvodom zeman, je nám aj vzorom Slováka, ktorý, hoci pochádzal z rázovitého slovenského prostredia, takmer celý svoj život prežil na jazykovo zmiešanom slovenskom juhu. Od čias štúdií v Ostrihome cez pôsobenie v Čeklísi (Bernolákove) až po Nové Zámky. Aj Bratislava a Trnava, s ktorými ho spojil osud, boli v čase jeho pôsobenia jazykovo zmiešané mestá. Slovenčina v multietnickom prostredí má v jeho živote a diele svoj hlbší význam. Jeho odkaz je pre nás výzvou upevniť svoje povedomie, posilniť odvahu a najmä zintenzívniť svoju prácu za slovenskú vec. Zároveň je jeho slovensko-česko-latinsko-nemecko-maďarský slovník odrazom potrieb mnohonárodnostného prostredia strednej Európy a nutnosti vzájomného porozumenia a tolerancie.

Peter MULÍK

Foto archív SNLM

KALENDÁRIUM

Osobnosti pedagogiky

Johann Andreas von Segner

(Ján Andrej Segner; ✻ 9. október 1704 Bratislava – † 5. október 1777 Halle) – fyzik, lekár, astronóm, botanik, matematik a vynálezca. Študoval na gymnáziu v Bratislave, kde sa už čoskoro preukázalo jeho neobyčajné nadanie na matematiku a fyziku. V Jene vyštudoval medicínu, filozofiu a matematiku. Po škole pracoval ako lekár v Bratislave, ale táto práca ho nenapĺňala a odchádza naspäť do Nemecka. Tu ako jeden z prvých prírodovedcov viedol experimentálne prednášky z chémie, je zodpovedný aj za stavbu univerzitnej hvezdárne v Göttingene. Zaoberal sa i astronómiou, princípmi existencie svetla, regulovaním krvného tlaku. Patril k najväčším učencom svojej doby.

Ľudmila Pajdušáková

(✻ 29. jún 1916 Radošovce – † 6. október 1979 Vyšné Hágy) – astronómka a fyzička. Po škole vyučovala na ľudových a meštianskych školách vo viacerých obciach, od polovice r. 1944 začala pracovať v Štátnom observatóriu na Skalnatom Plese. Systematicky sa venovala pozorovaniu meteorov, predovšetkým rojových. Najvýraznejšie pozorovateľské úspechy dosiahla pri objavoch komét. Od r. 1958 nastúpila do funkcie riaditeľky Astronomického ústavu SAV. Publikovala desiatky vedeckých a odborných prác. V 60. rokoch bola členkou Svetovej rady mieru.

Ján Dubovszky

(✻ 29. november 1654 Veľké Hoste – † 8. október 1710 Košice) – pedagóg a matematik. Striedavo pôsobil na trnavskej a košickej univerzite, na oboch miestach bol aj dekanom filozofickej fakulty. Okrem iných predmetov prednášal matematiku a v rámci filozofie aj fyziku. Spolu s Františkom Székelym vydal r. 1694 prvé trigonometrické tabuľky na Slovensku, ba v Uhorsku.

Ľudovít Bakoš

(✻ 9. október 1919 Pukanec – † 15. február 1974 Bratislava) – pedagóg, verejný činiteľ. Po vojne učil na gymnáziu v Banskej Štiavnici, neskôr pôsobil ako pracovník Povereníctva školstva a národnej osvety, vysokoškolský asistent, nakoniec ako vysokoškolský profesor a zároveň riaditeľ Ústavu pre učiteľské vzdelávanie UK. Spočiatku sa zaoberal dejinami filozofie, neskôr sa venoval teoreticky i prakticky problematike ďalšieho vzdelávania učiteľov, teórii výchovy a morálke rodinnej výchovy.

Konštantín Palkovič

(✻ 12. október 1919 Brodské na Záhorí – † 1. október 2008 Bratislava) – jazykovedec a publicista. V rokoch 1961–1985 pôsobil ako vysokoškolský pedagóg. Jeho vedeckým záujmom bola dialektológia, historická jazykoveda a zároveň aj súčasný spisovný jazyk a jeho jazyková kultúra.

Ladislav Schramm

(✻ 25. jún 1920 Užhorod – † 13. október 1980 Bratislava) – matematik. Vyučoval matematiku na stredných školách v Bratislave, neskôr pôsobil ako ústredný inšpektor pre stredné a odborné školy, nakoniec na univerzitách. Svoje odborné a metodicko-didaktické znalosti uplatnil aj v značnom počte vedeckých prác a pri tvorbe učebníc (z oblasti výpočtovej techniky a informatiky, aplikované na ekonomiku).

Ján Bobok

(✻ 16. október 1936 Trnava – † 27. november 1984 Bratislava) – pedagóg a matematik. Svoje odborné poznatky a didaktické skúsenosti z praxe učiteľa uplatnil ako vedecko-výskumný pracovník a metodik vyučovania matematiky vo Výskumnom ústave pedagogickom v Bratislave. Veľmi aktívne sa podieľal na vypracovaní novej koncepcie vyučovania matematiky na základnej škole, na tvorbe metodických materiálov pre učiteľov, na ich preškoľovaní, usmerňoval tvorbu učebníc matematiky. **(tm)**

Vývojové tendencie ukazovateľov materských, základných a stredných škôl

(trendová analýza)

Táto trendová analýza sa zaoberá vývojovými tendenciami súboru základných a odvodených ukazovateľov regionálneho školstva od roku 2000. Robí tak v súvislostiach demografického vývoja, jeho retrospektívy, ako aj prognózy. Kategorizuje fázy vývoja, kvantifikuje ich a zároveň anticipuje ich priebeh v najbližšom období. V materiáli je využitá metodológia trendovej analýzy (indexy, koeficienty, korelácie) na deskripciu časových radov v systéme regionálneho školstva.

Demografické východiská

Úroveň výkonových ukazovateľov v systéme regionálneho školstva (počet detí, žiakov, tried, učiteľov, učební, škôl) je podmienená demografickým vývojom a distribučnými pomermi v sústave škôl. Populačný vývoj určuje mieru záťaže na školský systém a spolu so sociálno-ekonomickými faktormi aj mieru dopytu po danom type škôl a výchovno-vzdelávacích služieb. Vplyv populačného vývoja na školský systém neprebieha jednoznačne, deterministicky, ale je odrazom stochastických (pravdepodobnostných) zákonitostí. Tieto z pohľadu systémovej dynamiky premietajú procesy z mikroúrovne (konkrétnych jednotiek – detí, žiakov, tried, učiteľov, škôl) do výsledných trajektórií na makroúrovni systému.

1. Referenčná populácia materských škôl

Modusovou populáciou pre materské školy sú deti vo veku **3 až 5 rokov**. Deti mladšie ako 3 roky a staršie ako 6 rokov majú v predškolskej výchove marginálne zastúpenie.

Počet 3- až 5-ročných detí sa dlhodobo znižoval, pokles sa zastavil až roku 2006. Celkovo od roku 1990 sa táto skupina znížila o vyše 100-tisíc detí.

Roku 2007 nastúpila rastová fáza vývoja, ktorá by podľa demografickej prognózy mala trvať do roku 2018. V tomto období by sa mal ukazovateľ medziročne zvyšovať v priemere o 1 % (MK), celkový nárast predstavuje 15 % (FI). Počet detí sa v tejto fáze zvýši zo 155 300 na 175-tisíc, t. j. o 23 300 troj- až päťročných.

Od roku 2019 by mal nastať pokles a táto populačná skupina by sa mala do roku 2025 dostať približne na súčasnú úroveň.

2. Referenčná populácia základných škôl

Do prvého ročníka základných škôl nastupujú deti prevažne vo veku **6 rokov**. Ich počet klesal priemerným ročným tempom 3 % až do roku 2008, od roku 1990 sa tak znížil o 38-tisíc. Rastová fáza nastúpila roku 2009 a mala by trvať do roku 2021. Ukazovateľ bude rásť ročným tempom 1 % a celkovo sa zvýši o 17 %. Počet 6-ročných by mal v tejto etape vzrásť z 51 400 na 59-tisíc, t. j. o 7 600 detí. V nasledujúcom období do roku 2025 by mal klesať na úroveň 56 500 detí.

Referenčnou populáciou pre žiakov **I. stupňa** základných škôl sú deti vo veku **6 až 9 rokov**. Ich počet sa od roku 1990 do roku 2010 znížil o 152-tisíc.

Tabuľka D1: Vývoj populácie detí predškolského veku s prognózou do roku 2025

Rok	3-roční	4-roční	5-roční	3- až 5-roční	MK(P3-5)	FI(P3-5)
2000	58 556	59 464	60 697	178 717	0,96	
2001	56 386	57 845	59 967	174 198	0,97	
2002	55 635	56 395	57 858	169 888	0,98	
2003	53 905	55 651	56 403	165 959	0,98	Fáza poklesu
2004	50 803	53 914	55 642	160 359	0,97	
2005	50 472	50 822	53 936	155 230	0,97	
2006	51 370	50 469	50 830	152 669	0,98	0,85
2007	53 398	51 390	50 469	155 257	1,02	
2008	54 121	53 409	51 412	158 942	1,02	
2009	53 659	54 138	53 423	161 220	1,01	
2010	54 270	53 663	54 149	162 028	1,01	
2011	57 077	54 439	54 008	165 524	1,02	
2012	55 896	55 209	54 285	165 390	1,00	Fáza rastu
2013	56 863	55 914	55 228	168 005	1,02	
2014	57 178	56 883	55 935	169 996	1,01	
2015	58 001	57 199	56 905	172 105	1,01	
2016	58 538	58 025	57 225	173 788	1,01	
2017	58 487	58 564	58 053	175 104	1,01	
2018	**58 885**	58 514	58 593	**175 992**	1,01	1,15
2019	58 341	**58 915**	58 545	175 801	1,00	
2020	57 824	58 372	**58 949**	175 145	1,00	
2021	56 894	57 858	58 408	173 160	0,99	
2022	56 324	56 930	57 897	171 151	0,99	Fáza poklesu
2023	55 563	56 363	56 971	168 897	0,99	
2024	54 460	55 605	56 406	166 471	0,99	
2025	53 327	54 503	55 651	163 481	0,98	0,93

Poznámka: Údaje do roku 2011 sú reálnym stavom k 31. 12., od roku 2012 sú uvedené prognózované hodnoty. Demografickú prognózu spracovalo VDC pri ŠÚ SR roku 2007. *Zdroj: ŠÚ SR, VDC*

Tabuľka D2: Vývoj populácie detí na I. stupni ZŠ s prognózou do roku 2025

Rok	6-roční	MK(P6)	FI(P6)	6- až 9-roční	MK(P6-9)	FI(P6-9)
2000	65 552	0,90		289 078	0,96	
2001	61 038	0,93		272 902	0,94	
2002	59 961	0,98		259 030	0,95	
2003	57 863	0,97		244 720	0,94	
2004	56 400	0,97	Fáza poklesu	235 303	0,96	
2005	55 644	0,99		229 917	0,98	Fáza poklesu
2006	53 939	0,97		223 884	0,97	
2007	50 842	0,94		216 834	0,97	
2008	50 472	0,99	0,77	210 903	0,97	
2009	51 403	1,02		206 690	0,98	
2010	53 432	1,04		206 153	1,00	0,71
2011	54 527	1,02		211 156	1,02	
2012	53 663	0,98		212 654	1,01	
2013	54 304	1,01		215 570	1,01	
2014	55 248	1,02		217 426	1,01	
2015	55 959	1,01	Fáza rastu	219 284	1,01	
2016	56 931	1,02		222 563	1,01	
2017	57 253	1,01		225 522	1,01	Fáza rastu
2018	58 083	1,01		228 368	1,01	
2019	58 625	1,01		231 048	1,01	
2020	**58 578**	1,00		232 705	1,01	
2021	58 984	1,01	1,17	234 447	1,01	
2022	58 444	0,99		**234 820**	1,00	
2023	57 936	0,99	Fáza poklesu	**234 141**	1,00	1,14
2024	57 012	0,98		232 587	0,99	Fáza poklesu
2025	56 448	0,99	0,96	230 062	0,99	0,98

Poznámka: Údaje do roku 2011 sú reálnym stavom k 31. 12., od roku 2012 sú uvedené prognózované hodnoty. Demografickú prognózu spracovalo VDC pri ŠÚ SR roku 2007. *Zdroj: ŠÚ SR, VDC*

Graf D1: Vývoj populácie 3- až 5-ročných detí s prognózou do roku 2025

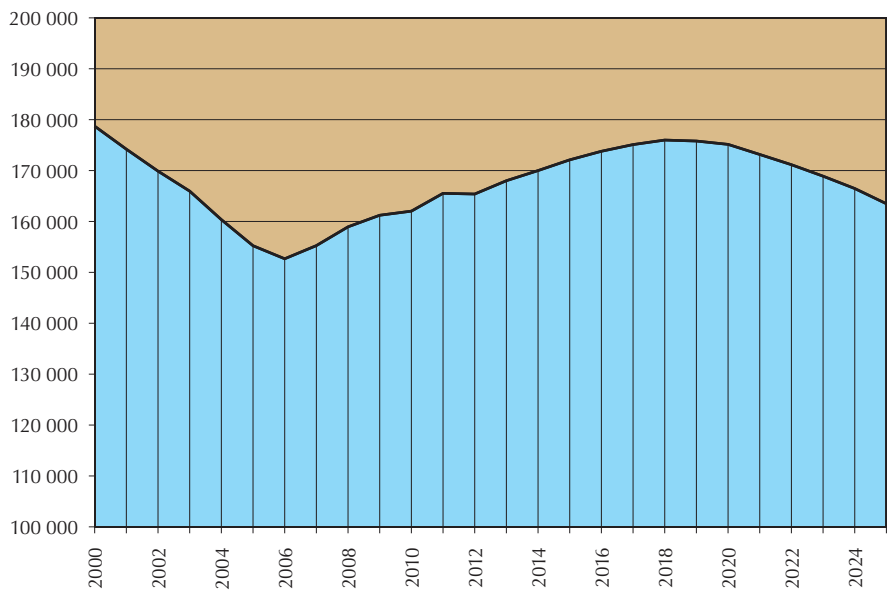

Graf D2: Vývoj populácie detí na I. stupni ZŠ

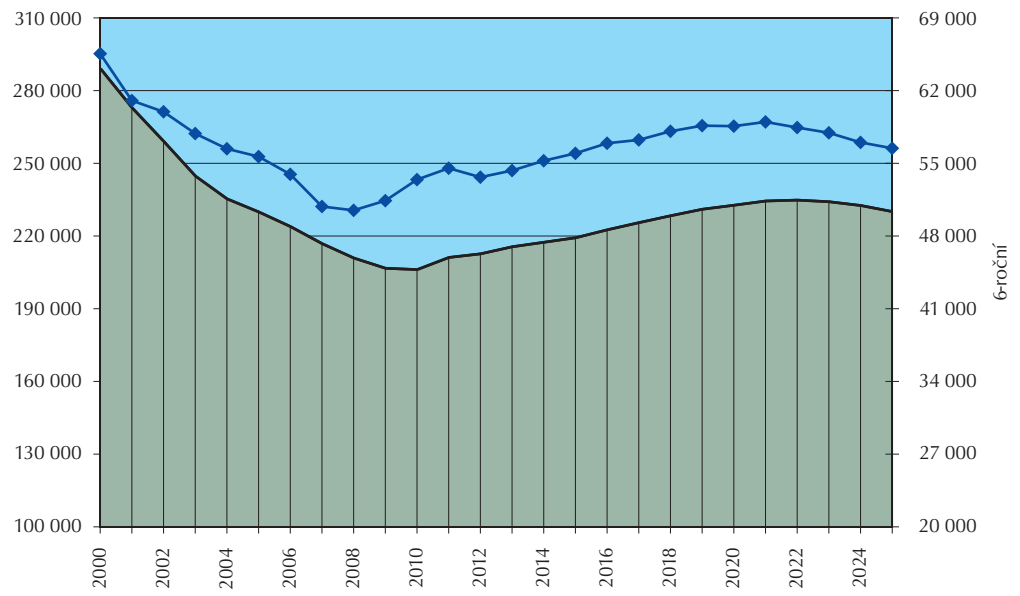

Legenda: 6- až 9-roční, 6-roční.

Nasledujúca rastová fáza by mala trvať do roku 2023. Priemerným ročným tempom necelého 1% rastu sa v nej zvýši o 14%, a to z 211 200 na 234-tisíc detí. V nasledujúcom období bude ukazovateľ klesať.

Žiaci **II. stupňa** základných škôl sú prevažne vo veku **10 až 14 rokov**. Táto veková skupina sa od roku 1990 znížila o 193-tisíc a mala by naďalej klesať. Roku 2015 bude ešte o 17-tisíc detí menej, ako je v súčasnosti. V nasledujúcej rastovej fáze do roku 2025 ukazovateľ vzrastie o 32-tisíc detí.

Počet **15-ročných** klesol od roku 1990 o 33-tisíc. Ukazovateľ by mal aj naďalej klesať priemerným ročným tempom 3% až do roku 2017. V tomto roku bude počet tejto vekovej skupiny detí približne o 10-tisíc nižší ako v súčasnosti. V ďalších rokoch nastúpi rastová fáza s medziročným tempom 2%. Do roku 2025 by sa mal počet 15-ročných zvýšiť na 57 300 detí.

3. Referenčná populácia stredných škôl

Referenčnou populáciou žiakov stredných škôl je mládež vo veku **15 až 18 rokov**. Jej významný pokles sa posúva až do roku 2019, keď sa počet v porovnaní so súčasnými 258-tisícmi zníži na 207 200, t. j. až o 51-tisíc. V nasledujúcej fáze od roku 2020 bude ukazovateľ rásť priemerným tempom 1% a roku 2025 dosiahne úroveň 224-tisíc.

Počet **19-ročných** rástol do roku 1998, odvtedy klesá. Klesajúca fáza by mala trvať do roku 2021 s priemerným ročným tempom až 4%. Na konci tohto obdobia by počet 19-ročných mal byť 50 900, čo je v porovnaní so súčasnosťou až o 22 300 menej. Od roku 2022 by mal ukazovateľ mierne vzrásť.

Tabuľka D3: Vývoj populácie detí na II. stupni ZŠ s prognózou do roku 2025

Rok	10-až 14-roční	MK(P10-14)	FI(P10-14)	15-roční	MK(P15)	FI(P15)
2000	401 088	0,98		87 528	0,99	
2001	399 453	1,00		86 016	0,98	
2002	390 830	0,98		82 390	0,96	
2003	381 130	0,98		81 947	0,99	
2004	367 989	0,97		79 012	0,96	
2005	350 312	0,95		78 796	1,00	
2006	332 963	0,95		77 343	0,98	
2007	317 024	0,95	Fáza poklesu	73 828	0,95	
2008	301 204	0,95		72 255	0,98	Fáza poklesu
2009	291 031	0,97		65 836	0,91	
2010	283 917	0,98		61 045	0,93	
2011	277 860	0,98		59 618	0,98	
2012	267 685	0,96		57 991	0,97	
2013	262 734	0,98		56 530	0,97	
2014	**260 568**	0,99		55 769	0,99	
2015	**260 803**	1,00	0,65	54 095	0,97	
2016	263 679	1,01		51 022	0,94	
2017	267 548	1,01		**50 688**	0,99	0,58
2018	271 450	1,01		51 617	1,02	
2019	274 058	1,01		53 634	1,04	
2020	276 937	1,01	Fáza rastu	54 360	1,01	
2021	280 585	1,01		53 931	0,99	Fáza rastu
2022	284 423	1,01		54 589	1,01	
2023	287 858	1,01		55 553	1,02	
2024	290 538	1,01		56 277	1,01	
2025	292 649	1,01	1,12	57 271	1,02	1,13

Poznámka: Údaje do roku 2011 sú reálnym stavom k 31. 12., od roku 2012 sú uvedené prognózované hodnoty. Demografickú prognózu spracovalo VDC pri ŠÚ SR roku 2007. *Zdroj: ŠÚ SR, VDC*

Tabuľka D4: Vývoj populácie stredných škôl s prognózou do roku 2025

Rok	15- až 18-roční	MK(P15-18)	FI(P15-18)	19-roční	MK(P19)	FI(P19)
2000	353 999	0,99		89 816	0,98	
2001	352 699	1,00		90 582	1,01	
2002	345 741	0,98		89 202	0,98	
2003	338 922	0,98		88 681	0,99	
2004	329 314	0,97		88 575	1,00	
2005	322 130	0,98		85 976	0,97	
2006	317 086	0,98		82 387	0,96	
2007	309 062	0,97		82 064	1,00	
2008	302 266	0,98		79 246	0,97	
2009	289 275	0,96		78 911	1,00	
2010	272 995	0,94	Fáza poklesu	77 385	0,98	
2011	258 484	0,95		73 411	0,95	Fáza poklesu
2012	245 120	0,95		72 309	0,98	
2013	235 801	0,96		65 932	0,91	
2014	230 466	0,98		61 204	0,93	
2015	224 535	0,97		60 138	0,98	
2016	217 587	0,97		58 097	0,97	
2017	211 762	0,97		56 654	0,98	
2018	207 630	0,98		55 902	0,99	
2019	**207 188**	1,00	0,59	54 243	0,97	
2020	210 541	1,02		51 188	0,94	
2021	213 798	1,02		**50 865**	0,99	0,57
2022	216 783	1,01	Fáza rastu	51 805	1,02	
2023	218 716	1,01		53 828	1,04	Fáza rastu
2024	220 649	1,01		54 564	1,01	
2025	224 004	1,02	1,08	54 148	0,99	1,06

Poznámka: Údaje do roku 2011 sú reálnym stavom k 31. 12., od roku 2012 sú uvedené prognózované hodnoty. Demografickú prognózu spracovalo VDC pri ŠÚ SR roku 2007. *Zdroj: ŠÚ SR, VDC*

Graf D3: Vývoj populácie detí na II. stupni ZŠ

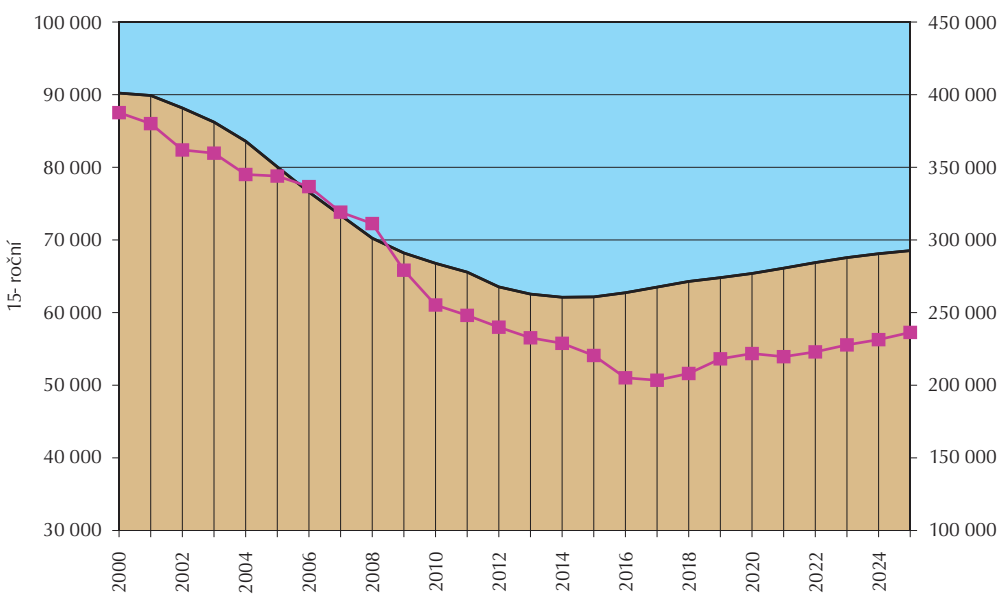

Legenda: 10-až 14-roční, 15-roční.

Graf D4: Vývoj populácie stredných škôl

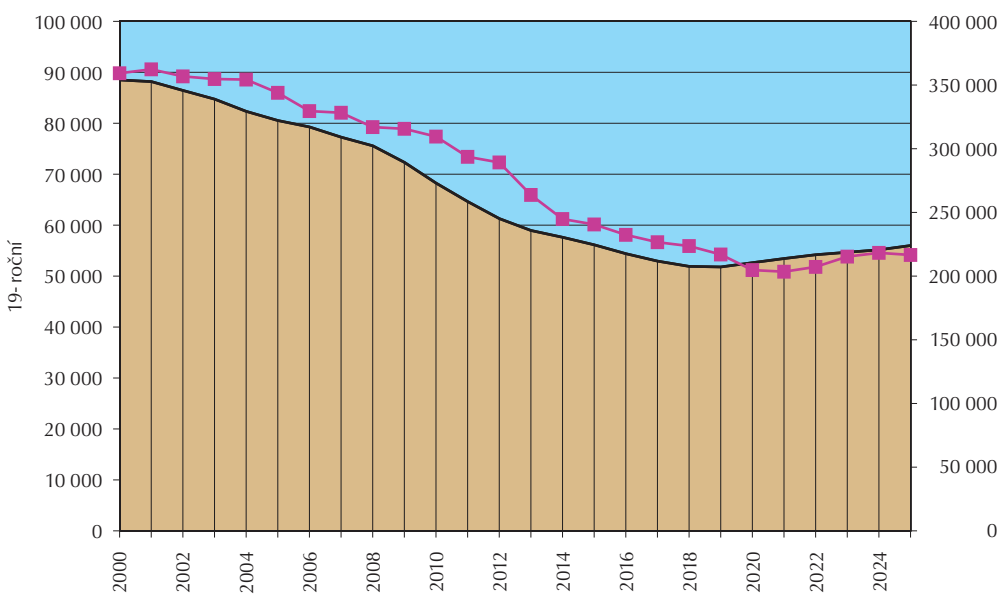

Legenda: 15-až 18-roční, 19-roční.

Materské školy

Dlhodobá fáza poklesu počtu detí v materských školách sa začala už roku 1986. Jej tempo sa ešte zvýraznilo začiatkom 90. rokov v súvislosti so spoločenskými systémovými zmenami. Napríklad ruptúra v dvoch rokoch (1990, 1991) predstavovala zníženie ukazovateľa až o 22 %. Po tomto zlome nasledovali v 90. rokoch dve cyklické etapy s tendenciou zastavenia prepadu, po ktorých predsa len nasledovalo zníženie tohto ukazovateľa. Vývoj odrážal neujasnenosť koncepcií a súboj o nové miesto materských škôl v reformujúcom sa školskom systéme.

Tretí cyklus sa začal roku 2000 a trval päť rokov, **počet detí v MŠ** sa počas neho znížil zo 154 200 na 141 800, t. j. o 8 %. V nasledujúcej prechodnej fáze ukazovateľ osciloval okolo priemeru 139-tisíc detí. Táto etapa predchádzala očakávanú rastovú fázu ukazovateľa, ktorá nastúpila rokom 2011 a podľa prognózy by mala trvať do roku 2019.

Zaškolenosť jednotlivých populačných ročníkov od roku 1995 rástla. Rastová etapa trvala 10 rokov, od roku 2005 mali trajektórie stacionárny trend (3-, 4- a 6-roční) alebo mierne klesali (5-roční). V prípade detí mladších ako tri roky došlo k zlomu a prudkému poklesu.

Od roku 2005 sa výrazne znížilo zastúpenie najmladších detí. Ich podiel klesol z 20,6 % na 10,1 %, roku 2010 to bolo dokonca 7,8 %. Taktiež podiel 5-ročných detí v MŠ klesal, a to z 84,8 % na 81,1 %. Tieto signály poukazujú na nežiaduci vývoj vo vekovej štruktúre detí v MŠ.

Aj integrálny ukazovateľ hrubej zaškolenosti (D3-5/P3-5) sa od roku 2004 znížil z 0,93 na 0,87, čo naznačuje určitý pokles celkovej zaškolenosti detí v materských školách. Pritom dopyt po týchto zariadeniach rastie, počet nevybavených žiadostí sa v tomto období zvýšil štvornásobne.

Vývoj skupiny ukazovateľov **triedy**, **učitelia** a **školy** silno koreloval s počtom detí v MŠ. Dokladá to nasledujúca tabuľka korelačných koeficientov (maximum je r = 1):

r	Deti v MŠ
Triedy	0,861
Učitelia	0,885
Školy	0,968

Závislosť sa prejavila v podobnosti trajektórií ukazovateľov.

Tabuľka MŠ1: Vývoj počtu detí v materskej škole

Rok	Deti v MŠ (D)	MK(D)	FI(D)	Nevybavené žiadosti*	Nevybavené žiadosti na 100 detí v MŠ
2000	154 232	0,95		4 184	3
2001	150 587	0,98		3 038	2
2002	151 125	1,00	Fáza poklesu	3 017	2
2003	150 718	1,00		3 169	2
2004	149 232	0,99		1 679	1
2005	141 814	0,95	0,92	1 470	1
2006	140 014	0,99		1 074	1
2007	139 374	1,00		1 764	1
2008	138 186	0,99	Prechodná fáza	3 010	2
2009	138 496	1,00		5 151	4
2010	139 239	1,01		6 042	4
2011	144 130	1,04		7 061	5

*Poznámka: * – počet žiadostí o umiestnenie v MŠ, ktoré neboli vybavené k termínu zisťovania.* *Zdroj: ÚIPŠ*

Tabuľka MŠ2: Podiel (Q) detí v MŠ z populačných ročníkov

Rok	Q2	Q3	Q4	Q5	Q6	D3-5/P3-5
2000	14,6 %	54,2 %	68,1 %	83,5 %	35,1 %	0,86
2001	16,3 %	55,9 %	68,2 %	81,4 %	35,6 %	0,86
2002	17,7 %	57,3 %	69,7 %	83,6 %	36,7 %	0,89
2003	18,8 %	60,1 %	71,4 %	84,2 %	37,3 %	0,91
2004	20,6 %	60,6 %	73,6 %	84,7 %	37,7 %	0,93
2005	16,5 %	59,5 %	72,8 %	84,8 %	37,0 %	0,91
2006	15,2 %	62,0 %	73,8 %	83,9 %	37,6 %	0,92
2007	12,8 %	62,6 %	74,4 %	82,9 %	37,2 %	0,90
2008	10,1 %	60,9 %	73,0 %	81,8 %	37,2 %	0,87
2009	8,9 %	60,0 %	72,3 %	81,4 %	36,7 %	0,86
2010	7,8 %	60,0 %	72,3 %	81,4 %	36,3 %	0,86
2011	10,1 %	62,1 %	72,5 %	81,1 %	36,2 %	0,87

*Poznámky: **1.** Qi = Di/Pi; Di – i-ročné deti v MŠ, Pi – populácia i-ročných. V krajných prípadoch (Q2, Q6) ide o deti mladšie ako 3 roky resp. 6-ročné a staršie. **2.** D3-5/P3-5 (označovaný ako hrubá zaškolenosť) je pomer detí v MŠ k skupine 3- až 5-ročných detí.* *Zdroj: ÚIPŠ*

Graf MŠ1: Vývoj počtu detí v MŠ

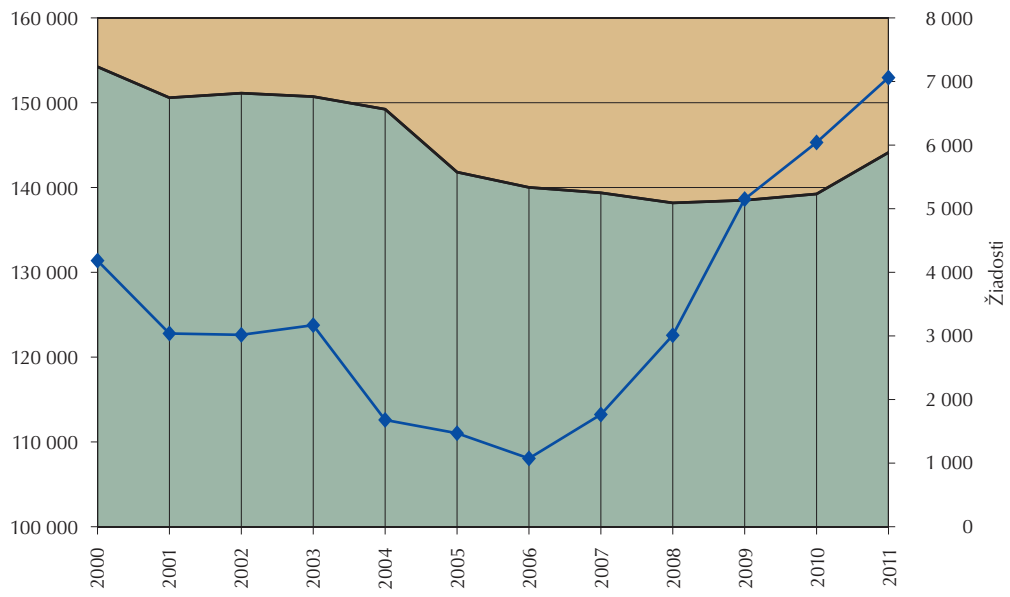

Legenda: deti v MŠ (D), nevybavené žiadosti*.

Graf MŠ2: Vývoj zaškolenosti detí v MŠ podľa veku

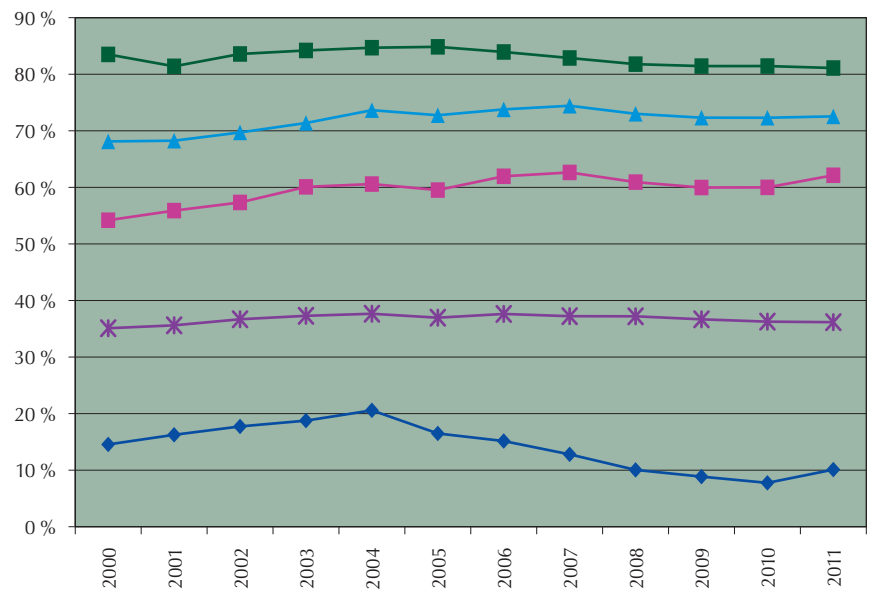

Legenda: Q2, Q3, Q4, Q5, Q6.

Tabuľka MŠ3: Vývoj počtu tried, učiteliek a škôl (MŠ)

Rok	Triedy	MK(T)	Učiteľky	MK(U)	Školy	MK(Š)
2000	7 576	0,97	15 229	0,96	3 262	0,99
2001	7 491	0,99	15 100	0,99	3 242	0,99
2002	7 524	1,00	15 115	1,00	3 235	1,00
2003	7 488	1,00	14 963	0,99	3 210	0,99
2004	7 117	0,95	13 931	0,93	3 045	0,95
2005	6 795	0,95	13 201	0,95	2 942	0,97
2006	6 736	0,99	13 149	1,00	2 928	1,00
2007	6 739	1,00	13 164	1,00	2 910	0,99
2008	6 908	1,03	13 445	1,02	2 871	0,99
2009	7 062	1,02	13 741	1,02	2 873	1,00
2010	7 126	1,01	13 896	1,01	2 869	1,00
2011	7 277	1,02	14 304	1,03	2 865	1,00

Zdroj: ÚIPŠ

Graf MŠ3: Vývoj počtu tried, učiteliek a škôl (MŠ)

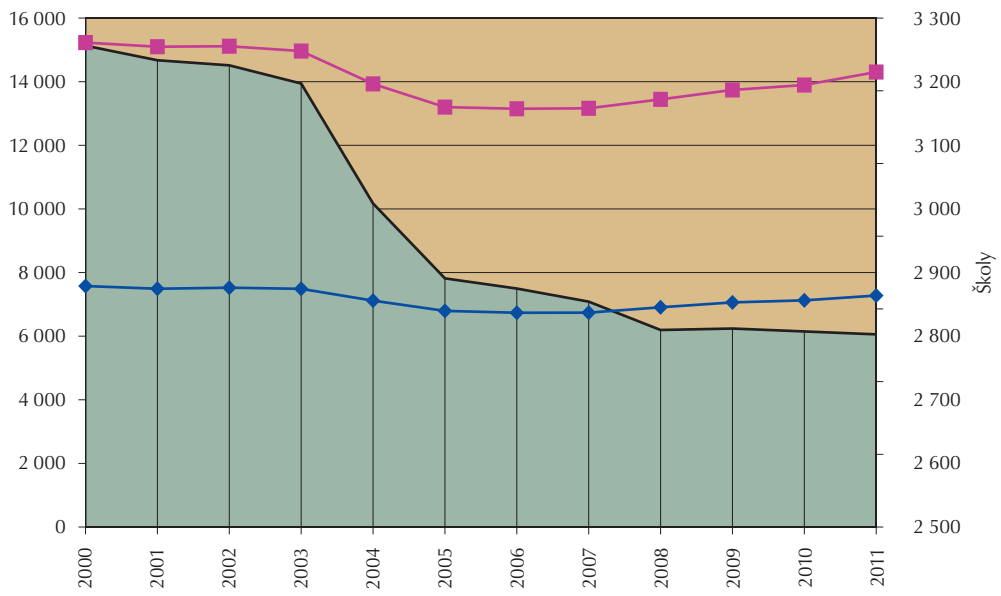

Legenda: školy, triedy, učiteľky.

Vo fáze poklesu do roku 2005 sa počet tried znížil o 10 %, počet učiteliek o 13 % a škôl tiež o 10 %. Od roku 2006 sa zvýšil počet tried o 8 % a učiteliek MŠ o 9 %, relevantná populácia 3- až 5-ročných taktiež vzrástla, konkrétne o 8,2 %. Počet škôl sa pritom znížil o 2 %. Táto disproporcia má za následok zvyšovanie dopytu po materských školách v ostatných rokoch.

Pomerové ukazovatele celkovo od roku 1990 klesali, priemerný počet detí v triede sa za dvadsať rokov znížil takmer o štyri, počet detí na učiteľku o tri. Priemerná veľkosť materských škôl sa znížila z 54 na 50 detí, v ostatných rokoch sa však zvyšuje.

V ostatnej dekáde sa podielové veličiny už tak nemenili, ustálili sa na určitých hodnotách. Naplnenosť tried sa pohybovala na úrovni 20,2 detí na triedu, priemerný pomer detí a učiteliek bol 20,6. V súvislosti s nárastom dopytu po umiestnení v materských školách sa od roku 2007 zvýšila naplnenosť škôl zo 47,9 na súčasných 50,3 detí.

Tabuľka MŠ4: Vývoj počtu detí na triedu, učiteľku a MŠ

Rok	D/T	D/U*	D/Š
2000	20,4	20,3	47,3
2001	20,1	19,9	46,4
2002	20,1	20,0	46,7
2003	20,1	20,1	47,0
2004	21,0	21,4	49,0
2005	20,9	21,5	48,2
2006	20,8	21,3	47,8
2007	20,7	21,2	47,9
2008	20,0	20,6	48,1
2009	19,6	20,2	48,2
2010	19,5	20,0	48,5
2011	19,8	20,2	50,3

*Poznámky: D/T – priemerný počet detí na triedu v MŠ, D/U – priemerný počet detí na učiteľku MŠ, D/Š – priemerný počet detí na jednu MŠ, * – v prípade MŠ sa tento podielový ukazovateľ počíta ako 2D/U.* *Zdroj: ÚIPŠ*

Graf MŠ4: Vývoj pomerových ukazovateľov materských škôl

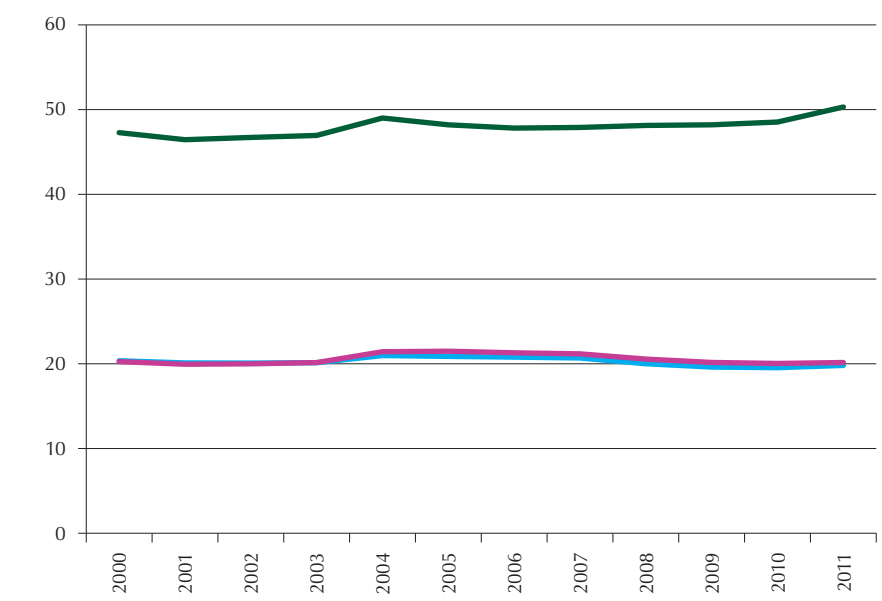

Legenda: D/T, D/U*, D/Š. *Pozn.: * v prípade MŠ sa tento podielový ukazovateľ počíta ako 2D/U.*

Základné školy

Ukazovatele žiakov v základných školách sú z dôvodu plnenia povinnej školskej dochádzky tesne determinované demografickým vývojom. Po „silných“ ročníkoch zo 70. rokov počet 6-ročných detí dlhodobo klesal. V súčasnosti sa populačný ročník pohybuje na 60,4 % úrovne z roku 1990.

Počet **novoprijatých** na základné školy klesal až do roku 2008. Priemerným 4-% medziročným tempom sa znížil zo 67 800 (roku 2000) na 47 500, t. j. o 20 300. V súvislosti s nárastom počtu novonarodených v prvej dekáde milénia sa od roku 2009 začal zvyšovať i tento ukazovateľ. Jeho rastová fáza by mala trvať až do roku 2021. Tempo rastu by malo byť mierne a celkový nárast približne desaťpercentný.

Podobne do roku 2008 klesal počet **odchádzajúcich** zo ZŠ, priemerným tempom 3 %, v ostatných dvoch rokoch sa pokles zvýraznil. V tomto období boli počty odchádzajúcich v priemere o 17 200 žiakov vyššie, ako bol počet novoprijímaných, čím celkový počet žiakov ZŠ výrazne klesal. Ukazovateľ by mal naďalej klesať, do roku 2018 približne o 11 %. V najbližšom období sa zmení bilančný rozdiel v prospech novoprijatých a celkový počet žiakov v základných školách sa začne zvyšovať.

Počet **žiakov základných škôl** dlhodobo (od roku 1987) klesal, výnimku tvorili roky 1997 až 1999, keď sa povinne napĺňali deviate ročníky. Od roku 2000 klesol celkový počet žiakov ZŠ zo 650 900 na 431 200, t. j. o takmer 220-tisíc. Pokles by mal trvať ešte do roku 2012, prípadne 2013, potom nastúpi rastová fáza.

Tabuľka ZŠ1: Vývoj počtu novoprijatých a odchádzajúcich žiakov ZŠ

Rok	Novoprijatí (N)	MK(N)	Odchádzajúci zo ZŠ (O)	MK(O)	Rozdiel (N-O)
2000	67 829	0,94	81 934	1,99	-14 105
2001	61 265	0,90	79 762	0,97	-18 497
2002	58 955	0,96	77 784	0,98	-18 829
2003	56 693	0,96	74 151	0,95	-17 458
2004	55 310	0,98	73 401	0,99	-18 091
2005	54 166	0,98	71 422	0,97	-17 256
2006	53 074	0,98	72 387	1,01	-19 313
2007	49 927	0,94	68 534	0,95	-18 607
2008	47 531	0,95	66 655	0,97	-19 124
2009	47 945	1,01	58 901	0,88	-10 956
2010	49 563	1,03	56 017	0,93	-6 454
2011	50 145	1,01	53 539	0,96	-3 394

Graf ZŠ1: Vývoj počtu novoprijatých a odchádzajúcich žiakov ZŠ

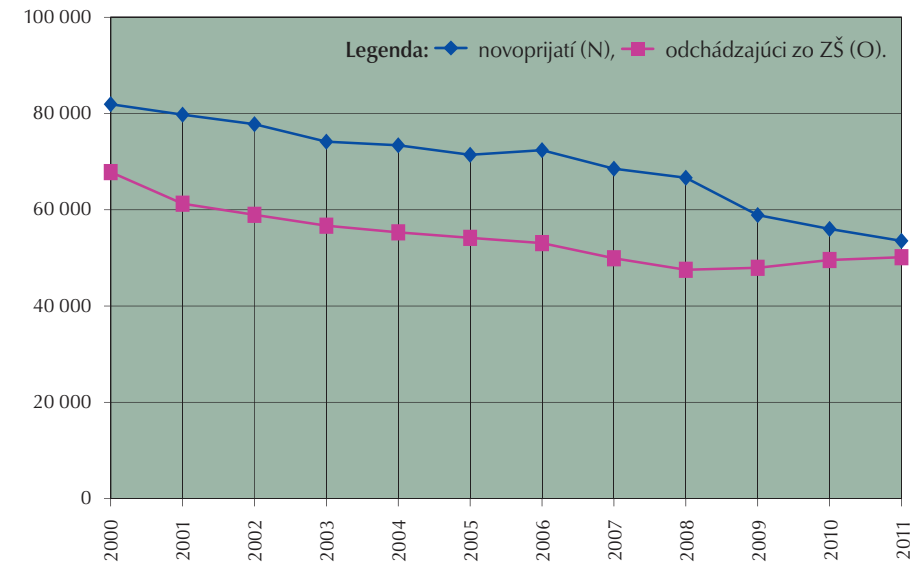

Tabuľka ZŠ2: Vývoj žiakov ZŠ podľa stupňa a spolu

Rok	Žiaci na I. stupni ZŠ	MK(ZI)	Žiaci na II. stupni ZŠ	MK(ZII)	Žiaci spolu	MK(Z)	FI(Z)
2000	290 653	0,97	360 313	0,97	650 966	0,97	
2001	274 684	0,95	351 961	0,98	626 645	0,96	
2002	260 022	0,95	342 338	0,97	602 360	0,96	
2003	245 031	0,94	333 980	0,98	579 011	0,96	
2004	232 528	0,95	322 807	0,97	555 335	0,96	
2005	225 005	0,97	307 183	0,95	532 188	0,96	Fáza
2006	219 461	0,98	288 669	0,94	508 130	0,95	poklesu
2007	211 461	0,96	271 105	0,94	482 566	0,95	
2008	204 240	0,97	254 933	0,94	459 173	0,95	
2009	199 067	0,97	246 170	0,97	445 237	0,97	
2010	196 439	0,99	240 212	0,98	436 651	0,98	
2011	196 816	1,00	234 358	0,98	431 174	0,99	0,66

Poznámka: Nezapočítava sa nultý ročník ZŠ. *Zdroj: ÚIPŠ*

Graf ZŠ2: Vývoj štruktúry žiakov podľa stupňov ZŠ

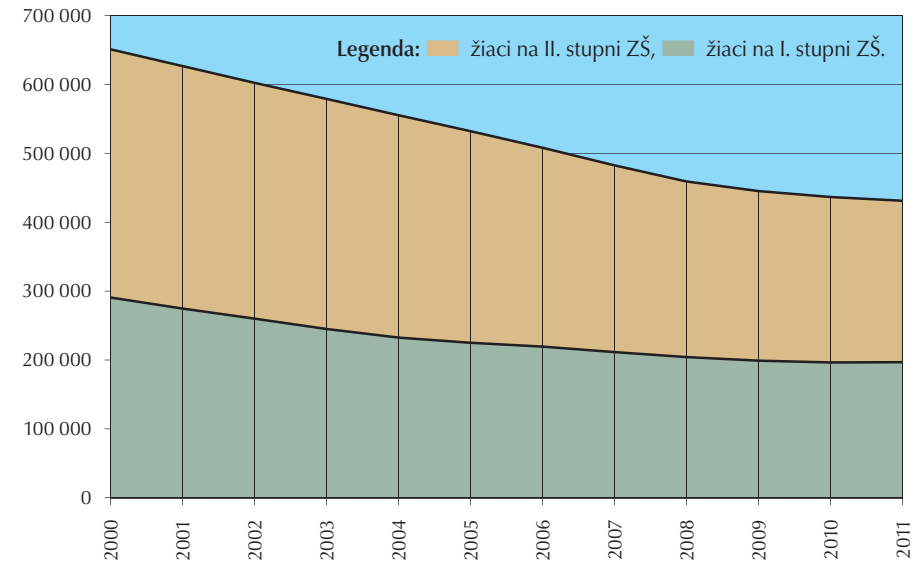

Tabuľka ZŠ3: Miera opakovania ročníka na I. a II. stupni ZŠ a celkovo

Rok	I. stupeň	II. stupeň	celkovo	FI(celkovo)
2000	2,1 %	1,7 %	1,9 %	
2001	2,2 %	1,7 %	1,9 %	
2002	2,2 %	1,6 %	1,9 %	
2003	2,3 %	1,7 %	2,0 %	
2004	2,4 %	1,7 %	2,0 %	Fáza rastu
2005	2,5 %	1,8 %	2,1 %	
2006	2,5 %	1,8 %	2,1 %	
2007	2,8 %	2,0 %	2,3 %	
2008	3,1 %	2,2 %	2,6 %	1,35
2009	3,0 %	1,9 %	2,4 %	
2010	2,8 %	1,8 %	2,2 %	Fáza poklesu
2011	2,9 %	1,9 %	2,3 %	0,90

Graf ZŠ3: Miera opakovania ročníka podľa stupňa ZŠ a celkovo

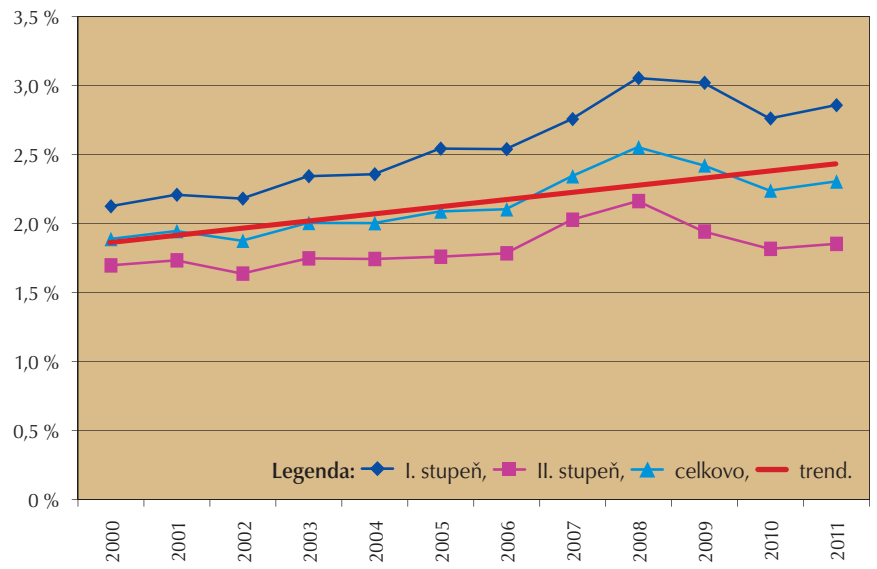

Od roku 2000 do roku 2010 poklesol počet žiakov na **I. stupni ZŠ** z 290 600 na 196 400, priemerným 4-% medziročným tempom sa znížil o 94 200. V nasledujúcom období vstúpi ukazovateľ do rastovej fázy, ktorá by mala kulminovať roku 2018. Počet žiakov na I. stupni ZŠ by sa mal dovtedy zvýšiť o približne 16 %.

Počet žiakov na **II. stupni ZŠ** sa od roku 2000 znížil z 360 300 na 234 400, t. j. až o 126-tisíc. Priemerné tempo poklesu bolo taktiež 4-%. Pokles by mal trvať ešte do roku 2014 a mal by byť približne 5-percentný.

Miera opakovania je podielom počtu opakujúcich na relevantnom počte žiakov. Môže sa vzťahovať na ročník, stupeň alebo celú ZŠ. Až do roku 2008 rástla celková miera opakovania ročníka, v porovnaní s rokom 2000 sa zvýšila z 1,89 % na 2,6 %. V ostatných rokoch mierne poklesla.

Vývoj miery opakovania na obidvoch stupňoch ZŠ bol rastúci. Na I. stupni sa do roku 2008 zvýšil z 2,1 % na 3,1 %. Obzvlášť výrazný bol nárast opakujúcich v 1. ročníku, od roku 2000 sa miera zvýšila z 3,54 % až na 6,15 % v roku 2009. Od roku 2010 došlo k jej čiastočnému zníženiu, budúcnosť ukáže, či ide o výnimku, alebo nastúpenie nového, pozitívneho trendu.

Na II. stupni sa miera opakovania ročníka zvyšovala z 1,7 % (roku 2000) na 2,2 % (roku 2008). V ostatných troch rokoch klesla.

Vývoj skupiny ukazovateľov **triedy**, **učitelia**, **učebne** a **školy** silne koreloval s počtom žiakov v ZŠ. Dokladá to nasledujúca tabuľka korelačných koeficientov (maximum je r = 1):

r	Žiaci v ZŠ
Triedy	0,982
Učitelia	0,982
Učebne	0,948
Školy	0,994

Tabuľka ZŠ4: Vývoj počtu tried a učiteľov v ZŠ

Rok	Triedy	MK(T)	Učitelia	MK(U)	% externých učiteľov
2000	29 181	0,98	42 174	0,97	5,8
2001	28 625	0,98	41 983	1,00	5,5
2002	27 992	0,98	41 213	0,98	5,9
2003	27 272	0,97	40 747	0,99	7,5
2004	26 090	0,96	38 758	0,95	7,2
2005	25 172	0,96	37 690	0,97	7,4
2006	24 360	0,97	36 734	0,97	8,2
2007	23 648	0,97	35 633	0,97	14,5
2008	23 556	1,00	35 246	0,99	14,8
2009	23 541	1,00	35 171	1,00	14,7
2010	23 542	1,00	35 382	1,01	14,8
2011	23 401	0,99	35 571	1,01	14,9

Graf ZŠ4: Vývoj počtu tried a učiteľov v ZŠ

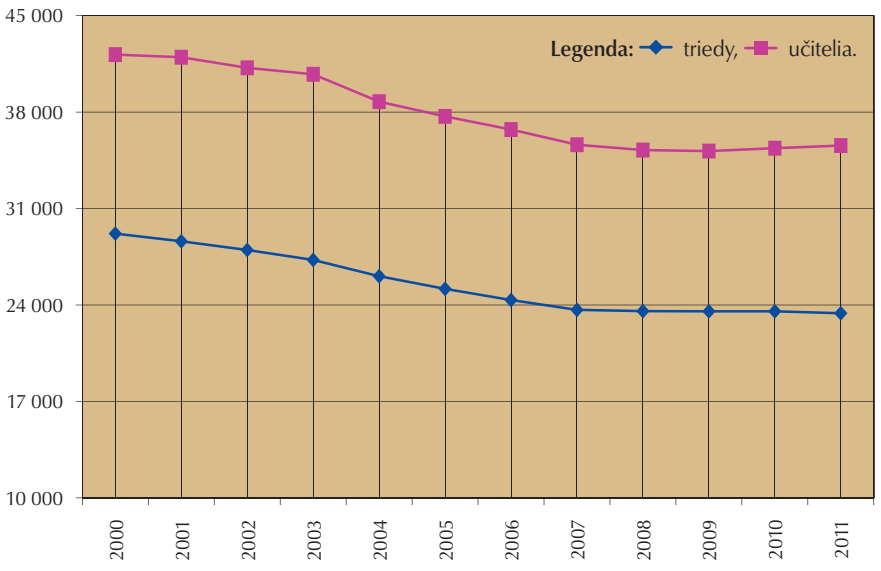

Tabuľka ZŠ5: Vývoj počtu učební a škôl (ZŠ)

Rok	Učebne	MK(Ub)	Školy	MK(U)
2000	34 691	1,00	2 447	0,99
2001	34 772	1,00	2 406	0,98
2002	34 922	1,00	2 395	1,00
2003	34 784	1,00	2 387	1,00
2004	34 201	0,98	2 341	0,98
2005	33 846	0,99	2 304	0,98
2006	33 390	0,99	2 283	0,99
2007	32 728	0,98	2 254	0,99
2008	32 601	1,00	2 237	0,99
2009	32 456	1,00	2 224	0,99
2010	32 833	1,01	2 216	1,00
2011	33 055	1,01	2 202	0,99

Graf ZŠ5: Vývoj počtu učební a škôl (ZŠ)

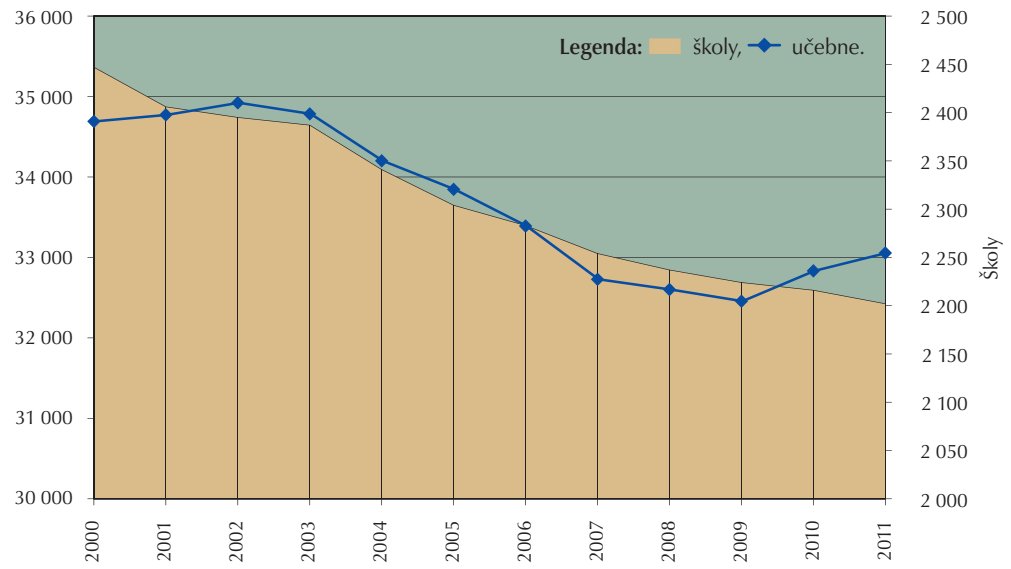

Sieť závislosti bola ešte vyššia ako v prípade MŠ. Silná závislosť sa prejavila v podobnosti vývoja trajektórií týchto ukazovateľov.

Fáza poklesu tried a učiteľov trvala do roku 2008. V tomto období sa počet tried znížil o 5 600 a počet učiteľov poklesol o takmer 7-tisíc. Nasledujúce tri roky sa ukazovatele napriek poklesu žiakov výraznejšie nemenili (MK = 1,00). Spôsobili to prísnejšie pravidlá ohľadom najvyššieho počtu žiakov v triede, stanovené novým školským zákonom (č. 245/2008 Z. z.).

Počet **učební** v základných školách sa do roku 2008 znížil o vyše 2-tisíc. Odvtedy zostáva na stacionárnej úrovni (priemer = 32 700 učební).

Ukazovateľ **škôl** mal v celom sledovanom období klesajúci trend. Roku 2000 bolo 2 447 základných škôl, v súčasnosti je ich 2 202. Počet sa tak znížil o 245, čo v relatívnom meradle predstavuje 10-% pokles.

Vzhľadom na vývoj ukazovateľov v systéme základných škôl bude v nasledujúcich rokoch rásť potreba učební, ako aj nových škôl.

Pomerové ukazovatele celkovo klesali. Priemerná naplnenosť triedy sa od roku 2000 znížila takmer o štyroch žiakov, zaťaženie učiteľa o troch žiakov a vyťaženosť učební o šesť žiakov. Priemerný počet žiakov v základných školách sa znížil z 266 na 196, t. j. o 70 žiakov.

Tabuľka ZŠ6: Vývoj počtu žiakov na triedu, učiteľa, učebňu a školu (ZŠ)

Rok	Z/T	Z/U	Z/Ub	Z/Š
2000	22,3	15,4	18,8	266
2001	21,9	14,9	18,0	260
2002	21,5	14,6	17,2	252
2003	21,2	14,2	16,6	243
2004	21,3	14,3	16,2	237
2005	21,1	14,1	15,7	231
2006	20,9	13,8	15,2	223
2007	20,4	13,5	14,7	214
2008	19,5	13,0	14,1	205
2009	18,9	12,7	13,7	200
2010	18,5	12,3	13,3	197
2011	18,4	12,1	13,0	196

Poznámky: Z/T – počet žiakov na triedu (priemerná naplnenosť triedy), Z/U – počet žiakov na učiteľa (priemerné zaťaženie učiteľa), Z/Ub – počet žiakov na učebňu (priemerná vyťaženosť učebne), Z/Š – počet detí na školu (priemerná „veľkosť školy“). *Zdroj: ÚIPŠ*

Graf ZŠ6: Vývoj pomerových ukazovateľov základných škôl

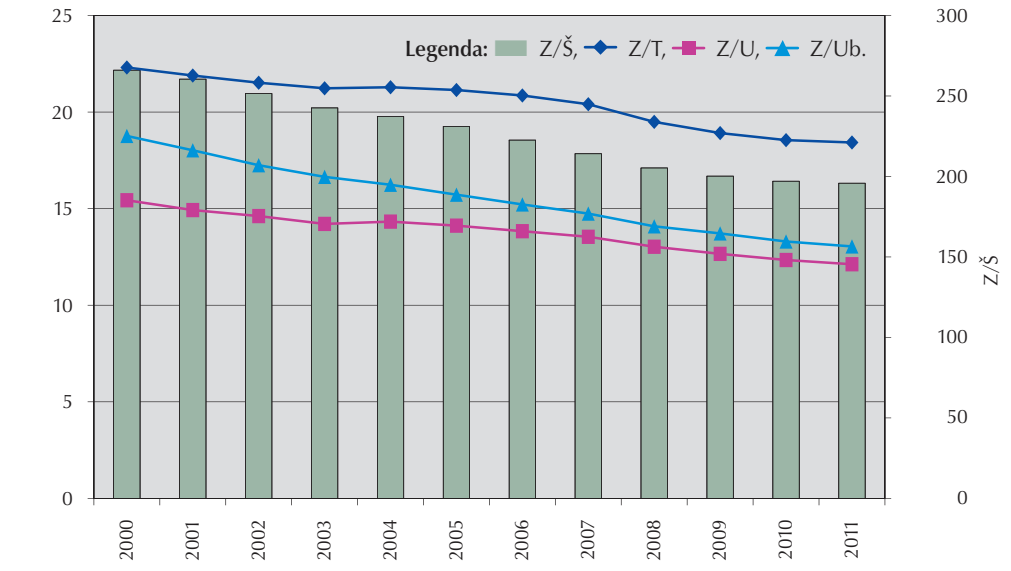

3. Gymnáziá

Gymnáziá sú jediným druhom škôl, v ktorom počet žiakov rástol aj pri klesajúcom demografickom vývoji. Od roku 1990 až do roku 2007 sa zvýšil počet gymnazistov 1,8-násobne. V ďalšom období až do roku 2019 čaká gymnáziá fáza poklesu žiakov.

Vývoj **novoprijatých** na gymnáziá bol v rokoch 2000 až 2008 stacionárny, ich počet sa pohyboval na priemernej úrovni 19 800. Skok roku 2009 bol spôsobený zmenou ročníka prechodu na 8-ročné gymnáziá (zo 4. na 5. ročník ZŠ). Počet novoprijatých na gymnáziá bude v nasledujúcom období klesať až do roku 2017, keď sa zníži približne o 9 %.

Počet **absolventov** sa od roku 2004 zvýšil a odvtedy sa pohybuje na úrovni 19 100. Výrazný skok roku 2003 súvisel so zavádzaním povinných deviatych ročníkov v ZŠ (v rokoch 1997 až 1999). Ukazovateľ by mal od roku 2013 klesať. Do roku 2022 to bude výrazný zostup, blížiaci sa 30 % súčasného počtu absolventov gymnázií.

Rast počtu **žiakov gymnázií** z 90. rokov minulého storočia pokračoval až do roku 2003, keď dosiahol symbolickú 100-tisícovú hranicu. Nasledujúcich päť rokov ukazovateľ zotrvával v blízkosti strednej hodnoty 99 800 žiakov. Od roku 2009 nastúpil klesajúcu trajektóriu, do roku 2019 by sa mala znížiť až o 20 %.

Z pohľadu dĺžky štúdia má v súčasnosti najväčšie zastúpenie 4-ročné štúdium (57,4 %). Od roku 2000, keď tento druh štúdia navštevovalo 50,2 % žiakov, sa jeho podiel zvýšil o 7,4 pb. Bolo to na úkor 8-ročných gymnázií, ktoré dosiahli najvyššie zastúpenie (45,8 %) roku 2001, v súčasnosti ich navštevuje 33,3 % žiakov. Podiel bilingválneho 5-ročného štúdia sa zvýšil z 3,8 % (roku 2000) na 8,1 %.

Zo skupiny ukazovateľov **triedy**, **učitelia**, **učebne** a **školy** silne korelovali s počtom žiakov len prvé dva. Dokladá to nasledujúca tabuľka korelačných koeficientov (maximum je r = 1):

r	Žiaci G
Triedy	0,824
Učitelia	0,951
Učebne	0,644
Školy	0,578

Vývoj počtu učební a škôl od ukazovateľa žiakov takmer nezávisel, najmä v druhej polovici tejto dekády.

Počet **tried** v gymnáziách sa od roku 2000 do roku 2008 zvýšil o 840, v nasledujúcich rokoch už klesal.

Počet **učební** v gymnáziách vzrástol od roku 2000 o 1 400, na súčasných 5 500.

Tabuľka G1: Vývoj počtu novoprijatých a absolventov G

Rok	Novoprijatí (N)	MK(N)	Absolventi (A)	MK(A)	Rozdiel (N-A)
2000	20 337	1,74	15 754	1,02	4 583
2001	20 208	0,99	13 995	0,89	6 213
2002	19 689	0,97	13 427	0,96	6 262
2003	18 603	0,94	9 331	0,69	9 272
2004	19 145	1,03	18 592	1,99	553
2005	20 156	1,05	19 284	1,04	872
2006	20 433	1,01	19 522	1,01	911
2007	19 771	0,97	18 875	0,97	896
2008	19 592	0,99	18 483	0,98	1 109
2009	14 713	0,76	19 191	1,04	-4 478
2010	16 306	1,11	19 692	1,03	-3 386
2011	16 348	1,00	18 796	0,95	-2 448

Zdroj: ÚIPŠ

Graf G1: Vývoj počtu novoprijatých a absolventov G

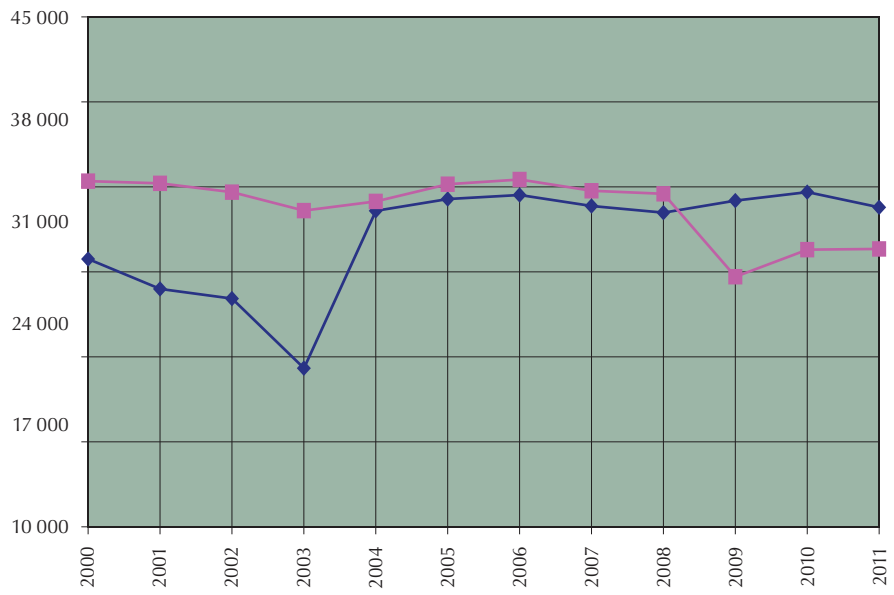

Legenda: absolventi (A), novoprijatí (N).

Tabuľka G2: Vývoj počtu žiakov gymnázií

Rok	Žiaci spolu	MK(Z)	FI(Z)
2000	80 615	1,05	
2001	86 239	1,07	Fáza rastu
2002	91 661	1,06	
2003	100 057	1,09	1,20
2004	99 738	1,00	
2005	99 758	1,00	
2006	99 931	1,00	Prechodná fáza
2007	99 915	1,00	
2008	99 821	1,00	
2009	94 019	0,94	
2010	89 336	0,95	Fáza poklesu
2011	85 071	0,95	

Zdroj: ÚIPŠ

Graf G2: Vývoj počtu žiakov gymnázií

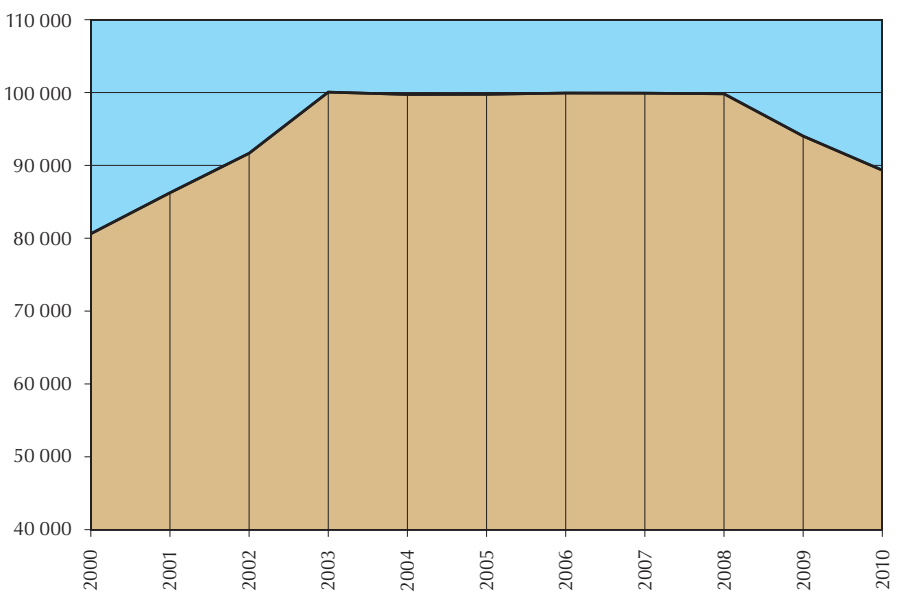

Tabuľka G3: Vývoj počtu tried a učiteľov v G

Rok	Triedy	MK(T)	Učitelia	MK(U)	% externých učiteľov
2000	2 741	1,05	7 260	1,01	13,8
2001	2 916	1,06	7 672	1,06	13,3
2002	3 062	1,05	7 827	1,02	11,5
2003	3 308	1,08	8 230	1,05	9,9
2004	3 351	1,01	8 282	1,01	8,9
2005	3 409	1,02	8 404	1,01	9,9
2006	3 465	1,02	8 498	1,01	10,5
2007	3 523	1,02	8 431	0,99	18,2
2008	3 581	1,02	8 359	0,99	18,2
2009	3 472	0,97	8 225	0,98	18,4
2010	3 437	0,99	8 035	0,98	18,3
2011	3 385	0,98	7 837	0,98	18,7

Zdroj: ÚIPŠ

Graf G3: Vývoj počtu tried a učiteľov v G

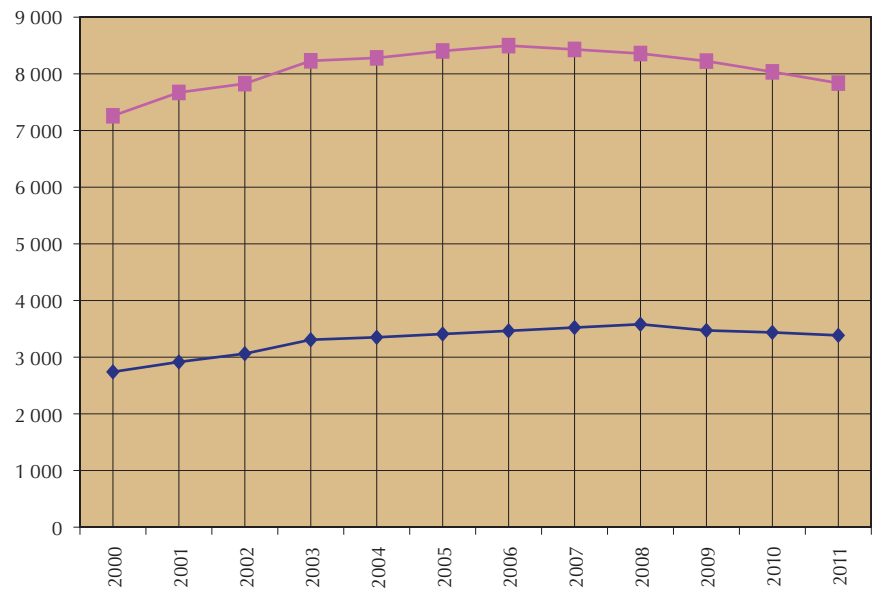

Legenda: triedy, učitelia.

Tabuľka G4: Vývoj počtu učební a škôl (G)

Rok	Učebne	MK(Ub)	Školy	MK(U)
2000	4 071	1,02	212	1,01
2001	4 361	1,07	217	1,02
2002	4 557	1,04	220	1,01
2003	4 787	1,05	223	1,01
2004	4 939	1,03	234	1,05
2005	5 091	1,03	238	1,02
2006	5 264	1,03	246	1,03
2007	5 318	1,01	252	1,02
2008	5 426	1,02	251	1,00
2009	5 447	1,00	250	1,00
2010	5 481	1,01	250	1,00
2011	5 470	1,00	247	0,99

Zdroj: ÚIPŠ

Graf G4: Vývoj počtu učební a škôl (G)

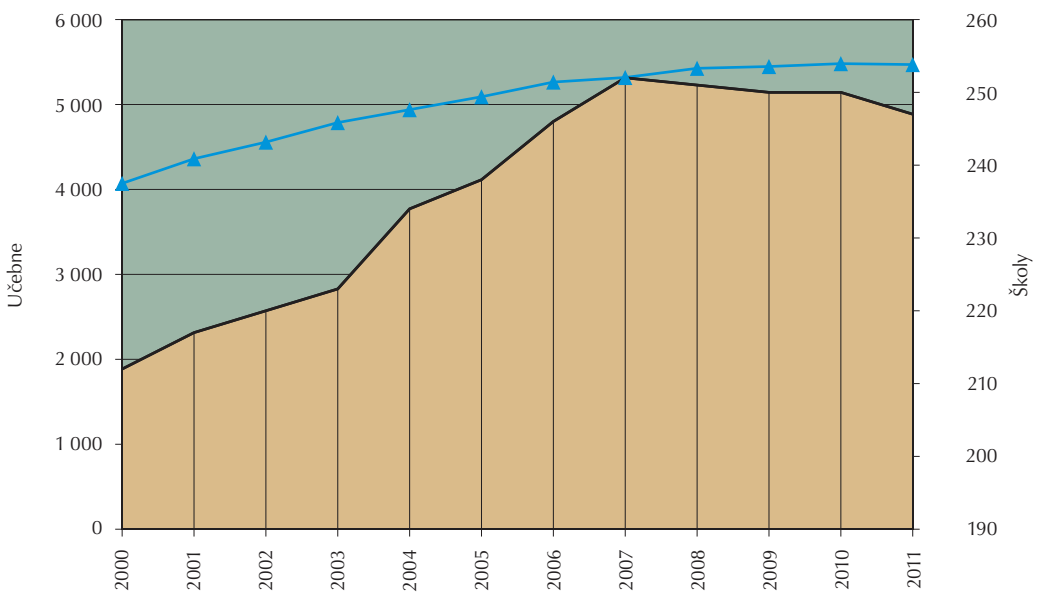

Legenda: školy, učebne.

Tabuľka G5: Vývoj počtu žiakov na triedu, učiteľa, učebňu a školu (G)

Rok	Z/T	Z/U	Z/Ub	Z/Š
2000	29,4	11,1	19,8	380
2001	29,6	11,2	19,8	397
2002	29,9	11,7	20,1	417
2003	30,2	12,2	20,9	449
2004	29,8	12,0	20,2	426
2005	29,3	11,9	19,6	419
2006	28,8	11,8	19,0	406
2007	28,4	11,9	18,8	396
2008	27,9	11,9	18,4	398
2009	27,1	11,4	17,3	376
2010	26,0	11,1	16,3	357
2011	25,1	10,9	15,6	344

Poznámky: Z/T – počet žiakov na triedu (priemerná naplnenosť triedy), Z/U – počet žiakov na učiteľa (priemerné zaťaženie učiteľa), Z/Ub – počet žiakov na učebňu (priemerná vyťaženosť učebne), Z/Š – počet detí na školu (priemerná „veľkosť školy“). *Zdroj: ÚIPŠ*

Graf G5: Vývoj pomerových ukazovateľov gymnázií

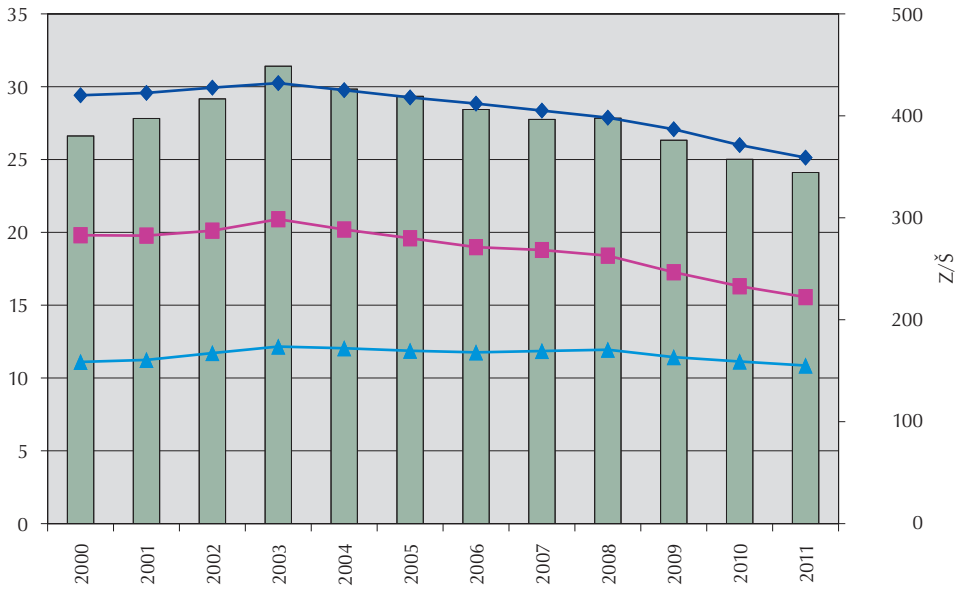

Legenda: Z/Š, Z/T, Z/U, Z/Ub.

Počet **škôl** sa zvýšil o 35, z 212 na 247. Od roku 2008 dochádza k stagnácii až poklesu tohto ukazovateľa. Vzhľadom na výrazné očakávanie poklesu žiakov sa v nastávajúcom období čaká aj pokles týchto ukazovateľov.

Pomerové veličiny rástli do roku 2003, potom klesali. Priemerná naplnenosť triedy sa odvtedy znížila z 30,2 na 25,1, počet žiakov na učiteľa z 12,2 na 10,9 a počet žiakov na učebňu z 20,9 na 15,6. Priemerná veľkosť škôl sa znížila zo 449 na 344.

4. Stredné odborné školy a konzervatóriá

Stredné odborné školy od roku 2008 zahŕňajú aj bývalé stredné odborné učilištia, retrospektíva ukazovateľov je preto prepočítaná podľa platnej sústavy škôl. Konzervatórium je v nej vyčlenené ako osobitný druh strednej školy. Stredné odborné školy dosiahli kvantitatívny zenit v polovici 90. rokov minulého storočia, odvtedy počet žiakov v nich klesá.

Počet **novoprijatých** na stredné odborné školy a konzervatóriá sa znížil zo 76 800 (roku 2000) na súčasných 46 500. Priemerným 4-% ročným tempom klesol až o 30 400. Klesajúci trend by mal pokračovať aj v nasledujúcom období, približne do roku 2017. Vtedy by malo na odborné školy nastupovať o 13 % žiakov menej.

Počet **absolventov** klesol v porovnaní s rokom 2000 o 19-tisíc na úroveň 48-tisíc. Zlom trajektórie v rokoch 2001 až 2003 spôsobilo povinné napĺňanie 9. ročníkov ZŠ. Klesajúca fáza by mala pokračovať približne až do roku 2021, keď tieto školy bude opúšťať o 30 % absolventov menej ako v súčasnosti.

Tabuľka O1: Vývoj počtu novoprijatých a absolventov SOŠ+K

Rok	Novoprijatí (N)	MK(N)	Absolventi (A)	MK(A)	Rozdiel (N-A)
2000	76 848	1,53	67 016	0,95	9 832
2001	74 087	0,96	61 786	0,92	12 301
2002	67 629	0,91	49 863	0,81	17 766
2003	69 332	1,03	48 661	0,98	20 671
2004	67 922	0,98	58 805	1,21	9 117
2005	64 468	0,95	59 902	1,02	4 566
2006	64 014	0,99	58 005	0,97	6 009
2007	59 927	0,94	56 576	0,98	3 351
2008	56 372	0,94	51 433	0,91	4 939
2009	54 238	0,96	48 821	0,95	5 417
2010	48 893	0,90	49 354	1,01	-461
2011	46 481	0,95	48 012	0,97	-1 531

Zdroj: ÚIPŠ

Graf O1: Vývoj počtu novoprijatých a absolventov odborných škôl

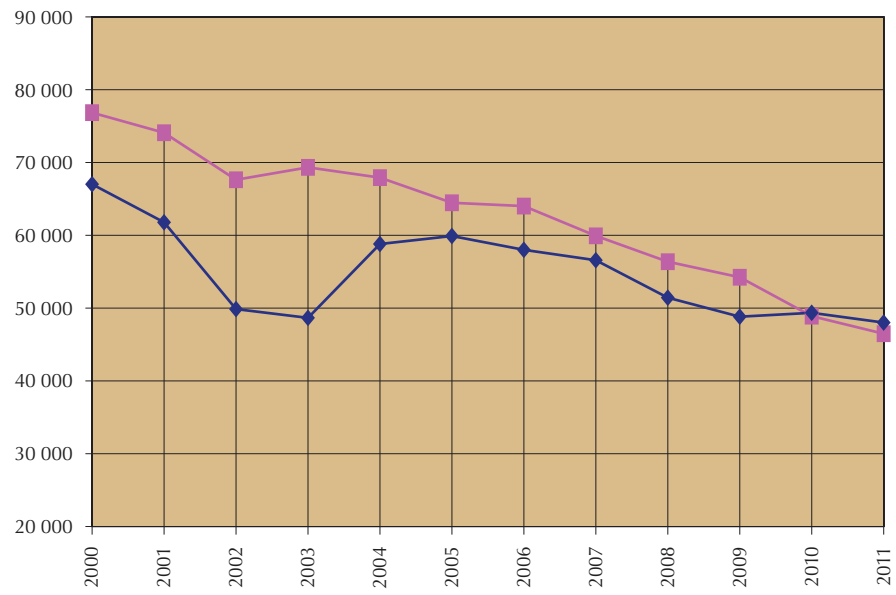

Legenda: absolventi (A), novoprijatí (N).

Tabuľka O2: Vývoj počtu žiakov SOŠ+K

Rok	Žiaci spolu	MK(Z)	FI(Z)
2000	204 200	1,01	
2001	207 979	1,02	Fáza rastu
2002	215 865	1,04	
2003	226 459	1,05	1,10
2004	225 796	1,00	
2005	218 052	0,97	
2006	212 594	0,97	
2007	203 477	0,96	Fáza poklesu
2008	196 080	0,96	
2009	191 540	0,98	
2010	182 102	0,95	
2011	171 833	0,94	0,76

Zdroj: ÚIPŠ

Graf O2: Vývoj počtu žiakov odborných škôl

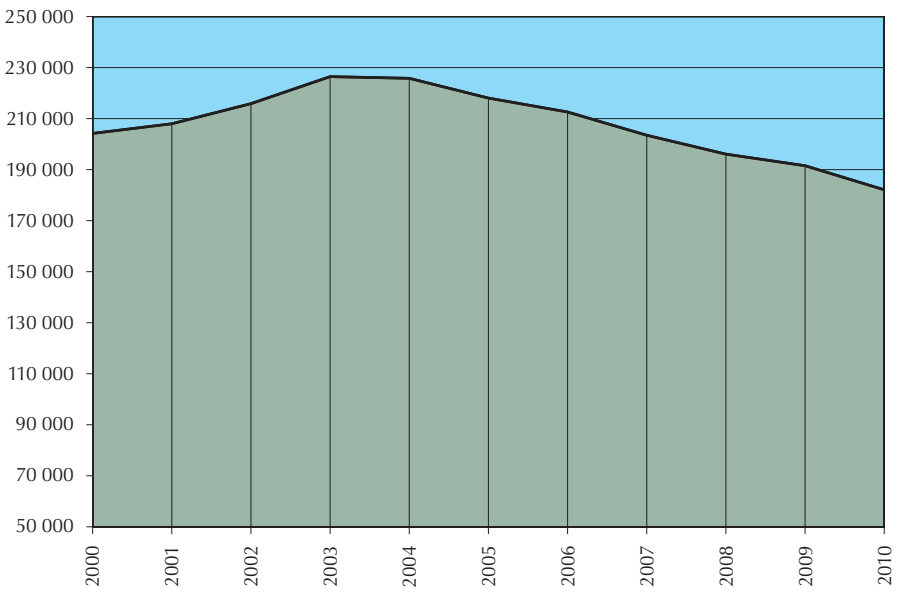

Tabuľka O3: Vývoj počtu tried a učiteľov v SOŠ+K

Rok	Triedy	MK(T)	Učitelia*	MK(U)	% externých učiteľov
2000	8 125	1,01	19 609	0,92	20,0
2001	8 194	1,01	19 652	1,00	19,3
2002	8 390	1,02	19 483	0,99	18,9
2003	8 664	1,03	19 412	1,00	15,0
2004	8 636	1,00	18 838	0,96	13,9
2005	8 403	0,97	18 473	0,90	14,3
2006	8 243	0,98	18 162	0,99	14,3
2007	7 967	0,97	17 531	0,99	21,8
2008	7 851	0,99	17 519	1,07	20,8
2009	7 877	1,00	17 461	1,00	20,2
2010	7 752	0,98	17 143	0,98	20,6
2011	7 563	0,98	16 770	0,98	20,8

*Poznámka: * – učitelia interní a externí vrátane riaditeľov a zástupcov (aj str. zdravotníckych škôl).* *Zdroj: ÚIPŠ*

Graf O3: Vývoj počtu tried a učiteľov v odborných školách

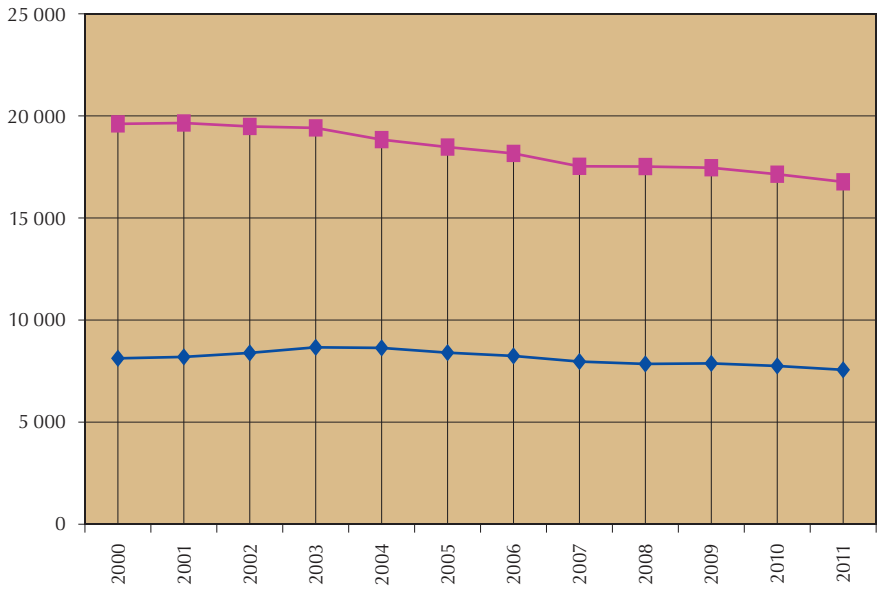

Legenda: triedy, učitelia.

Lokálny nárast celkového počtu **žiakov** v stredných odborných školách a konzervatóriách, spôsobený transformáciou ZŠ, trval do roku 2003. Odvtedy má ukazovateľ klesajúcu trajektóriu a do roku 2011 sa znížil až o 24 %. Tento trend s ďalším poklesom o 18 % by mal pokračovať do roku 2018.

V skupine ukazovateľov **triedy**, **učitelia**, **učebne** a **školy** silne korelovali s počtom žiakov len triedy. Počet učiteľov súvisel s vývojom žiakov mierne, počet škôl od neho takmer nezávisel a počet učební dokonca pri poklese žiakov rástol.

r	Žiaci SOŠ+K
Triedy	0,974
Učitelia	0,684
Učebne	-0,463
Školy	0,487

Počet **tried** v odborných školách mierne rástol do roku 2003, odvtedy poklesol o 1 100, na súčasných 7 600.

Počet **učiteľov** v SOŠ+K klesol od roku 2000 o 2 600, z 19 600 na 16 800.

Tabuľka O4: Vývoj počtu učební a škôl (SOŠ+K)

Rok	Učebne	MK(Ub)	Školy	MK(U)
2000	11 864	0,99	740	1,00
2001	12 059	1,02	744	1,01
2002	12 102	1,00	669	0,90
2003	12 141	1,00	635	0,95
2004	12 125	1,00	604	0,95
2005	12 247	1,01	581	0,96
2006	12 276	1,00	588	1,01
2007	12 233	1,00	560	0,95
2008	12 282	1,00	512	0,91
2009	12 303	1,00	501	0,98
2010	12 423	1,01	500	1,00
2011	12 451	1,00	486	0,97

Zdroj: ÚIPŠ

Graf O4: Vývoj počtu učební a škôl (SOŠ+K)

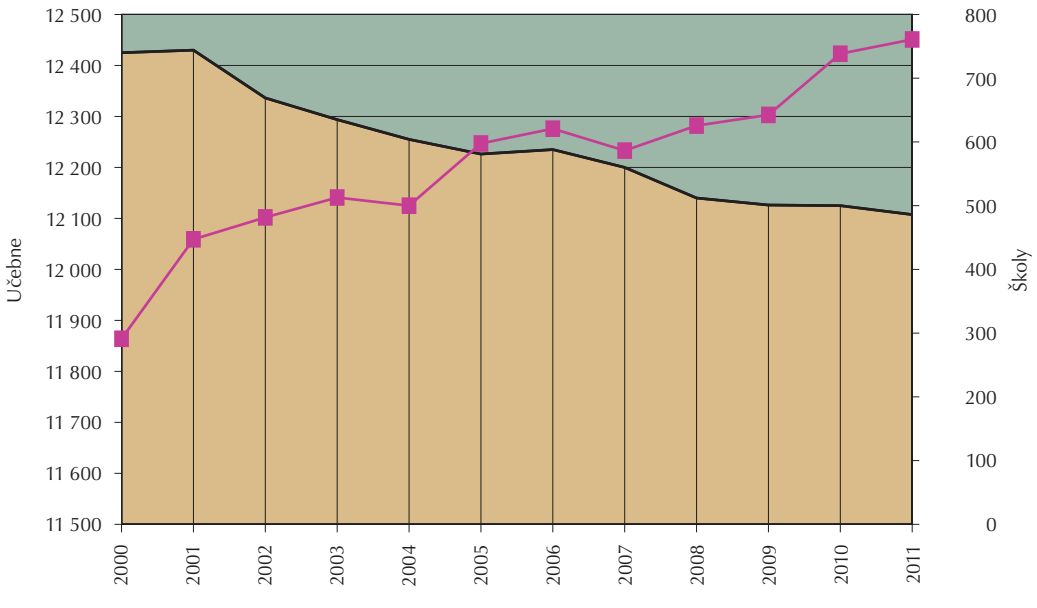

Legenda: školy, učebne.

Tabuľka O5: Vývoj počtu žiakov na triedu, učiteľa, učebňu a školu (SOŠ+K)

Rok	Z/T	Z/U	Z/Ub	Z/Š
2000	25,1	10,4	17,2	276
2001	25,4	10,6	17,2	280
2002	25,7	11,1	17,8	323
2003	26,1	11,7	18,7	357
2004	26,1	12,0	18,6	374
2005	25,9	11,8	17,8	375
2006	25,8	11,7	17,3	362
2007	25,5	11,6	16,6	363
2008	25,0	11,2	16,0	383
2009	24,3	11,0	15,6	382
2010	23,5	10,6	14,7	364
2011	22,7	10,2	13,8	354

Poznámky: Z/T – počet žiakov na triedu (priemerná naplnenosť triedy), Z/U – počet žiakov na učiteľa (priemerné zaťaženie učiteľa), Z/Ub – počet žiakov na učebňu (priemerná vyťaženosť učebne), Z/Š – počet detí na školu (priemerná „veľkosť školy“). *Zdroj: ÚIPŠ*

Graf O5: Vývoj pomerových ukazovateľov v odborných školách

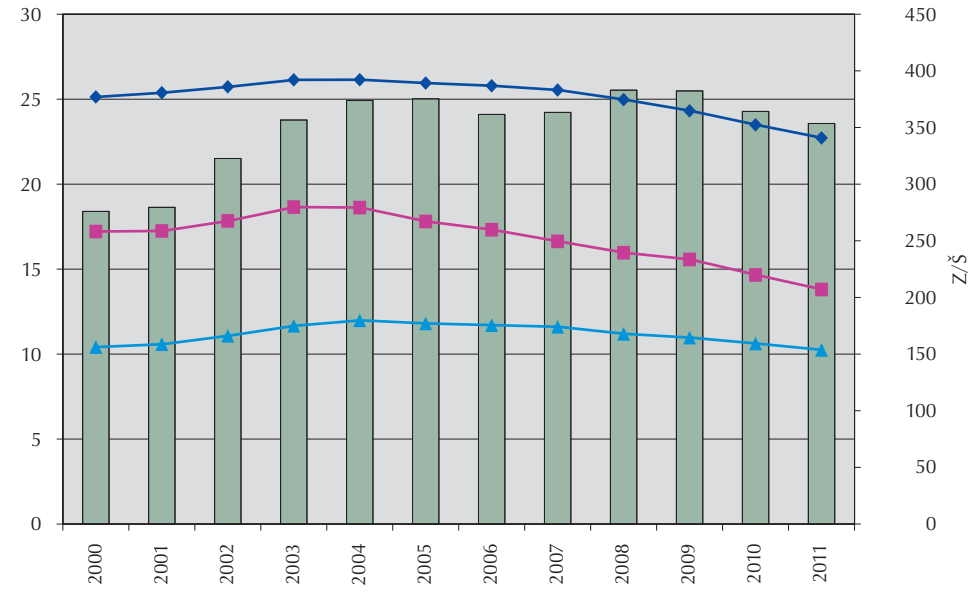

Legenda: Z/Š, Z/T, Z/U, Z/Ub.

Ako jediný ukazovateľ rástol počet **učební**. Od roku 2000 sa zvýšil o 587, z 11 900 na takmer 12 500.

Počet škôl sa, naopak, v rovnakom období znížil zo 740 na 486, čo je pokles až o 254.

Pomerové ukazovatele rástli do roku 2003, potom klesali. Priemerná naplnenosť triedy sa odvtedy znížila z 26,1 na 22,7, počet žiakov na učiteľa z 12,0 na 10,2 a počet žiakov na učebňu z 18,7 na 13,8. Priemerná veľkosť škôl sa zvýšila z 276 na 354.

Zdroje údajov a použité materiály:

1. Štatistická ročenka školstva SR. Bratislava: ÚIPŠ 2000 – 2011.
2. Databázy údajov regionálneho školstva. Bratislava: ÚIPŠ 2000 – 2011.
3. Aktualizácia prognózy vývoja obyvateľstva SR do roku 2025. Bratislava: ŠÚ SR/VDC 2007.

Mgr. Ján HERICH,
odbor metodiky a tvorby informácií ÚIPŠ
jan.herich@uips.sk
Ilustračné foto stock.xchng

Zoznam použitých skratiek

Skratka	Význam
MŠ	materské školy
ZŠ	základné školy
G	gymnáziá
SOŠ+K	stredné odborné školy a konzervatóriá
ŠÚ SR	Štatistický úrad SR
VDC	Výskumné demografické centrum
Pi	populácia i-ročných
Pi-j	populačná skupina i- až j-ročných
D	deti v MŠ
Z	žiaci
N	novoprijatí
T	triedy
U	učitelia
Ub	učebne
Š	školy
Z/T	pomer žiakov a tried (naplnenosť tried)
Z/U	pomer žiakov a učiteľov
Z/Ub	pomer žiakov a učební
MK	medziročný koeficient zmeny (medziročné podiely hodnôt)
FI	fázový index zmeny (podiel hodnôt z konca a zo začiatku etapy)
pb	percentuálny bod

Farebné označenie fáz vývoja

	fáza poklesu
	prechodná fáza (zmiešaná)
	fáza rastu

Poznámka: V celom materiáli sa používa konvencia, že uvedený rok predstavuje prvý rok daného školského roku. Napríklad 2011 znamená školský rok 2011/2012.